

Araştırma Makalesi/Research Article

Osmanlı Askeri Basınında Ordunun Modernizasyonu ve Eğitimi Üzerine Bir İnceleme: Kılınc Gazetesi Örneği (1909-1910)

Fatih Özaslan*

(ORCID ID: 0000-0001-8136-6255)

Makale Gönderim Tarihi
02.02.2025

Makale Kabul Tarihi
18.04.2025

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Özaslan, F., "Osmanlı Askeri Basınında Ordunun Modernizasyonu ve Eğitimi Üzerine Bir İnceleme: Kılınc Gazetesi Örneği (1909-1910)", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 10/2 (Eylül 2025): 2165-2249.

APA: Özaslan, F. (2025). Osmanlı Askeri Basınında Ordunun Modernizasyonu ve Eğitimi Üzerine Bir İnceleme: Kılınc Gazetesi Örneği (1909-1910). *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 10 (2), 2165-2249.

Öz

Osmanlı ordusunun modernleşme süreci, 19. yüzyıldan itibaren Batı askeri modellerinin benimsenmesiyle hız kazanmış, eğitim, teşkilatlanma ve disiplin konularında köklü reformlara gidilmiştir. Bu süreçte askeri basın, reformları destekleyen ve ordunun gelişimine katkı sağlayan önemli bir mecra haline gelmiştir. Kılınc Gazetesi, Osmanlı ordusunun modernizasyonu ve askeri eğitimine dair önemli meseleleri ele alan, dönemin askeri basını içinde öne çıkan bir yayındır.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, fozaslan@aku.edu.tr
Assist. Prof. Dr, Afyon Kocatepe University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Turkey.

Gazetede yayımlanan yazılar, piyade ve süvari birliklerinin eğitim ve disiplin süreçlerinden, askeri sağlık uygulamalarına kadar geniş bir yelpazede ele alınmıştır. Askerlerin bireysel eğitimlerinin önemi, talimnamelerin uygulanışı, kumanda zincirinin etkinliği gibi konular detaylı şekilde işlenmiş; Hıfz-ı Sıhha ve zabt-ı rabt gibi askerî düzenin temel unsurları tartışılmıştır. Kılınc Gazetesi, Osmanlı ordusunun gelişimine yönelik eleştiriler ve öneriler sunarak, askeri reform sürecinin bir parçası olmuş, bu konudaki tartışmalara akademik ve pratik bir perspektif kazandırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kılınc Gazetesi, Ordu, Modernizasyon, Eğitim

A Study on the Modernization and Training of the Army in the Ottoman Military Press: The Case of Kılınc Newspaper (1909-1910)

Abstract

The modernization and training of the Ottoman army were critical components of military reform efforts aimed at ensuring an effective and disciplined force. In an era marked by rapid technological advancements and changing warfare strategies, military institutions had to adopt new training methods and tactical approaches. The restructuring of the army included the implementation of standardized training programs, the adaptation of European military doctrines, and the development of a disciplined, professional force. These efforts were essential for maintaining the empire's military strength and adapting to the evolving nature of warfare.

Kılınc newspaper played a significant role in documenting and analyzing these modernization efforts within the Ottoman military. The newspaper provided a detailed account of military training, discipline, hygiene, and organizational reforms. Through articles on infantry and cavalry training, the importance of systematic education and individual soldier discipline was emphasized. Additionally, topics such as military hygiene (Hıfz-ı Sıhha) and order and discipline (Zabt-ı Rabt) were discussed in depth, highlighting the importance of maintaining soldiers' health and ensuring operational efficiency. Kılınc served as a platform for military officers and intellectuals to debate the effectiveness of training methods and propose improvements. The newspaper's articles reflect the Ottoman military's evolving structure and its efforts to align with contemporary European standards, making it an invaluable source for understanding military reform in the late Ottoman period.

Keywords: Kılınc Newspaper, Army, Modernization, Training

Giriş

Basın, Osmanlı Devleti'nde yalnızca bilgi aktaran bir mecra değil; aynı zamanda modernleşme sürecinin fikrîsel zemininin şekillendiği, toplumsal dönüşümlerin izlenebildiği önemli bir alandır. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren Batı etkisiyle hız kazanan reform hareketlerinin kamuoyuna yansıtılması ve meşrulaştırılması sürecinde basın, devlet ile toplum arasında yeni bir iletişim kanalı oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti'nde basın hayatı, Batı'dan gelen etkilerle şekillenmiş ve özellikle Tanzimat Dönemi sonrasında ciddi bir gelişim göstermiştir. Bu süreçte yayımlanan süreli yayınların sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. 1 Kasım 1922'de Osmanlı'nın resmen sona ermesine dek, edebiyat, tarih, siyaset, askeriye, tıp, eczacılık, din, spor gibi pek çok alanda yaklaşık 2.000 farklı dergi ve gazete halkla buluşmuştur.¹

Osmanlı'da ilk Türkçe gazete sanıldığı gibi Takvîm-i Vekâyi değil, 1828 yılında Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın Kahire'de yayımladığı Vekâyi-i Mısıriyye adlı gazetedir. Mehmed Ali Paşa, Avrupa basınına yakından takip etmek için haber ve makaleleri Türkçeye çevirtmiş; bu içerikleri değerlendirmek üzere "Jurnal Divanı" adlı bir kurul oluşturmuştur. Bu kurulun incelediği bilgiler, önce Jurnal el-Hidivi adlı Türkçe ve Arapça bülten şeklinde yayımlanmış, daha sonra ise yerini haftalık yayımlanan Vekâyi-i Mısıriyye gazetesine bırakmıştır. Söz konusu gazete, hem Avrupa basınından çevirilere hem de hukuki metinlere yer vererek dönemin önemli bir iletişim aracı olmuştur.²

İstanbul'da basılan ilk Türkçe gazete, II. Mahmud döneminde 1831 yılında yayımlanmaya başlayan Takvîm-i Vekâyi'dir. II. Mahmud, ülkeyi modernleştirmek amacıyla düzenlediği toplantılarda batılı ülkelerde olduğu gibi bir gazete çıkarılması fikrini benimsemiş ve gazetenin adını bizzat kendisi "Takvîm-i Vekâyi" olarak belirlemiştir. Bu gazete yalnızca devletin onayladığı içerikleri yayımlamıştır. II. Mahmud, gazetenin yayına başlamasını duyurduğu fermanında uzun süredir böyle bir yayın

¹ Cüneyd Okay, *Osmanlıca Süreli Yayınlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, Gezgin Kitabevi, Ankara 2000, s. 3.

² Orhan Koloğlu, *İlk Gazete, İlk Polemik, Vakay-i Mısıriye'nin Öyküsü ve Takvim-i Vakayî'de Tartışma*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2014, s. 27.

arzusunda olduğunu, bunun dinle çelişmediğini ve ülke için faydalı olacağını ifade etmiştir. Yayın sürecinde Esat Efendi nezaretle, Sârım Efendi ve Sait Bey ise uygulama ile görevlendirilmiştir.³ Takvîm-i Vekâî'den sonra İstanbul'da yayımlanan ilk özel Türkçe gazete, 1840 yılında William Churchill tarafından çıkarılan Cerîde-i Havâdis olmuştur. 1860 yılına kadar yalnızca bu iki gazete yayın yapmıştır.⁴ 1860'ta ise Ağâh Efendi ve Şinasi tarafından Tercümân-ı Ahvâl yayımlanmış; bunu sırasıyla Tasvîr-i Efkâr (1862), Muhbîr (1866) ve Basîret (1869) gazeteleri takip etmiştir. Aynı dönemde 1864'te yayımlanan Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi, her vilayette matbaa kurulmasını öngörmüş ve böylece yerel gazetecilik dönemi başlamıştır. Bu gelişme, günümüz yerel basınının da temelini oluşturmuştur. 1860'lardan itibaren yayımlanan yeni gazeteler, hükümet ve yöneticilere yönelik eleştirel yazılarıyla dikkat çekmiş, bu durum Bâb-ı Âlî'yi basın kontrol altına almak için harekete geçirmiştir. Örneğin, Tercümân-ı Ahvâl, hükümeti eleştirdiği için kapatılmıştır. Artan eleştiriler üzerine, 1867'de çıkarılan Kararname-i Âlî ile basın denetim altına alınmış; gazeteler kapatılmaya, gazeteciler ise soruşturmalara maruz kalmaya başlamıştır. Bu baskılar sonucu bazı gazeteciler yurt dışına kaçmış ve orada İnkılâb, Ulûm, İstikbâl, Hürriyet, Muhbîr gibi gazetelerle muhalefetlerini sürdürmüşlerdir.⁵

1860'lı yıllardan itibaren gazetecilik, Osmanlı toplumunda bağımsız bir meslek olarak görülmeye başlamıştır. Devlet memuru gazetecilerin yanı sıra sadece bu işten geçimini sağlayan kişiler ortaya çıkmış ve zamanla sayıları artmıştır. Tanzimat dönemi (1839–1876), basın tarihinde birçok ilke sahne olmuştur. Bu dönemde; ilk dergi, ilk resimli dergi, ilk ekonomi ve tiyatro dergileri, ilk kadın ve çocuk gazeteleri ile ilk mizah gazetesi yayınlanmıştır. Ayrıca lüks baskı teknikleri ve rotatif matbaa gibi teknolojik yenilikler de bu dönemde ilk kez uygulanmıştır.⁶

³ Kenan Demir, "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 5, 2014, s. 61-62 (57-88)

⁴ Hasan Refik Ertuğ, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, Yenilik Basımevi, İstanbul 1970, s. 162.

⁵ Ayhan Ceylan, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Basım ve Yayımlarında Hukuki Düzen (1839-1876)", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, S. 1, 2006, s. 144-145.

⁶ Belkis Ulusoy Nalcıoğlu, "Tanzimat Dönemi Türk Gazeteciliği Ve Türk Basınının İlkleri", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 266.

II. Abdülhamid, 1876'da tahta çıktığında başlangıçta basınla çatışma yaşamamış, Kanun-ı Esasi'nin basın özgürlüğünü tanıyan 12. maddesi ilk zamanlar tartışma konusu olmamıştır. Ancak zamanla Sultan, basın üzerindeki denetimini artırmak isteyince, gazeteler tarafından eleştirilmeye başlanmıştır. Bu durum, Mithat Paşa ile arasının açılmasına da neden olmuştur. 1878'de Mebusan Meclisi'nin süresiz olarak kapatılması, mutlakiyet yönetimine geri dönüş olarak yorumlanmıştır. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Avrupa'da Osmanlı Devleti'ne yönelik olumsuz algılar artmış, "Hasta Adam" tabiri yaygınlaşmıştır. Avrupa basınında Osmanlı'nın parçalanmasına dair yorumlar yer almaya başlamış; II. Abdülhamid ise içeride ve dışarıda basın yoluyla yöneltilen eleştirilere karşı sıkı önlemler almıştır. Bu doğrultuda Maarif Nezareti, Matbuat Müdürlüğü ve Zaptiye Nezareti basını denetlemeye başlamış; 1881'de Encümen-i Teftiş ve Muayene Heyeti kurulmuş, 1888'de ise izin almadan hiçbir şeyin basılamayacağı şartı getirilmiştir.⁷ 1878-1908 arasında basın hayatı ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya kalmış, özellikle 1888 sonrası yeni yayın sayısı yıllık ortalamada ciddi şekilde azalmıştır. Bu dönemde basın daha çok edebî içeriklere yönelmiştir. Yine de Ahmet Mithat Efendi'nin Tercüman-ı Hakikat'i (1878), Mihran Efendi'nin Sabah gazetesi (1882) ve Ahmet Cevdet'in İkdâm'ı (1894) dönemin öne çıkan gazeteleri arasında yer almıştır.⁸

II. Meşrutiyet'in ilanı İstanbul'da büyük bir heyecanla karşılandı. Bu dönemde gazeteciler, gelişmeleri değerlendirmek için Sirkeci'de bir lokantada bir araya gelerek Osmanlı Matbuat Cemiyeti'nin temelini attılar.⁹ Meşrutiyet'le birlikte oluşan özgürlük ortamında, basın mensupları sansür memurlarının gazetelere girişini engelleme kararı aldı ve 25 Temmuz'dan itibaren gazeteler sansürsüz yayımlanmaya başladı. O günlerde çıkan gazetelerin tamamı Meşrutiyet'i yücelten yazılar kaleme aldı. Basın alanındaki serbestlik sayesinde sadece iki ay içinde 200'den fazla gazete yayın izni aldı ve birçok yeni gazete ile dergi yayımlanmaya başladı. Ancak Meşrutiyet'in ilk üç buçuk yılında

⁷ Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yay., İstanbul 2013, s. 61-67.

⁸ Server İskit, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü, Ankara 1943, s. 143.

⁹ M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yay., İstanbul 1993, s. 306.

çıkarılan 607 gazete ve derginin büyük bir kısmı uzun süre varlığını sürdüremedi. Bu süreçte basının büyük bir bölümü muhalefetin sesi olarak öne çıktı. II. Meşrutiyet'ten I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar toplamda 918 gazete ve dergi çıkarıldı. Yalnızca Balkan Savaşları sırasında yeni yayınların sayısında düşüş yaşansa da savaşın sona ermesiyle birlikte bu sayı tekrar artış gösterdi.¹⁰

Bu süreçte fikir özgürlüğü beklentisiyle birlikte basın, kimi zaman doğruluğu tartışmalı haber ve yorumlarla dolmuş; pek çok kişi siyasi etki yaratma amacıyla medyaya yönelmiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti ise gazeteler üzerinde büyük bir nüfuz kurmuş, kamuoyunu istediği yönde yönlendirmiştir. Servet-i Fünûn'da yayımlanan "Matbûât ve Tesirâtı" başlıklı makalede, basındaki bu hızlı ve denetimsiz büyüme eleştirilmiştir. Aynı dönemde gayrimüslim topluluklar da yoğun şekilde gazete çıkarmış ve bu yayınların listesi Takvim-i Vekayi'nin eklerinde yayımlanmıştır.¹¹

II. Meşrutiyet dönemi basınının en belirgin özelliği, sağlanan özgürlükleri hiçbir zaman yeterli görmemesiydi. Özellikle II. Abdülhamid döneminde yurtdışında yaşayan kişiler, düşüncelerini ülke içinde yayabilmek amacıyla gazete çıkarmaya yöneldi. Bunun yanı sıra, gazetecilik konusunda deneyimi olmayan ve yeterli mali güce sahip bulunmayan bazı kişiler bile, kişisel husumetlerini dile getirmek için gazete yayımlamaya başladılar.¹²

II. Meşrutiyet'in sağladığı özgürlük ortamından en fazla faydalanan basın, ilk büyük sarsıntısını 31 Mart Olayı ile yaşadı. Askerlerin özellikle basın aracılığıyla kışkırtılmış olması, insanları özgürlüklerin sınırları üzerine düşünmeye sevk etti. Bunun sonucunda Meclis'e yeni bir basın yasası sunuldu. Uzun süren eleştiriler ve tartışmaların ardından Temmuz 1909'da yeni basın kanunu kabul edilerek yürürlüğe girdi. Yeni düzenlemede sansür uygulanmasa da, devletin temellerini zedelemeyecek, padişahı, dini inançları ve Osmanlı milletlerini koruyacak, suç ve isyanı teşvik eden içerikleri engelleyecek maddeler

¹⁰ Hıfzı Topuz, *II. Mahmud'dan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2012, s. 82-84

¹¹ Ali Birinci, "Meşrutiyet Matbuatı (1324-1325), *Kebikeç*, Yıl: 3, S. 6, 1998, s. 87.

¹² M. Nuri İnuğur, *a.g.e.*, s. 306.

yer aldı. Zaman içinde bazı küçük değişikliklere uğrayan bu yasa, 1931 yılına kadar yürürlükte kaldı.¹³

Osmanlı Devleti'nde basın faaliyetleri yalnızca sivil alanda değil, askerî alanda da etkili bir şekilde yürütülmüştür. Askerî basın, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren modernleşme sürecinin bir parçası olarak önem kazanmıştır. Bu tür yayınlar, subayların eğitimi, teknik bilgilerin aktarımı, askerî disiplinin yerleşmesi ve kamuoyunun yönlendirilmesi gibi çok yönlü amaçlar taşımıştır. Aynı zamanda millî bilinç oluşturma ve askerî başarıları meşrulaştırma gibi ideolojik işlevler de askerî basının temel görevleri arasında yer almıştır.

Askerî basının tarihsel gelişimi Tanzimat öncesine kadar uzanır. 1831 yılında yayımlanan Takvîm-i Vekâyi, her ne kadar devletin resmî gazetesi olarak bilinse de ilk başta askerî reformları duyurmak gibi daha çok askeriyeyi ilgilendiren içerikler barındırmaktaydı. Tanzimat döneminde, ordunun modernleşme sürecine paralel olarak, özellikle Mekteb-i Harbiye ve Mekteb-i Tıbbiye gibi askerî okullarda teknik ve bilimsel yayınlar çıkarılmaya başlanmıştır. Bu dönemde askerî yayınların temel amacı, subayları eğitmek ve Avrupa'daki gelişmelerle entegre etmektir.

II. Abdülhamid döneminde basın üzerinde yoğun bir sansür uygulanmasına rağmen, askerî yayınlar tamamen ortadan kalkmamıştır. Cerîde-i Askeriyye ve Mecmua-i Fünûn-u Harbiye gibi yayınlar, askerî personelin mesleki gelişimini sürdürmek amacıyla sınırlı da olsa varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu yayınlar genellikle terfi duyuruları, teknik bilgiler ve ordu içi haberleşmeye yönelik içerikler sunmuştur. Abdülhamid, bu yayınları bir nevi disiplin ve eğitim aracı olarak kullanmayı tercih etmiştir.

Askerî basının en yoğun ve çeşitli olduğu dönem II. Meşrutiyet sonrasıdır. 1908'de sansürün kaldırılmasıyla birlikte, yalnızca sivil basında değil, askerî alanda da bir yayın patlaması yaşanmıştır. Askerî Mecmua, Subay, Ordu ve Donanma gibi dergiler bu dönemde öne çıkmıştır. Bu yayınlar sadece taktik ve strateji yazıları içermekle kalmamış; aynı zamanda harp tarihi, Avrupa'daki askerî gelişmelerin çevirileri, askeri coğrafya, mühendislik, liderlik, askerî etik ve moral

¹³ Orhan Koloğlu, *a.g.e.*, s. 88-89.

yükseltici kahramanlık öyküleri gibi çok çeşitli konulara yer vermiştir. Özellikle Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı dönemlerinde bu yayınlar, cephe gerisinde propaganda amacıyla da kullanılmıştır. Şehitlik, vatan sevgisi ve Osmanlı ordusunun büyüklüğü gibi temalar üzerinden halkta moral oluşturulmaya çalışılmıştır.

Sivil basın ile askerî basın arasında dikkat çekici farklar bulunmaktadır. Sivil basın daha geniş bir kamuoyuna hitap ederken, askerî basın daha çok subaylar ve askerî öğrenciler için hazırlanmıştır. Sivil basında eleştirel, politik ve edebî yazılar ön plandayken; askerî basında teknik, disipline dayalı ve daha resmî bir dil kullanılmıştır. II. Meşrutiyet sonrasında sivil basında çok seslilik hâkimken, askerî basın genellikle milliyetçi ve devlet merkezli bir çizgi izlemiştir. Bu farklılıklara rağmen bazı subaylar hem askerî hem sivil yayınlarda yazılar kaleme almış, böylece bu iki basın türü arasında bir köprü oluşmuştur.

Askerî basın yalnızca teknik bilgi vermekle kalmamış, aynı zamanda Osmanlı ideolojisinin yaygınlaştırılmasında da etkili olmuştur. Eğitim aracı olarak kullanılan bu yayınlar, profesyonel ordu hedefinin bir parçası olarak görülmüştür. Aynı zamanda savaş dönemlerinde kayıpları meşrulaştırmak, zaferleri yüceltmek ve kamuoyunun dikkatini belirli yöne çekmek gibi görevler de üstlenmiştir. Bu yönüyle askerî basın, bir tür propaganda aracına dönüşmüştür.

Osmanlı askerî modernleşmesi üzerine yapılan çalışmalar genellikle teknik reformlara odaklanırken (Goltz Paşa etkisi, Redif sistemleri, silah teknolojileri vb.), bu reformların kamusal anlatıdaki yansımaları sınırlı şekilde ele alınmaktadır. Ancak bu çalışmaların çoğu askerî basının özgün yayınlarını detaylı içerik analiziyle incelemekten uzaktır. Kılınç Gazetesi gibi yayınların sunduğu içerikler, bu alandaki literatüre önemli bir katkı olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın temel sorunsalı şudur: Kılınç Gazetesi özelinde Osmanlı askerî basını, ordu modernizasyonunu hangi kavramsal çerçevede işlemiş, bu süreçte eğitim ve disiplin gibi temalar ne şekilde tartışılmıştır? Bu sorunsal çerçevesinde çalışmada, Kılınç Gazetesi'nin içerik analizi yapılacak; dönemin askerî reformlarının basındaki temsil biçimleri değerlendirilerek askerî modernleşme sürecine katkısı irdelenecektir.

İlk sayısı 31 Aralık 1909'da Hüseyin Fevzi tarafından yayımlanan Kılınç Gazetesi'nin sorumlu müdürü Reşid Bey'dir. Yayında, "Mecmûa

hey'et-i tahrîresi Umûm ordu zâbitanıdır" ifadesine yer verilmiştir. Gazetenin başlığında, çapraz yerleştirilmiş kılıç motifi ve ay yıldız sembolü bulunmakta, ortasında ise "Kılıç" yazısı yer almaktadır. Hemen altında, "Özellikle askerliğin gelişimi ve ilerlemesine hizmet eden ciddi ve bağımsız haftalık risale" ibaresi bulunmaktadır. Gazete, Bağdat Vilayeti Matbaası'nda basılmaktadır. Kılıç Gazetesi, Osmanlı ordusunun donanım ve altyapısının güçlendirilmesine yönelik yayınlarıyla öne çıkmaktadır. Gazetede siyasi ve toplumsal içerikli yazılara yer verilmezken, tüm sayılarında ordunun modernleşmesiyle ilgili makaleler yayımlanmıştır.¹⁴

Kılıç Gazetesi'nde Ordunun Modernizasyonu ve Eğitimi

Osmanlı Devleti, kuruluşundan 17. yüzyılın sonlarına kadar sürekli büyüyerek önemli bir siyasi ve askerî güç haline gelmiştir. Geniş bir coğrafyaya hükmeden ve sağlam bir yönetim sistemi kuran devlet, zamanla ortaya çıkan iç ve dış sorunlar nedeniyle zayıflamaya başlamıştır. Bu durum karşısında, özellikle duraklama ve gerileme dönemlerinde, eski kudretini yeniden kazanmak ve çöküşü önlemek amacıyla çeşitli reform denemeleri yapılmıştır. Ancak bu yenilik çabaları ya yeterince köklü olmamış ya da toplum ve yöneticiler tarafından desteklenmediği için kalıcı başarı sağlayamamış ve devletin düşüşünü engellememiştir.¹⁵

Osmanlı Devleti her dönem askeri alanda reformlara girişerek ordunun modernizasyonunu sağlamak istemiştir. Askeri alanda ilk ciddi reform hareketleri Lale Devri'nde gerçekleşmiştir. Lale Devri'nde askerî reform arayışları çerçevesinde ortaya çıkan "Takrir" adlı belge, bir Müslüman devlet adamı ile bir Hristiyan subay arasında geçtiği varsayılan tartışmayı aktarır. Reform ihtiyacını vurgulayan bu belgede, Avrupa'daki askerî yeniliklerin Osmanlı'ya uyarlanması gerektiği dile getirilir. Aynı dönemde Fransız subay Rochefort, Osmanlı'ya yerleşim karşılığında modern bir askerî birlik kurmayı teklif etmiş ancak bu

¹⁴ Mehmet Ali Karaman, *II Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay, Ankara 2017, s. 314.

¹⁵ Uğur Ünal, "İdari ve Sosyal Alanlarda Nizâm-ı Cedîd Çabaları", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı:14, 2003, s.274.

girişim Fransız elçisinin müdahalesiyle engellenmiştir. Bunun dışında donanma alanında üç ambarlı kalyonların inşası teşvik edilmiş, İstanbul'da bir Fransız'ın kurduğu ilk itfaiye birimi faaliyete geçmiştir. Ayrıca Haydarpaşa'da kurulan ve Avrupa tarzı eğitim verilen seçkin bir askerî birlik, Patrona Halil İsyanı'na dek görev yapmıştır.¹⁶

Lale Devri'nin sona ermesinden sonra Osmanlı tahtına I. Mahmud geçmiştir. I. Mahmud döneminde ordunun güçlendirilmesi yolunda ilk olarak Humbaracı Ocağı'nın ıslah edilmesi yoluna gidilmiş ve bu iş için sonradan Müslüman olan Humbaracı Ahmet Paşa görevlendirilmiştir. Osmanlı ordusunda önemli bir yere sahip olan Humbaracı Ocağı, 17. yüzyılda teknik gelişmeleri takip edemediği ve dışarıdan malzeme temin edilemediği için gerilemiştir. Ocağın modernleştirilmesi görevi Fransız asıllı Ahmet Paşa'ya (Bonneval) verilmiş, 1733'te maaşlı bir humbaracı birliği kurulmuş ve 1734'te Üsküdar'da Hendesehane adlı ilk askerî teknik okul açılmıştır. Bu okulda özellikle matematik eğitimi ön plandaydı. Ancak yeni eğitim sistemi, softalar ve Yeniçeriler tarafından tepkiyle karşılanmış; disiplinden rahatsız olan ocak mensupları isyana meyletmiş ve Hendesehane, olası bir ayaklanma endişesiyle kapatılmıştır.¹⁷

III. Mustafa, Avrupa'daki askerî gelişmeleri yakından takip etmiş ve Prusya Kralı II. Frederik'e Ahmet Resmî Efendi'yi elçi olarak göndermiştir. Resmî Efendi'nin sunduğu sefaretnâmeğe göre, sürekli hazır bir ordunun varlığı, hazine düzeni ve tarih bilgisi, etkili bir yönetim ve ordu yapısının temel unsurları olarak belirtilmiştir. III. Mustafa ve I. Abdülhamit dönemlerinde, topçu sınıfının modernleştirilmesine yönelik reformlar ön plana çıkmıştır. Baron de Tott'un öncülüğünde ve Campell Mustafa ile Kermorvan'ın katkılarıyla "Sürat Topçuları" adı verilen yeni bir sınıf kurulmuş; bu birlik, hızlı ateş gücüne sahip, iyi eğitilmiş personelden oluşmuştur. Bu süreçte Hasköy'de yeni bir top dökümhanesi inşa edilmiş ve Bonneval Paşa'nın kurduğu Hendesehane, *Mühendishane-i Bahrî-i Hümayun* adıyla yeniden yapılandırılmıştır. Donanma reformları ise Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın liderliğinde yürütülmüş; tersaneler canlandırılmış, Fransız

¹⁶ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004, s. 45-63.

¹⁷ Abdülkadir Özcan, "Humbaracı Ahmed Paşa", *DİA*, C. 18, TDV Yayınları, İstanbul, 1998, s. 351-353.

mühendisler Le Roi ve Durest görevlendirilmiş ve donanma mühendis okulu açılmıştır. Sadrazam Halil Hamit Paşa'nın desteğiyle yeniçeriler ve sipahiler de bu reform sürecine dahil edilmiştir. Sürat topçularının mevcudu 300'den 2000'e çıkarılmış, böylece Osmanlı ordusu Avrupa tarzı modern yapıya kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu reformlar, daha sonra III. Selim dönemindeki köklü ıslahatların temelini oluşturmuştur.¹⁸

III. Selim, henüz şehzadelik döneminde Fransa Kralı XVI. Louis ile yaptığı temaslar sayesinde reform fikrini benimsemiş ve tahta geçtikten sonra bu düşüncelerini sistematik hale getirmiştir. Yenilik hareketlerine başlamadan önce devlet ileri gelenlerinden raporlar (layihalar) talep etmiş ve bunların içinden özellikle Kazasker Tatarcık Abdullah Efendi'nin layihasını dikkate almıştır. Bu doğrultuda askerî ve idari düzenlemeleri kapsayan *Nizâm-ı Cedîd* reformlarını başlatmıştır. Yeni kurulan ordunun finansmanını sağlamak için *İrâd-ı Cedîd* hazinesi oluşturulmuş, çeşitli vergi artışları yapılmış ve bu durum bazı sosyal kesimlerin tepkisini çekmiştir. Vergi yükü, enflasyon ve merkezleşme çabaları, ayanların muhalefetine ve halkın desteğiyle III. Selim'in tahttan indirilmesine yol açmıştır. *Nizâm-ı Cedîd*, Avrupa'daki reform hareketlerinden etkilenmiş, köhnemiş yapıyı modernleştirme amacı taşımıştır. Bu hareket, sonraki dönemlerde Osmanlı'da yapılan askerî, idari ve mali reformların temelini oluşturmuştur.¹⁹

III. Selim'den sonra IV. Mustafa kısa bir dönem tahta geçmiş ve akabinde II. Mahmud padişah olmuştur. II. Mahmud döneminde yapılan ilk önemli askerî yenilik Sekban-ı Cedîd'in kurulmasıdır. Ancak yeniçerilerin ayaklanması Sekban-ı Cedîd'in uzun ömürlü olmasını engellemiştir. II. Mahmud döneminde Osmanlı ordusunun içinde bulunduğu düzensizlik, özellikle 1812 Bükreş Antlaşması ve 1821 Mora İsyanı gibi gelişmelerin başarısızlıkla sonuçlanmasıyla açık biçimde ortaya çıkmıştır. Yeniçeri Ocağı'nın disiplinsiz yapısı ve reformlara olan direnci, hem devlet yöneticileri hem de halk nezdinde büyük tepki toplamıştır. Bu ortamda Sultan II. Mahmud, modern bir ordu kurma

¹⁸ Hami Özdemir, *İkinci Meşrutiyet Sonrası Osmanlı Ordusunda Yenileşme Hamleleri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2019, s. 13-14.

¹⁹ Kemal Beydilli, "Nizam-ı Cedîd", *DİA*, C. 33, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, s. 175-178.

fikrini hayata geçirmeye karar vermiştir. Yeniçerilerin tepkisini önlemek amacıyla önce ulemadan destek alınmış, askeri eğitimin şer'an gerekli olduğuna dair fetvalar elde edilmiştir. Ardından, Yeniçeri Ocağı'ndan bazı etkili kişiler gizlice ikna edilmeye çalışılmış ve "Eşkinci Ocağı" adıyla yeni bir askerî birlik kurulmuştur. Eşkinci askerlerinin eğitimi için düzenlemeler yapılmış, geleneksel kıyafetlerden farklı, dikkat çekmeyen bir görünüm tercih edilmiştir. 11 Haziran 1826'da talimlere resmen başlanmış, ancak bu süreçte yeniçeriler arasında huzursuzluk hızla artmıştır. Avrupa tarzı eğitim ve düzen fikrine karşı çıkan yeniçeriler, reformların kendi çıkarlarını tehdit ettiğini düşünerek ayaklanma hazırlıklarına girişmiştir. Halk arasında da söylentiler yayılmış, Eşkinci Ocağı'nın Nizam-ı Cedid'in yeniden canlandırılması olduğu iddia edilmiştir. 15 Haziran 1826'da yeniçeriler, talim sırasında yaşanan küçük bir olayın bahanesiyle isyan etmiş, ancak bu isyan sert şekilde bastırılmıştır. Yeniçeri kışlaları topa tutulmuş, ocak fiilen ortadan kaldırılmış ve ardından resmen lağvedilmiştir. Kısa ömürlü Eşkinci Ocağı da tarihe karışmıştır. İlerleyen süreçte Yeniçeri Ocağı ortadan kaldırılmış yerine Avrupa tarzında örgütlenen Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye adlı yeni ordu kurulmuştur. Bu gelişme, Osmanlı askerî yapısında köklü bir dönüşümün başlangıcı olmuştur.²⁰

Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye ordusuna asker alımı başkentte hızlı bir şekilde gerçekleştirilmiş, kuruluşunun yalnızca üçüncü gününde yaklaşık 1.500 asker kaydedilmiştir. II. Mahmud, 20 Haziran 1826'da yeni askeri tertipleri Topkapı Sarayı'nda resmî olarak kabul etmiş, 29 Haziran'da ise askerleri sarayına çağırarak atış talimlerini bizzat izlemiştir. Askerlerin gösterdiği başarıdan memnun kalan padişah, halkın yoğun ilgisi ve coşkulu tezahüratı eşliğinde seraskerliğe doğru bir yürüyüş gerçekleştirmiştir. Burada bir kez daha askerî talimi izleyerek yeni seraskerlik binasını denetlemiş ve gösterdikleri hizmetlerden dolayı Serasker Ağa Hüseyin Paşa ile Nazır İbrahim Saib Efendi'yi ödüllendirmiştir.²¹

²⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I*, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 530-546.

²¹ Ahmet Yaramış, *II. Mahmud Döneminde Asakir-i Mansure-i Muhammediye (1826-1839)*, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2002, s. 700-701.

Bu dönemde orduda yapılan bir başka yenilik Redif teşkilatının kurulmasıdır. Redif Teşkilatı, 1834 yılında Prusya'daki *Landwehr* sisteminden esinlenilerek ve Moltke'nin danışmanlığı döneminde kurulmuştur. Amaç, barış zamanında halkı uzun süre silah altında tutmadan, savaş durumunda hızla seferber edilebilecek eğitilmiş bir yedek kuvvet oluşturmaktır. Bu sistemle, hem geniş Osmanlı topraklarının güvenliği sağlanacak hem de ekonomik faaliyetler (ziraat ve ticaret) aksatılmayacaktır. Aynı yıl hazırlanan *Redif Nizamnamesi* uyarınca, Rumeli ve Anadolu'da uygun yerlerde 1426 kişilik taburlar teşkil edilmesi kararlaştırılmıştır. Yaşları 23–32 arasında olan istekli bireyler subay ve astsubay olarak seçilecek, tüm malzeme devlet tarafından temin edilecekti. Eğitim sonrasında silah ve teçhizat redif depolarında korunacaktı. Redif giderleri, "Redîf-i Mansûre Zimmeti" adıyla ayrı bir bütçeden karşılanmış, 1836 itibarıyla redif tabur sayısı 40'a ulaşmıştır. İstanbul'da eğitime alınan Bolu ve İzmit redif taburları II. Mahmud tarafından denetlenmiş ve beğenilmiştir. Bu başarı üzerine bu birliklere "Redîf-i Asâkir-i Hassâ-i Mansûre" adı verilmiş ve redif birlikleri bundan böyle *mansure* ve *hassa* olmak üzere iki sınıfa ayrılmıştır.²²

1843 yılında gerçekleştirilen askerî reformlar, dönemin en önemli düzenlemeleri arasında yer almıştır. Bu reformlarla birlikte askerlik süresi, 5 yılı *Nizamiye* ve 7 yılı *Redif* hizmeti olmak üzere toplam 12 yıl olarak belirlenmiştir. Aynı yıl, kara ordusu yapısında da değişikliğe gidilerek ordu sayısı beşten altıya çıkarılmıştır. Yeni teşkilatlanmaya göre iki ordu İstanbul'da, üçüncü ordu Balkanlar'da, dördüncü ordu Doğu Anadolu'da, beşinci ordu Suriye'de ve altıncı ordu Arabistan'da konumlandırılmıştır.²³

Sultan Abdülaziz döneminde Osmanlı ordusunda kapsamlı reform girişimlerine ağırlık verilmiştir. Abdülaziz, tahta geçtikten sonra ordu ve donanmayı güçlendireceğini duyurmuş, bu doğrultuda ilk olarak sarayda yapılan israfı azaltarak ve gereksiz memurları görevden alarak mali disiplini sağlamaya çalışmıştır. Bu tasarruf politikası, askerî

²² Musa Çadırcı, "Anadolu'da Redif Askeri Teşkilatı'nın Kuruluşu", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.8, S. 14, s. 66-68

²³ Enver Ziya Karal, *Büyük Osmanlı Tarihi- Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri*, TTK Yay, Ankara, 1999, s. 178-179.

modernleşmenin mali temelini oluşturmuştur. Dönemin askerî reformları iki evrede incelenebilir. 1861-1869 yılları arasındaki ilk evrede orduya Batılı tarzda yeni kıyafetler getirilmiş, çakmaklı tüfeklerin yerini kapsüllü ve yivli namlulu modern tüfekler almıştır. Özellikle Prusya'dan temin edilen Şinayder, Martin ve Vinçester tüfekleriyle ordu donatılmış, ayrıca Alman Krupp firmasından alınan toplar önemli sınır bölgelerine yerleştirilmiştir. Bu dönemde Harp Okulu için yeni bir bina inşa edilmiş, ilk kez Fransızca ve beden eğitimi gibi modern dersler askerî müfredata dahil edilmiştir. Askerî eğitimde kaliteyi artırmak amacıyla yabancı uzmanlar görevlendirilmiş, ancak bu reformların kurumsal olarak uygulanmasında Serasker Rüştü Paşa'nın isteksizliği ve yüksek bürokrasinin direnci nedeniyle beklenen başarı sağlanamamıştır.²⁴

II. Abdülhamit döneminde Osmanlı ordusunda gerçekleştirilen reformlar, ağırlıklı olarak Alman askeri modeli doğrultusunda şekillenmiştir. Bu yönelimin temel nedenlerinden biri, Almanya'nın Fransa karşısındaki askerî başarısının Osmanlı bürokrasisinde hayranlık uyandırması, diğeri ise Düyûn-ı Umumiye bağlamında uluslararası ilişkilerin yönlendirici etkisidir. Bu çerçevede 1880 yılında Almanya ile yapılan bir anlaşmayla Osmanlı ordusunun modernizasyonu için Alman subaylar görevlendirilmiş, 1882'de başta Albay Kaehler olmak üzere çeşitli rütbelerde askerî danışmanlar İstanbul'a getirilmiştir. Kaehler, Osmanlı ordusunu modern Alman silahlarıyla donatma sürecinde önemli rol oynamış ve Prusya modelini esas alan reformlar planlamıştır. Ancak yerli subaylarla yaşanan uyumsuzluk ve dil engeli bu çabaları sınırlamıştır. Kaehler'in ölümünden sonra, yerine atanan Colmar von der Goltz, Harbiye'de eğitimin niteliğini artırmaya yönelik çabalarıyla öne çıkmış, 12 yıllık görev süresince önemli ders kitapları hazırlamış ve genç subaylar üzerinde etkili olmuştur. Goltz'un girişimleriyle Prusya'dan binlerce modern tüfek ve top satın alınmış; bu dönemde Osmanlı ordusu, teknik açıdan büyük ölçüde Alman yapımı silahlarla donatılmıştır.²⁵ Bununla birlikte, Alman askerî heyetlerinin Osmanlı ordusuna katkıları istenen seviyeye ulaşmamıştır. Disiplin

²⁴ Enver Ziya Karal, *Büyük Osmanlı Tarihi-İslahat Fermanı Devri*, TTK Yay., Ankara, 1977, s. 181-186.

²⁵ İlber Ortaylı, *İkinci Abdülhamid Döneminde Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981, s. 48-61.

anlayışlarının Osmanlı kurumlarıyla uyumsuzluğu, Türkçe öğrenmemeleri nedeniyle yaşanan iletişim sorunları ve zaman zaman silah ticaretine öncelik vermeleri bu sürecin en önemli handikapları olmuştur. Ayrıca, Osmanlı subayları Almanları eleştirerek bu reformları kendilerinin daha iyi uygulayabileceğini savunmuşlardır.²⁶

Askerî modernleşmenin bir diğer boyutu ise eğitim alanında olmuştur. Abdülhamit daha Alman heyeti gelmeden askerî öğrencilerin Almanya'da eğitim görmesini istemiş, bu çerçevede 1882'den itibaren her yıl 10–15 öğrenci Almanya'ya gönderilmiştir. Bu uygulama ilerleyen yıllarda askeri doktorları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Eğitim reformları kapsamında II. Abdülhamit, askerî okulların sayısını artırmış; 1875'te Mahrec-i Mekâtib-i Askerîye'nin kapatılmasıyla Askerî Rüştiyeler yaygınlaştırılmış ve bu okulların sayısı 28'e çıkarılmıştır. Ayrıca bazı askerî idadîlerin müfredatları güncellenmiş, modern dersler ve öğretim metotlarıyla eğitim kalitesi artırılmaya çalışılmıştır.²⁷ Sonuç olarak, II. Abdülhamit döneminde Alman askerî etkisiyle yürütülen reformlar, teknik donanım ve eğitimde belirli ilerlemeler sağlamış; ancak yapısal uyumsuzluklar ve yerli direnişler nedeniyle beklenen düzeyde başarıya ulaşamamıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra da orduda iyileştirme faaliyetleri devam etmiştir. II. Meşrutiyet sonrasında Osmanlı ordusunda reform sürecinin bir parçası olarak, Meclis-i Mehamm-ı Harbiye Heyeti, 31 Mayıs 1909'da Şûra-yı Askerîye adıyla yeniden yapılandırılmıştır. Bu dönüşüm, ordunun modernizasyonunu koordine etmek amacıyla gerçekleştirilmiş ve kurumun başına Harbiye Nazırı Salih Hulusi Paşa, ikinci başkan olarak da Von der Goltz Paşa atanmıştır. Şûra'nın kökeni, II. Mahmud döneminde 1837 yılında kurulan Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'ye dayanmaktadır. Bu meclis, Avrupa'daki askerî düzenlemelerin Osmanlı sistemine uyarlanması, personel hakları, rütbe ve disiplin meseleleri gibi konuları istişare eden bir yapı niteliğindedir.²⁸

²⁶ İlber Ortaylı, *a.g.e.*, s. 68-70.

²⁷ Esmâ Parmaksız, *II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909) Eğitim Sistemi, Eğitim Yapıları ve Askerî Rüşdiyeler*, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, s. 59-60.

²⁸ Cevad Aksu, *Dâr-ı Şûra-yı Askerî*, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s. 69-71.

1909'da yürürlüğe giren yeni nizamname ile Şûra'nın görev alanları netleştirilmiş; silahlı kuvvetlerin güçlendirilmesi, askerî strateji, eğitim ve seferberlik gibi konularda karar mekanizması olarak konumlandırılmıştır. Ayrıca Şûra, ordunun personel rejimiyle ilgili düzenlemeler yapma yetkisine de sahip olmuştur. Toplantıların usulü belirlenmiş, her ayın ilk pazartesi günü düzenli toplanması öngörülmüştür. Gerekli durumlarda Padişah da toplantıya katılabilir veya başkanlık edebilirdi. Ancak Enver Paşa ve İttihat ve Terakki yönetimi döneminde, orduyu daha genç ve disiplinli bir yapıya kavuşturmak amacıyla yaşlı ve alaylı subaylar görevden uzaklaştırılmış, Alman ve genç Türk subaylardan oluşan yeni bir komuta sistemi kurulmuştur. Bu süreçte karar alma mekanizmasını merkezileştirmek amacıyla Şûra-yı Askerî lağvedilmiş, aynı zamanda Seraskerlik makamı da kaldırılarak yerine Harbiye Nezareti teşkil edilmiştir. Böylece Osmanlı ordusunda reform süreci daha merkezîyetçi ve hızlı karar alma esasına dayalı bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmıştır.²⁹

Bu dönemde göze çarpan bir başka yenilik 1909 Asker Alma Kanunu'dur. Osmanlı Devleti'nde 1839 sonrası asker alımında kura usulü uygulanmış, bu sistem 1909'da çıkarılan Asker Alma Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. 1909 öncesinde geçerli olan 1886 Kura Kanunu, uygulamada yaşanan sorunlar nedeniyle eleştirilmiş ve çeşitli eksikliklerin giderilmesi için girişimlerde bulunulmuştur. Bu döneme kadar gayrimüslimler ve İstanbul'un Galata, Eyüp, Üsküdar gibi bölgeleri askerlikten muaf tutulmaktaydı. Ayrıca bedel-i nakdî ödeyerek askerlikten tamamen muaf olabilen bir grup bulunmaktaydı ki, bu durum sosyal adaletsizlik yaratmıştır. 7 Ağustos 1909'da yürürlüğe giren yeni kanun ile bu ayrıcalıklar kaldırılmış; gayrimüslimler ile Bilâd-ı Selâse halkı da askeri yükümlülük altına alınmıştır. Bedel-i nakdî uygulamasında indirim yapılmış, rediflik hizmeti için de bedel ödenmesi mümkün kılınmıştır. Kara kuvvetlerinde askerlik süresi 20 yıldan 25 yıla, deniz kuvvetlerinde ise 12 yıldan 20 yıla çıkarılmıştır. Ancak uygulamaya rağmen Hristiyan tebaa askerlik görevinden büyük oranda kaçınmıştır. Bunun yanında bazı Arap kabileleri askerlikten

²⁹ Ali Atıcı, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Ordusunda Modernizasyon*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2024, s. 23-24.

muaf tutulmaya devam etmiştir.³⁰ 1909 Nizamnamesi'nin en önemli yönü, askerlik yükümlülüğünü tüm Osmanlı tebaasına eşit biçimde teşmil etmesi ve bazı kesimlerin uzun süredir sahip olduğu askerlik muafiyetini kaldırmasıdır. Ancak bu düzenleme, Balkan Savaşları'nda yaşanan yenilgiler nedeniyle yetersiz kalmış ve daha köklü askerî reformların önünü açmıştır.

II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı askerî eğitim sistemi köklü reformlara tabi tutulmuştur. 1909'da çıkarılan Tasfiye-i Rütüb Kanunu ile alaylı subaylar ordudan uzaklaştırılmış, Harbiye çıkışlı genç subayların ön plana çıktığı yeni bir kadro yapılanmasına gidilmiştir. Askerî rüştiyeler ve idadîler, Harp Okulu'na öğrenci hazırlamak amacıyla yeniden yapılandırılmış, eğitim süreleri ve müfredatları güncellenmiştir. Bu okullar hem askerî hem kültürel gelişime katkı sağlamıştır. Harp Okulu, Alman ıslah heyetlerinin etkisiyle iki yıla indirilen bir eğitim süreciyle yeniden düzenlenmiş, ancak Balkan ve I. Dünya Savaşları nedeniyle sık sık kesintiye uğramıştır. Subay açığını kapatmak amacıyla hızlandırılmış eğitim programları uygulanmış, kıdemsiz Harbiyeliler erken mezun edilmiştir. Goltz Paşa, bu dönemde askerî eğitimin modernleşmesinde önemli rol oynamış, özellikle uygulamalı eğitim anlayışını orduya kazandırmıştır. Kurmaylık sistemi gelişmiş, Harp Akademisi nitelikli subaylar yetiştirmeye başlamıştır. Ancak savaşlar ve işgaller nedeniyle birçok askerî okul kapanmış, reform süreci tamamlanamadan kesintiye uğramıştır. Yine de bu reformlar, Cumhuriyet döneminin askerî yapılanmasına zemin hazırlamıştır.³¹

Osmanlı Devleti'nde ordunun modernizasyonu meselesi dönemin askerî gazete ve mecmualarında da sıkça yer almıştır. Bunlardan biri olan Kılınc Gazetesi, tüm sayılarında ordunun modernize edilmesi konusunu merkeze alarak, Osmanlı askerî teşkilatını geliştirme gayreti içinde olmuştur. Bu çerçevede, askerlerin eğitimine büyük önem verilmiş, dünya genelindeki askerî eğitim ve modernizasyon uygulamalarını Osmanlı'ya tanıtmak amacıyla, yabancı dillerden çevrilen makalelere geniş yer verilmiştir. Bu çeviriler, hem teorik bilgi

³⁰ Ali Kaşığığun, *Enver Paşa'nın Ordusu Islah Çalışmaları*, Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay, 2009, s. 54.

³¹ Ali Atici, *a.g.t.*, s. 30-34.

hem de pratik uygulama açısından zengin içerikler sunmuş, Osmanlı ordusunun yenilikçi yaklaşımları benimsemesi adına önemli bir bilgi kaynağı oluşturmuştur. Kılıç Gazetesi, askeri alanda hem bilgi hem de vizyon sağlayan bir platform olarak, Osmanlı ordusunun ilerlemesi yolunda önemli bir rol üstlenmiştir.

Ordunun modernizasyonu konusunda ilk olarak gazetenin 2. sayısından 10. sayısına kadar hemen hemen her sayıda yayımlanan “Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından” başlıklı yazı dizisi bulunmaktadır. Bu yazı dizisinde ilk olarak orduda otomobil kullanımının önemine dikkat çekilmektedir.

1908 yılında Osmanlı Devleti, modern savaş teknolojisinin önemli örneklerinden biri olan zırhlı otomobilleri ordu hizmetine kazandırmak amacıyla Fransa'nın Hotchkiss fabrikasından beş adet araç sipariş etmiştir. Bu karar, Osmanlı yönetiminin teknolojik gelişmeleri yakından takip ettiğini ve bu alandaki açığını kapatma yönünde somut adımlar attığını göstermektedir. Araçların alım süreci, Paris Sefareti aracılığıyla yürütülmüş; içlerinden dördü mitralyözlü, biri ise nakliye amaçlı tasarlanmıştır. Otomobillerin üretimi ve Osmanlı askerine eğitim verilmesi için iki Fransız mühendis de İstanbul'a gönderilmiştir. Araçlar Ekim 1908'de İstanbul'a ulaştığında Tophane'de deneme sürüşleri yapılmış, bu gösterimler halk ve askerî yetkililer nezdinde ilgiyle takip edilmiştir. Efkâr-ı Askeriye Gazetesi, araçların teknik özelliklerini detaylı biçimde kamuoyuna aktarmış; 40 beygir gücünde motoru, çivili tekerlekleri, 250 km menzile sahip benzin deposu ve makineli tüfek sistemleriyle bu araçlar dönemine göre ileri nitelik taşımıştır. Denemeler sonrası araçlar Edirne Vilayeti'nde kullanıma sunulmuştur. Bu gelişmeler üzerine başta Yemen, Asir, Hicaz gibi uzak ve isyan riski taşıyan vilayetler, asayişin sağlanması, demiryolu ve posta güvenliği gibi amaçlarla zırhlı otomobil talebinde bulunmuşlardır. Özellikle Hicaz Demiryolu'nun korunması, sıcak iklim şartlarında personelin yükünü hafifletmek amacıyla zırhlı otomobillerin bölgeye gönderilmesi planlanmıştır. Ancak bu araçların yüksek maliyeti ve sınırlı sayıdaki üretimi nedeniyle taleplerin çoğu karşılanamamış; kimi zaman sayı azaltılmış, kimi zaman da bütçe yetersizliği gerekçesiyle reddedilmiştir. Medine Muhafızı Mirliva Ali Rıza Bey'in altı adet araç talebi bu duruma örnek teşkil etmektedir. Dahiliye Nezareti, sadece iki aracın

alınabileceğini bildirmiş, nihayetinde bütçeye ek ödenek konulması için Maliye Nezareti'ne başvurulmuştur. Ancak araçların gerçekten alınıp alınmadığına dair belgeler mevcut değildir.³²

Zırhlı otomobiller, sadece askerî değil, posta taşımacılığı ve kaçakçılıkla mücadele gibi sivil güvenlik işlevleri için de düşünülmüştür. Özellikle Cidde–Kunfuda, Cidde–Mekke–Taif hattında bu araçların kullanılması planlanmış; ancak ya yolların araçlara uygun olmaması ya da savaşlar gibi olağanüstü durumlar sebebiyle bu planlar uygulanamamıştır. 1914'te Mekke-Cidde yolu için yapılan yeni talepler de I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla gündemden düşmüştür. Savaş sırasında da zırhlı otomobillerin denemeleri devam etmiş; ancak coğrafi ve altyapı sorunları kullanımın önünde engel teşkil etmiştir. Zeytinburnu–Makriköy hattında yapılan bir denemede, araçların Osmanlı coğrafyasının engebeli arazilerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu, teknolojinin transferinin sadece satın alımla değil, aynı zamanda altyapı yatırımlarıyla da desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Balkanlar'da motorlu taşıtların etkin kullanımı da yol ve köprü eksikliği nedeniyle başarısız olmuştur. Sultan II. Abdülhamid, 1905'te yolların ve köprülerin ivedilikle onarılması yönünde bir irade yayımlamış, ancak Babiâli'nin konuya yeterli ilgiyi göstermemesi nedeniyle bu çalışmalar Balkan Savaşları'na kadar tamamlanamamıştır. Osmanlı Devleti, zırhlı otomobil teknolojisini askeri ve sivil alanda kullanma arzusunu taşısa da, bu araçların verimli biçimde kullanılması altyapı eksiklikleri, ekonomik zorluklar ve siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle sınırlı kalmıştır. Yine de bu teşebbüsler, dönemin Osmanlı ordusunun modernleşme iradesini ve teknolojik gelişmelere duyarlılığını açıkça ortaya koymaktadır.³³

Otomobil konusunda Kılıç Gazetesi'nin 2. sayısında bulunan yazıda lojistik konusunda otomobillerin önemine değinilmektedir. Yazara göre; Mançurya Muharebesi'nden sonra askeri lojistiğin önemi bir kez daha ortaya çıkmış ve özellikle askeri nakliyat konusu dikkat çekmiştir. Savaş sırasında seri ateşli topların mühimmat tüketimi ve orduların büyük sayılara ulaşan asker mevcudu, lojistik faaliyetlerin

³² Mustafa Yeni, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Motorlu Kara Taşıtları (1890-1922)*, Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s. 78-80.

³³ Mustafa Yeni, *a.g.t.*, s. 81-82.

zorluklarını daha da artırmıştır. Orduların ihtiyaç duyduğu mühimmat ve iaşe miktarını taşımak, geleneksel yöntemlerle neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Örneğin, 30 bin kişilik bir kolordunun yalnızca üç günlük erzakını taşımak için 2.500 hayvan veya 500 arabaya ihtiyaç duyulmakta, bu da sevkiyat ve güvenlik açısından büyük bir yük oluşturmaktadır. Bu durum, Napolyon dönemindeki geniş çaplı lojistik harekâtların modern savaş koşullarında artık kolaylıkla yapılamadığını göstermektedir. Bu soruna çözüm olarak iki seçenek öne çıkmaktadır. İlk seçenek, sahra demiryollarının inşa edilmesidir. Ancak bu yöntem son derece maliyetli olduğundan, birçok ordu bütçesi için uygulanabilir bir çözüm olmaktan uzaktır. İkinci seçenek ise otomobillerin lojistikte kullanılmasıdır. 1905 yılında Fransa'da yapılan denemeler, otomobillerin mühimmat ve erzak taşımada ne kadar etkili olduğunu göstermiştir. Paris-Rouen arasında gerçekleştirilen testlerde, Ronar sistemine sahip 80 beygir gücündeki otomobiller, zorlu koşullara rağmen başarıyla görev yapmıştır. Bu araçlar, 12 bin kilogramlık mühimmatı yalnızca iki kişiyle sevk ve idare etmiş, aynı nakliyatın geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilmesi durumunda 48 hayvan, 12 araba ve 24 kişiye ihtiyaç duyulacağı hesaplanmıştır. Üstelik otomobiller, geleneksel yöntemlere kıyasla çok daha hızlıdır ve saatte 15 kilometre hızla ilerleyebilmektedir. Otomobillerin maliyet açısından da büyük avantajlar sunduğu vurgulanmaktadır. Örneğin, 35 motorlu araçla bir kolordunun tüm mühimmat ve erzak ihtiyacı karşılanabilirken, bu araçların üç aylık masrafı yalnızca 35 bin liradır. Geleneksel yöntemlerin maliyeti ise çok daha yüksektir. Bu avantajlar sayesinde, Fransa hükümeti denemelerin ardından lojistik birimlerine 27 motorlu araç sipariş etmiştir. Osmanlı'da ise motorlu araçların önemine dair farkındalık bulunsa da, bu araçların temininde halkın katkısı beklenmekte ve yolların iyileştirilmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır.³⁴

3. sayıdaki yazıda sahra demiryolları ve otomobillerin askeri nakliyattaki rolleri ve etkinlikleri üzerine bir karşılaştırma yapılmaktadır. Sahra demiryolları, mühimmat ve erzak nakli için kullanışlı olsa da, yüksek maliyetleri ve sınırlı esneklikleri nedeniyle

³⁴ Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılıncı*, S.2, 25 Kanun-ı Evvel 1325, s. 2-3.

eleştirilmektedir. Bu hatlar genellikle ordunun birkaç gün gerisinde kurulmakta ve lojistiğin geri kalan kısmı için hayvan ve arabalar gibi geleneksel yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu yöntemler, zaman alıcı olması ve inşaat sürecinde özel askerlerin istihdam edilmesini gerektirmesi nedeniyle harekât hızını önemli ölçüde yavaşlatmaktadır. Otomobiller ise sahra demiryollarına kıyasla daha esnek, hızlı ve maliyet açısından daha avantajlı bir çözüm sunmaktadır. Otomobiller, uzun mesafelerde yorulmadan nakliyatı sağlayabilmekte ve ordular arasında ara depolar kurma ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır. Bu sayede, ordular cephe değiştirirken veya geri çekilmek zorunda kaldığında herhangi bir zorluk yaşanmamaktadır. Ayrıca, otomobiller daha kısa sürede daha fazla mühimmat ve erzak taşıyarak, modern savaşın gerektirdiği hız ve etkinliği sağlamaktadır. Almanya, Fransa, Avusturya, İtalya ve Rusya gibi ülkeler, otomobillerin bu üstün özelliklerini fark etmiş ve ordularına yeterli sayıda motorlu araç temin ederek bu konuda büyük bir avantaj elde etmiştir. Modern savaş koşullarında eski nakliye yöntemlerinin artık yetersiz kaldığı ve geniş cephelerde etkili bir şekilde savaşabilmek için otomobillerin vazgeçilmez hale geldiği vurgulanmaktadır. Metin, bu bağlamda Osmanlı ordusunun da modern savaş koşullarına ayak uydurabilmesi için otomobilleri benimsemesi gerektiğini ifade etmektedir.³⁵

Yasin Hilmi, Kılınc'ın 4. sayısında ise zırhlı otomobiller ile ilgili bilgiler aktarmaktadır. Yasin Hilmi otomobillerin yalnızca nakliyatta değil, savaş alanında da aktif bir şekilde kullanılabileceğini ve zırhlı otomobillerin askeri açıdan sunduğu büyük avantajları detaylandırmaktadır. Başlangıçta, otomobillerin zırhlı hale getirilip içerisine top veya mitralyöz yerleştirilmesi fikri teknik ve ağırlık sorunları nedeniyle başarısız olmuşsa da, daha sonra yapılan bilimsel çalışmalar bu engellerin aşılmasını sağlamıştır. Fransa'da bir topçu subayı tarafından geliştirilen hafif ve dayanıklı bir zırhla donatılmış zırhlı otomobiller, hem korunma hem de saldırı kapasitesi açısından dönemin askeri teknolojisinde önemli bir yenilik olmuştur. Bu zırhlı otomobiller, içerisine yerleştirilen mitralyözle dakikada 600 mermi atabilmekte ve yaklaşık 3 ton ağırlığa sahip olmasına rağmen hız ve

³⁵ Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılınc*, S.3, 25 Kanun-ı Sani 1325, s. 1-2.

hareket kabiliyetiyle dikkat çekmektedir. Testlerde, zırhlı otomobillerin düz arazide saatte 30-40 kilometre hızla hareket ettiği ve %25 eğimli arazilerde dahi kolaylıkla ilerleyebildiği belirtilmiştir. Ayrıca, hendeklerden geçebilmesi için yanlarına yerleştirilen özel demir kirişler de otomobillerin engelleri aşmasını kolaylaştırmıştır. Zırhlı otomobillerin dayanıklılığı da vurgulanmıştır. Örneğin, zırhları piyade tüfeği mermilerine karşı dayanıklıdır ve lastikleri ciddi hasar görse bile kısa bir süre daha hareket edebilme yeteneğine sahiptir. Saha testlerinde, bu otomobillerin hücum eden bir tabura yalnızca üç dakika içinde 2800 mermi atarak etkili bir şekilde karşı koyduğu ve taburun tamamını saf dışı bıraktığı ifade edilmiştir. Ayrıca, süvari alayına karşı gerçekleştirilen bir testte, otomobil hem hızlı bir şekilde manevra yaparak hem de ateş gücünü kullanarak süvarileri etkisiz hale getirmiş ve tehlikeden uzaklaşmayı başarmıştır. Yazıda ayrıca, bu zırhlı otomobillerin Osmanlı ordusu için de ne kadar gerekli olduğunu vurgulamakta ve özellikle Samra, Felluce, Kerbela gibi bölgelerde kullanılmasının faydalı olacağını belirtmektedir. Son olarak, yazar, Merkez Ordu'da bu tür otomobillerden en az iki tanesini görme arzusunun dile getirerek, modern askeri teknolojilere olan ihtiyacın altını çizmektedir.³⁶

Osmanlı ordusunda kullanılan bir başka modern araç velosipedlerdir. Osmanlı Devleti'nde bisikletin askerî amaçlarla kullanımı, Sultan II. Abdülhamid döneminde gündeme gelmiş ve 1894'ten itibaren bu konu üzerine araştırmalar başlatılmıştır. Amerika ordusunun bisikleti kullanması, Osmanlı'nın dikkatini çekmiş; bu bağlamda ilgili yayınlar tercüme edilerek padişaha sunulmuştur. Söz konusu belgelerde, bisikletlerin ordu için kullanım potansiyeli vurgulanmakta ve bu araçların teknik bilgilerine ulaşılabileceğine dair güvence verilmektedir. Bu dönemde posta taşımacılığı, haberleşme ve jandarma birliklerinin hareket kabiliyetini artırma gibi işlevler için bisikletin faydaları görülmüş, özellikle 1915 itibarıyla jandarma piyadelerine yönelik bisiklet alımları yapılmıştır. 1899 tarihli *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlanan bir yazıda Yusuf Ziya, Avrupa ordularında bisiklet kullanımının askeri iletişim, hızlı hareket kabiliyeti ve keşif

³⁶ Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılıç*, S.4, 10 Kanun-ı Sani 1325, s. 1-2.

görevleri açısından sağladığı avantajlara dikkat çekmiş, Osmanlı ordusunun da bu uygulamadan faydalanması gerektiğini belirtmiştir. Avrupa’da bisiklet birlikleri öncelikle haberleşme amacıyla kullanılmış, emir iletiminde postacı zinciri şeklinde yüksek hızla hareket etmeleri sağlanmıştır. Ayrıca bu birliklerin silah taşıma ve atış eğitimi olarak gerektiğinde çatışmaya girmeleri de söz konusudur. Arazi koşullarında düşman süvarisine karşı savunma pozisyonu alabilme, harita okuma yeteneği ve hızlı geri çekilme becerileri bu birliklerin avantajları arasında sayılmıştır. Osmanlı’da sadece ordu değil, polis teşkilatı da bisiklet kullanımına yönelmiş; bu doğrultuda yurt dışından alınan bisikletlerin gümrük vergisinden muaf tutulması kararlaştırılmıştır. 1909 tarihli belgeler, İstanbul Polis Müdürlüğü’ne ait bisikletlerin gümrük vergilerinden istisna edilmesine dair resmi yazışmaları içermektedir.³⁷ Osmanlı Devleti’nde bisikletin askerî ve sivil güvenlik kurumları bünyesinde kullanılmasına yönelik ciddi girişimlerde bulunulmuş, özellikle haberleşme ve hızlı hareket gerektiren görevlerde bu araçlardan faydalanılması hedeflenmiştir. Avrupa örneklerinden ilhamla geliştirilen bu uygulamalar, modernleşme çabalarının teknolojik boyutunu yansıtan önemli adımlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Kolağası Yasin Hilmi gazetenin 5. ve 6. sayılarında atlı piyadeler ve velosipedler konusuna değinmektedir. Yazar, savaşta zafer elde etmek için hız ve etkinliğin önemine vurgu yapmaktadır. Napolyon’un “faaliyet, faaliyet, sürat” prensibi, burada en önemli askeri strateji olarak tanıtılmakta ve bir kumandanın kararsızlığının, elindeki tüm kaynaklara rağmen mağlubiyetle sonuçlanacağını ifade etmektedir. Bu bağlamda hızın, hem fiziksel araçların hem de moral faktörlerin temel unsurlarından biri olduğu belirtilmektedir. 19. ve 20. yüzyıllarda hız kavramı üzerine yapılan çalışmalara dikkat çekilmiş ve teknolojik yeniliklerin, savaş sürelerini kısalttığı ifade edilmiştir. Özellikle demiryollarının icadı sayesinde daha önce yıllarca süren savaşların artık aylar veya haftalar içinde sonuçlandığı anlatılmaktadır. Demiryollarının, birliklerin hızlı bir şekilde taşınmasında ve stratejik noktalara yönlendirilmesinde sağladığı avantajlar vurgulanmaktadır. Ancak

³⁷ Ülkü Yancı, “Osmanlı’nın Bisikletle Tanışması ve Osmanlı’da Bisikletin Kullanım Alanları”, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, Yıl 10, S. 1, s. 13-17. (ss. 5-26)

savaşın bazı anlarında, piyade hızının ötesinde bir hareket kabiliyeti gerektiği ve bu gibi durumlarda alternatif çözümler arandığı belirtilmiştir. Geçmişte bu hız ihtiyacı, piyade birliklerini hayvanlara bindirerek “atlı piyade” sınıfını oluşturmakla karşılanmıştır. Daha sonra, Fransız komutan Jirar, piyade birliklerini bisikletlere bindirerek bu soruna daha pratik bir çözüm bulmuştur. Ancak atlı piyadelerin, hem süvarilerin gücüne hem de piyadenin hareket kabiliyetine sahip olmadığı ve bu nedenle dezavantajlar içerdiği belirtilmiştir. Atlı piyadeler, hem hayvanlarının ihtiyaçlarını düşünmek zorunda kalmakta hem de sınırlı mühimmat taşıma kapasitesine sahip olmaktadır. Ayrıca, hayvanlar ses çıkararak düşmana birliklerin varlığını belli edebilmekte ve bazı arazilerde süvarilerin hareket kabiliyeti, piyadelerin hızını sınırlamaktadır.³⁸

Yasin Hilmi son olarak 6. sayıda bisikletlerin (velosiped) askeri alanda kullanımını ve avantajlarını detaylı bir şekilde açıklamaktadır. Askeri amaçla kullanılan bisikletlerin, günlük hayatta bilinen bisikletlerden farklı olmadığı, ancak askeri harekâtlarda büyük kolaylık sağladığı belirtilmiştir. Bisiklet süvarileri, piyade taburlarında uygulanan düzen ve manevraların çoğunu kolaylıkla yerine getirebilmekte ve ihtiyaç duyulduğunda farklı düzenlere hızlı bir şekilde geçebilmektedir. Bisikletlerin hareket kabiliyetini artırmak ve kullanımını daha verimli hale getirmek için bazı yeniliklerden de bahsedilmiştir. Örneğin, iki bisikletin birleştirilmesiyle aralarına bir sallanacak yerleştirilmiş ve bu düzenek hem yaralı askerlerin taşınmasında hem de yorulan askerlerin dinlenmesi için kullanılmaya başlanmıştır. Bisiklet süvarileri, süvarilerin hareket kabiliyetine yakın bir hızla, saatte 20 kilometre hızla gidebilmekte ve günde 70-80 kilometre mesafe kat edebilmektedir. Gerekli durumlarda ise bu mesafe günde 120 kilometreye kadar çıkarılabilmektedir. Ayrıca, bisiklet süvarileri, engelleri aşmak için bisikletlerini omuzlayarak kolayca hareket edebilmekte ve araziden etkilenmemektedir. Bisikletlerin, özellikle eşkiya takibi gibi hızlı müdahale gerektiren durumlarda çok faydalı bir araç olduğu vurgulanmaktadır. Süvarilerin sınırlı mesafe ve hareket kabiliyetine karşılık bisiklet süvarilerinin,

³⁸ Yasin Hilmi, “Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından”, *Kılınç*, S.5, 15 Kanun-ı Sani 1325, s. 1.

düşman hatlarını kesme ve uzun keşif görevleri gibi birçok alanda üstünlük sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca, bisiklet süvarilerinin, süvarilerle birlikte ortak harekât düzenleyerek düşmanın cenah ve gerilerine saldırmak veya tehdit edilen bölgelere hızlıca yardım götürmek gibi görevleri başarıyla yerine getirdiği ifade edilmiştir. Bisikletlerin maliyeti de büyük bir avantaj olarak sunulmuştur. Bir hayvanın yıllık masrafı 15 lirayı bulurken, bir bisikletin yıllık masrafı yalnızca 5 meciydiye kadardır. Ayrıca, askeri personelin bisiklet kullanmayı öğrenmesi, düzenli eğitimlerle yaklaşık 6 ay içinde mümkün olmaktadır. Bataklik araziler dışında hemen her alanda kullanılabilen bisikletlerin, jandarma birliklerinde de etkili bir şekilde kullanılabileceği belirtilmiştir. Metin, bisikletin düşük maliyeti ve yüksek verimliliği nedeniyle, yakın gelecekte Osmanlı ordusunun eğitim sahalarında daha yaygın bir şekilde kullanılmasının beklendiği ifadeleriyle son bulmaktadır.³⁹

Yasin Hilmi'nin yazıları Osmanlı ordusunun modernizasyon sürecinde teknolojik yeniliklerin ve stratejik dönüşümlerin ne kadar önemli bir yer tuttuğunu detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Metin boyunca tartışılan otomobiller, zırhlı araçlar, bisikletler ve sahra demiryolları gibi unsurlar, sadece savaş alanındaki operasyonel etkinliği artırmayı değil, aynı zamanda ordunun genel yapısında köklü bir dönüşüm gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Özellikle lojistiğin modern savaşlardaki kritik rolüne vurgu yapılarak, geleneksel yöntemlerin yetersizliği açık bir şekilde ortaya koyulmaktadır. 30 bin kişilik bir kolordunun lojistik ihtiyaçlarını karşılamanın, hayvan ve araba gibi geleneksel araçlarla mümkün olmadığı, modern araçların bu süreçte kaçınılmaz hale geldiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, otomobillerin maliyet avantajı, hız kapasitesi ve esnek kullanımı, modern savaşın gereklilikleriyle doğrudan uyum göstermektedir. Bu durum, Osmanlı ordusunun küresel askeri gelişmelere entegre olma çabasını ve stratejik önceliklerini anlamamız açısından önemli bir kanıt sunmaktadır.

Yazılarda ayrıca Osmanlı askeri basınının, yalnızca teknolojik gelişmeleri bir bilgi kaynağı olarak aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda bu yeniliklerin Osmanlı ordusu için nasıl adapte edilebileceğine dair

³⁹ Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılınc*, S.6, 22 Kanun-ı Sani 1325, s. 1-2.

somut öneriler sunulduğunu göstermektedir. Zırhlı araçların düşman hatlarına karşı etkili kullanımına dair detaylar, bisikletlerin hızlı ve ekonomik bir çözüm olarak nasıl entegre edilebileceği ve otomobillerin lojistik maliyetleri düşürme potansiyeli, dönemin askeri modernleşme tartışmalarının teknik ve pratik boyutlarını öne çıkarmaktadır. Bu durum, Osmanlı ordusunun sadece Batı'daki gelişmeleri takip etmekle kalmayıp, aynı zamanda kendi ihtiyaçlarına uygun bir modernizasyon modeli geliştirmeye çalıştığını göstermektedir.

Dönemin teknolojik olanaklarına dair kapsamlı bir bakış açısı sunan Kolağası Yasin Hilmi, ayrıca Osmanlı ordusunun karşılaştığı bütçe ve altyapı sınırlamalarını da açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Yazar, otomobil ve bisiklet gibi araçların düşük maliyetlerini ve erişilebilirliğini vurgulayarak, bu yeniliklerin Osmanlı ordusunun mevcut kaynaklarına uygunluğunu net bir şekilde açıklamaktadır. Bu tür ekonomik çözümler, Osmanlı ordusunun modernleşme sürecindeki stratejik öncelikleri ve Batılı teknolojilere adaptasyon konusundaki pragmatik yaklaşımını göstermektedir.

Yasin Hilmi'nin yazılarının genelinde dikkat çeken bir diğer önemli nokta, Osmanlı ordusunun modernleşme sürecindeki çok yönlü adaptasyon yeteneği ve yeniliklere açık bir tutum sergilemesidir. Bu, sadece teknolojik dönüşümlerle sınırlı kalmayıp, bu teknolojilerin savaş alanına nasıl entegre edileceğine dair pratik önerilerle de desteklenmiştir.

Modern ordunun bir makine gibi işleyebilmesi, büyük ölçüde disiplin kavramına bağlıdır. Max Weber'in modern bürokrasi tanımında olduğu gibi, askeri disiplinde de emirlerin rasyonel, sistemli ve kişisel yorumdan uzak bir şekilde uygulanması esastır. Michel Foucault'nun "siyasal anatomi" kavramı ise bu disiplinin beden üzerindeki tahakkümünü ifade eder. Bu anlayış, insan bedeninin itaatkâr ve verimli hâle getirilmesi amacıyla davranışlarının detaylı biçimde kontrol edilmesini, hesaplanabilir ve yönlendirilebilir bir hâle dönüştürülmesini içerir. Bu durum, asker bedeninin bir makinenin dişlisi gibi işlenmesini sağlar. Askerî disiplinin tesis edilmesi, asker bedeninin parçalara bölünerek analiz edilmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, 18. yüzyılda asker seçiminde fiziksel özellikler belirleyici olmaya başlamış; özellikle boy uzunluğu gibi kriterler dikkat çekmiştir. Ancak dönemin

demografik yapısı nedeniyle bu kriterlerin tam anlamıyla uygulanamadığı da ifade edilmektedir. Fransa ve Prusya gibi ülkelerde bu kriterler tartışma konusu olmuş, özellikle II. Frederick döneminde 1.69 m altı erkeklerin orduya alınmaması gibi uygulamalar gündeme gelmiştir. Bununla birlikte bu tür kriterler her zaman uygulamada yeterince etkili olamamıştır. Disiplinli bir ordunun kurulabilmesi için sadece fiziksel ölçütler değil, aynı zamanda askerlerin zihinsel ve sosyal kökenleri de önemli görülmüştür. Modern savaş teorisyenleri, özellikle piyade askerlerinin kırsal kesimden seçilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bunun nedeni, kır insanının kentlilere göre daha az sorgulayan, daha çok adanmışlık hissine sahip bireyler olduğunun düşünülmesidir. Bu görüş, Ford ve Taylor'un üretim hattında çalışacak işçilerin "vasat zekâ" seviyesinde olması gerektiğini savunan anlayışıyla paralellik taşır. Asker davranışlarının sayısal verilere indirgenerek ölçülebilir hâle getirilmesi, modern askeri disiplinin bir diğer boyutudur. Yürüyüş, nişan alma, silah kullanma gibi eylemler detaylı biçimde analiz edilmiş ve standartlaştırılmıştır. Böylece ordunun verimliliği artarken, bireysel farklılıklar ve coğrafi koşullardan kaynaklanan belirsizlikler en aza indirgenmiştir. On binlerce kişilik orduların hedefe en az kayıpla ve öngörülebilir bir düzende ulaşmaları, bu disiplin anlayışının temel hedeflerinden biri hâline gelmiştir. modern orduların disiplinle kurulan bu yapısı, sadece askerî başarıya değil, aynı zamanda modern bürokratik düzenin şekillenmesine de ilham vermiştir. Askerin bireyselliğinin baskılanması, onun itaatkâr, verimli ve öngörülebilir bir unsur olarak yeniden inşa edilmesini mümkün kılmıştır. Bu dönüşüm, modernliğin askerî alandaki en önemli yapı taşlarından biridir.⁴⁰

Askeri disiplin, asayiş ve düzen konusunda Kılınc Gazetesi'nin birçok sayısında "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair" başlıklı bir yazı dizisi bulunmaktadır. Bu yazı dizisinin yazarı belirtilmemiştir. 5. sayıda yazar, askeri disiplinin ordunun başarısındaki vazgeçilmez rolüne dikkat çekmekte ve bu disiplinin sağlanabilmesi için öncelikle subaylardan başlanması gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre, subaylar gerek görev sırasında gerekse günlük yaşamda askerlere her açıdan örnek

⁴⁰ Yücel Karadaş, *Osmanlı Ordusunda Modernizasyon ve Demodernizasyon 1826-1918*, Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2011, s. 32-34.

olmalı ve davranışlarıyla disiplinin en yüksek standartlarını sergilemelidir. Bu tutum, askeri düzenin tüm kademelere yayılmasını sağlayacak bir temel oluşturacaktır. Yazar, disiplinin sürekliliğini sağlamak için tüm tabur ve alaylarda açık kuralların uygulanmasının şart olduğunu belirtmektedir. Subayların, görev sırasında yalnızca kılıçları hazır pozisyonda olduğunda konuşmalarına izin verilmesi gerektiğini vurgulamakta ve kıyafet düzenine riayetin mutlaka sağlanması gerektiğini dile getirmektedir. Ona göre, askerlerin duruş ve davranışlarındaki ciddiyet, disiplinin görünür bir göstergesi olmalı ve bu hassasiyet rütbeden rütbe yayılmalıdır. Ayrıca yazar, günlük hayatta da askeri disiplinin hissedilmesi gerektiğini savunmaktadır. Çarşı ve pazarda üst rütbeli subaylarla karşılaşan askerlerin, selam verme görevini tam bir özenle yerine getirmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu selamların, baştan savma veya özensiz bir şekilde yapılmasının disipline zarar vereceği görüşündedir. Bunun yanı sıra, askerlerin kamuya açık alanlarda sigara içerken subaylara rastladıklarında, askeri onuru zedeleyecek herhangi bir harekette bulunmamaları gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Sol elde sigara taşınmasının kılıcın nizami şekilde taşınmasını engellediğini hatırlatarak, bu tür detaylara dikkat edilmesini önermektedir.⁴¹

Yazar 6. sayıdaki yazısında askerlikte disiplinin, düzenin ve itaatin yalnızca görev sırasında değil, her durumda titizlikle korunması gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle, bir askerin her hareketinin nizami bir şekilde ve ciddiyetle gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kıyafet düzenine gösterilecek özenin, askeri disiplinin açık bir göstergesi olduğu belirtilmiş ve düzensiz ya da özensiz davranışların, yalnızca bireysel değil, toplu disiplini de olumsuz etkileyebileceği belirtilmiştir. Bu tür disiplin sorunlarının, ilk etapta askerlerin kendi arkadaşları tarafından düzeltilmesi gerektiği, ardından çavuşlar, onbaşılar ve bölük kumandanının bu konuda gerekli adımları atmaktan sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Ancak yazar, yalnızca ceza yöntemleriyle değil, aynı zamanda öngörü ve yapıcı tedbirlerle bu tür sorunların çözülmesinin önemine dikkat çekmektedir. Bölük kumandanlarının, disiplinin korunması için yaratıcı yöntemler

---

⁴¹ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınc*, S. 5, 15 Kanun-ı Sani 1325, s. 2.

geliştirmesi gerektiği dile getirilmiştir. Yazar, özellikle verilen emirlerin yerine getirilmesinde iletişim ve anlayışın önemini vurgulamaktadır. Bir askere emir verildiğinde, askerin bu emri yüksek sesle tekrar ederek doğru anladığını ifade etmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu yöntemle, yanlış anlamaların önüne geçileceği ve görevlerin daha etkin bir şekilde yerine getirileceği düşünülmektedir. Örneğin, bir çavuş bir askere bir defteri getirmesi gerektiğini söylediğinde, asker bu emri tekrar etmeli ve ne yapacağını net bir şekilde ifade ettikten sonra görevi yerine getirmelidir. Bu yöntemin, disiplini artıracığı ve herhangi bir karışıklığı engelleyeceği savunulmaktadır. Ayrıca, kışlada veya görev alanında bir üst rütbeli geldiğinde, oradaki askerlerin derhal "hazır ol" pozisyonu alarak amirlerini selamlaması gerektiği belirtilmiştir. "Bak" komutunun askerler arasında bir uyarı ve disiplin aracı olarak kullanılmasının önemi de vurgulanmıştır. Amir oradan ayrılana kadar bu düzenin bozulmaması gerektiği ifade edilmiştir. Benzer şekilde, çarşıda veya pazarda üst rütbelilere düzgün bir şekilde selam verilmesinin, askeri disiplinin önemli bir göstergesi olduğu belirtilmiştir.⁴²

Yazar, 7. sayıdaki yazısında bir bölük kumandanının askeri disiplinin sağlanmasında oynadığı kilit rolü vurgulayarak, bu görevin sadece ceza mekanizmalarına değil, aynı zamanda eğitim ve terbiyeye dayalı bir sistemle yürütülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazar, kumandanların, emrindeki askerlerin mesleklerine ve hizmetlerine karşı sevgi ve bağlılık duymalarını sağlamalarının önemine işaret etmektedir. Bu yaklaşım sayesinde, sadece askeri disiplinde ilerleme kaydedilmekle kalmayacak, aynı zamanda küçük zabitan heyetinin yetiştirilmesi de mümkün hale gelecektir. Yazar, kötü örneklerin nasıl ahlak ve disiplini bozduğunu, buna karşılık iyi örneklerin bir birimin karakterini şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Özellikle, disiplinin ilk olarak subaylar arasında sağlanması gerektiğini belirtmekte ve bu disiplinden yoksun olan bir birimin istenilen seviyeye ulaşamayacağını ifade etmektedir. Disiplinin, kademeli olarak küçük rütbeli subaylara, ardından da askerlere aktarılması gerektiği görüşündedir. Bu süreçte, askere verilen ilk eğitim ve terbiyenin, bir ordunun başarısında ne kadar önemli olduğu hatırlatılmaktadır. Yazar, yeni katılan askerlerin,

⁴² Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılıç*, S. 6, 22 Kanun-ı Sani 1325, s. 6-7.

iyi bir eğitim ve rehberlik ile disiplinli birer birey haline getirilmeleri gerektiğini özellikle vurgular. Ceza uygulamalarında ise yazar, cezalandırmanın yalnızca ciddi durumlarda başvurulacak bir yöntem olduğunu, bunun yerine tedbirli bir yaklaşımın esas alınması gerektiğini savunmaktadır. Eğer bir bölük kumandanı, askerlerin disiplinini sağlamada doğru yöntemleri kullanır ve ceza uygulamalarını aza indirirse, ikinci yılın sonunda artık bu disiplinin yerleştiği ve cezaya gerek kalmadığı bir düzen oluşturabilecektir. Bunun, sabır ve özveriyle mümkün olacağına dikkat çekmektedir. Yazar ayrıca, disiplinin yalnızca bir amir tarafından değil, aynı zamanda küçük rütbeli subaylar tarafından da benimsenmesi gerektiğini savunur. Bu sayede eğitim ve disiplin, bir kuraldan çok bir alışkanlık haline gelecektir. Bu yaklaşımın, hem askeri düzeni güçlendireceği hem de gerçek cezaların uygulanmasına gerek bırakmayacağı ifade edilmektedir.⁴³

Kılınç'ın 9. sayısındaki yazıda Yazar, askeri disiplini sağlamanın sadece sevgi ve anlayışla değil, gerektiğinde kanunların ve cezaların etkili bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, disiplinin tam anlamıyla korunması, askerlere karşı şefkatli ama kararlı bir tutumla yaklaşılmasını gerektirir. Özellikle acemi askerlerin, kendilerine rehberlik edecek çavuş ve onbaşılara güven duymalarının sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu güven, doğru seçilmiş ve iyi eğitilmiş küçük rütbeli subaylar aracılığıyla oluşturulabilir. Yazar ayrıca, bölük kumandanlarının örnek teşkil etmesinin önemini dile getirmekte, onların disiplin ve şevklerini tüm birime yaymalarını şart koşmaktadır. Küçük zabitan ve askerler, komutanlarının adaletli, liyakatli ve şefkatli olduklarına ikna edilmelidir. Bu yaklaşımın, hem askeri disiplini hem de bağlılığı artıracakları belirtilmektedir. Son olarak yazar, Osmanlı askerlerinin tarih boyunca kazandığı şan ve şerefleri hatırlatarak, bu mirasa layık olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle süvarilerin, İslam dünyası ve Osmanlı tarihinde sahip oldukları seçkin konumu korumak için çaba göstermeleri gerektiği ifade edilmektedir.⁴⁴

---

⁴³ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 7, 29 Kanun-ı Sani 1325, s. 5-6.

⁴⁴ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 9, 12 Şubat 1325, s. 2

Yazar 10. sayıda, yeni katılan askerlerin vatana bağlılık ve hizmet sevgisiyle eğitilmesinin, subaylar ve küçük zabitlerin en önemli görevlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Bu tür bir yaklaşımın yalnızca askerin moral ve disiplinini geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda askeri eğitimdeki başarıyı güçlendireceğini öne sürmektedir. Osmanlı askerinin doğal olarak sahip olduğu üstün niteliklerin, rehberlik ve kararlı bir disiplin anlayışıyla daha ileriye taşınabileceğine dikkat çekilmektedir. Subayların, emrindeki askerlerin eğitim düzeyine, disiplini koruma becerisine ve genel durumlarına dair bilgi sahibi olmaları gerektiği aktarılmaktadır. Bunun yanı sıra, hayvanların sağlık durumları, ekipmanların geçmişi ve kullanılabilirlik durumları gibi teknik detaylara da hâkim olunmasının önemine işaret edilmektedir. Yazar, böyle bir hazırlığın, resmi teftişler ve büyük tatbikatlar sırasında alayın itibarını koruyacağını belirtmekte ve bu tür düzenlemelerin subayların görevlerini yerine getirmelerinde kolaylık sağlayacağını dile getirmektedir. Üstlerin takdirini kazanmanın, ancak bilgi birikimi ve dikkatli bir planlama ile mümkün olabileceğini ifade ederek, askeri düzenin sürdürülmesinde bu hassasiyetin temel bir şart olduğunu savunmaktadır.⁴⁵

Yazar 11. sayıda konuya devam etmektedir. Yazar, küçük rütbeli zabitlerin bağımsız olarak görev yapmaya alıştırılmasının, askeri eğitimde hayati bir önem taşıdığını vurgulamaktadır. Ona göre, bu zabitlerin sürekli emir bekleyerek veya tereddüt ederek hareket etmeleri durumunda, görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeleri mümkün olamayacaktır. Bunun yerine, inisiyatif alabilen ve sorumluluk üstlenmeye cesaret edebilen bir yapıya sahip olmaları gerektiği ifade edilmektedir. Özellikle, karar verme ve uygulama becerilerinin geliştirilmesi için sistematik bir eğitim ve rehberlik sağlanması önerilmektedir. Ayrıca bölük kumandanlarının, başçavuşların ve diğer sorumlu personelin, bu küçük zabitlerin eğitimi ve bağımsız hareket kabiliyeti kazanmaları için fırsatlar yaratmaları gerektiğini dile getirmektedir. Özellikle yazışma ve belge düzenleme gibi görevlerin bu zabitlere verilmesiyle, hem onların idari becerilerinin artırılacağı hem de bölük içindeki genel işleyişin daha düzenli bir hale geleceği

⁴⁵ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 10, 19 Şubat 1325, s. 2

belirtilmektedir. Eğer bu tür görevler ihmal edilirse, bağımsız hareket etme kapasitesinin zayıflayacağı ve bölük kumandanlarının üzerindeki iş yükünün artacağı uyarısında bulunmaktadır. Küçük zabıtların eğitiminde teorik bilgi kadar, pratik tecrübeye de önem verilmesi gerektiğini belirten yazar, bu yaklaşımın özellikle tatbikat ve manevralarda uygulama alanı bulacağını ifade etmektedir. Bu süreçte, zabıtların hem sorumluluk almayı öğrenmeleri hem de yaratıcı çözümler üretebilmeleri için fırsatlar sunulmalıdır. Yazar, eğitim sürecinde elde edilen başarıların zamanında takdir edilmesi gerektiğini ve bu övgünün, disiplin ve motivasyonun en etkili araçlarından biri olduğunu savunmaktadır.⁴⁶

“Zabt-ı Rabıt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair” başlıklı yazının 18. sayıdaki devamında yazar, askeri disiplinin temel unsurlarından olan itaatin ve askerlikteki kardeşlik ruhunun, düzen ve başarının sağlanmasında hayati bir rol oynadığını ifade etmektedir. Ona göre, itaatin bulunmadığı bir orduda düzen korunamaz ve disiplin güçlükle devam ettirilebilir. Ancak, itaat sadece emirlerin yerine getirilmesiyle sınırlı bir olgu olmayıp, aynı zamanda sadakat, vatan sevgisi, fedakârlık ve cesaret gibi erdemlerle desteklenmesi gereken bir değer olarak görülmelidir. Bu niteliklerin askerler arasında benimsenmesi, manevi eğitim yoluyla mümkün hale gelirken, disiplinin bu yolla daha derin bir şekilde içselleştirilebileceği belirtilmektedir. Yazar, geçmişte itaatin yalnızca pasif bir bağlılık olarak algılandığını, ancak modern çağın gereklilikleri doğrultusunda bu anlayışın değişmesi gerektiğini dile getirmektedir. Günümüzde askerlerin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel bir eğitimden geçirilmesi gerektiğini savunan yazar, bu iki yönlü eğitimin birbiriyle uyum içinde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle keşif birlikleri ve ileri karakollarda görev alan askerlerin, doğru gözlem yapma, net bilgi aktarma ve düşmanı tanıma gibi becerilere sahip olmalarının önemi aktarılmaktadır. Bu tür yeteneklerin gelişmesi için terbiye-i fikriye (zihinsel eğitim) ve terbiye-i maddiye (fiziksel eğitim) birlikte uygulanmalı ve bu eğitim süreklilik arz etmelidir. Ayrıca, askeri eğitim ve disiplini kesintisiz sürdürmenin, yalnızca fiziksel yeterlilik değil, aynı zamanda düşünme ve karar alma

⁴⁶ Belirtilmemiş, “Zabt-ı Rabıt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair”, *Kılınç*, S. 11, 26 Şubat 1325, s. 1-2.

yetkinliklerini artıracığına dikkat çekilmektedir. Böyle bir eğitim anlayışıyla, askerlerin maddi ve manevi yönlerden donatılması sağlanabilir ve bu durum modern savaş koşullarına uyum sağlayabilecek bir ordu yapısının oluşmasına katkı sunar.⁴⁷

Yazar, 19. sayıdaki yazısının devamında Yazar, askeri eğitim ve terbiyenin, yalnızca fiziksel yeteneklerin geliştirilmesiyle sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda askerlerin zihinsel ve ahlaki olarak da donatılmasının zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Subayların, emrindeki askerleri doğru düşünmeye yönlendirmesi, görevlerine olan bağlılıklarını artırması ve karşılaşabilecekleri durumlara dair onları bilinçlendirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sürecin, askerlerin yalnızca emirleri uygulayan bireyler değil, aynı zamanda karar alma ve çözüm üretme becerileri gelişmiş kişiler haline gelmelerini sağlayacağı belirtilmektedir. Özellikle arazi tatbikatları, binicilik, eskrim ve benzeri fiziksel faaliyetlerin, askerlerin yeteneklerini güçlendirmekle kalmayıp, onların özgüvenlerini pekiştireceği ve görevlerine daha bilinçli yaklaşmalarını mümkün kılacağı aktarılmaktadır. Yazar, eğitimin tekdüze ve sıkıcı bir hale gelmesinin önlenmesi gerektiğini, askerlerin ilgisini canlı tutacak ve motivasyonlarını artıracak yeniliklerin süreçlere eklenmesinin şart olduğunu dile getirmektedir. Eğitim sırasında rehberlik eden subayların ve küçük zabıtların, bilgili, gayretli ve yetkin bir tutum sergilemeleri gerektiğini, aksi halde eğitimin etkisiz kalacağını ifade etmektedir. Eğitimin özensiz bir şekilde yürütülmesi durumunda, bu yaklaşımın askerler üzerinde olumsuz bir izlenim bırakacağı ve tüm birimlere olumsuz bir şekilde yayılacağı uyarısında bulunmaktadır. Ayrıca yazar, doğru yöntemlerle desteklenen bir askeri eğitimin, yalnızca bireysel gelişimi değil, aynı zamanda birliğin genel disiplini ve başarısını da doğrudan etkileyeceğini savunmaktadır. Eğitimde disiplinli, yenilikçi ve sistematik bir yaklaşımın benimsenmesiyle, hem kısa sürede daha verimli sonuçlar alınabileceği hem de askerlerin görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilecek bir donanıma sahip olacağı

⁴⁷ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 18, 16 Nisan 1326, s. 1-2.

belirtilmektedir. Yazar, bu tür bir eğitim anlayışının, modern bir ordu yapısının oluşumunda en temel unsur olduğunu vurgulamaktadır.⁴⁸

Kılınç'ın 20. sayısında konuya devam edilmektedir. Yazar, askeri eğitimin başarısının, bireysel eğitimle mümkün olacağını ve toplu öğrenimin yanı sıra askerlerin kişisel gelişimine yönelik çabaların öncelik taşıması gerektiğini savunmaktadır. Askerlerin, kendilerine aktarılan bilgileri yalnızca ezberlememeleri, bunları anlayıp değerlendirmeleri gerektiğini vurgulamakta ve aksi halde önemli görevlerde hataların kaçınılmaz olacağını belirtmektedir. Bireysel eğitim sayesinde, askerlerin yeteneklerinin detaylı bir şekilde geliştirilmesine imkân tanınacağını ifade eden yazar, çeviklik ve fiziksel aktivitelerle desteklenen bu eğitimin, askerlerin hem fiziksel hem de zihinsel kapasitelerini artıracığını dile getirmektedir. Eğitim sürecinin, askerlerin günlük yaşamlarında, özellikle çarşı ve pazarda amirlerine karşı sergileyecekleri davranışlarda daha bilinçli ve özgüvenli bir tutum kazanmalarına olanak sağlayacağını ifade etmektedir. Yazar, bu şekilde disiplinli ve donanımlı askerlerin, ileride astlarına örnek olacak nitelikler kazanacağını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, savaş esnasında karşılaşılabilecek tehlike ve zorlukların, barış döneminde uygulanan doğru eğitimle kolaylıkla aşılabileceğini dile getirmekte ve bu eğitimde gereken çaba gösterilmediği takdirde, savaşın gerektirdiği beceri ve düzenin sağlanamayacağı konusunda uyarılmaktadır. Sonuç olarak, barış döneminde sergilenen disiplinli eğitim ve yoğun çabanın, savaş sırasında başarıyı garantileyen bir unsur olduğunu ifade eden yazar, hem fiziksel hem de manevi açıdan güçlü askerlerin, ordunun genel başarısına doğrudan katkı sağlayacağını savunmaktadır.⁴⁹

21. sayıda yazar, askeri disiplini sağlamanın en etkili yolunun uygulamalı eğitim ve talimat olduğunu, ancak bu sürecin yalnızca teorik bilgilerle sınırlı kalamayacağını vurgulamaktadır. Subayların, deneyim kazanmaları ve liderlik becerilerini sahada göstermeleri gerektiğini belirtmekte, bu şekilde disiplinin ve eğitimin daha etkili bir şekilde hayata geçirilebileceğini ifade etmektedir. Başarılı subayların,

⁴⁸ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 19, 23 Nisan 1326, s. 2-3.

⁴⁹ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 20, 30 Nisan 1326, s. 2-3.

hem düzeni koruma hem de eğitimdeki becerileriyle diğerlerine örnek teşkil edeceğine dikkat çekerken, bu kişilerin yöntemlerinin gözlemlenmesi ve uygulanmasının eğitim sürecine katkı sağlayacağını dile getirmektedir. Yazar, eğitim sırasında tecrübesizlikten kaynaklanan hatalardan ve disiplinsiz davranışlardan kaçınılması gerektiğini vurgulamakta, subayların hem üstlerinden gelen emirleri dikkatle yerine getirmesi hem de askerler karşısında ciddiyet ve otorite sergilemesinin önemini öne çıkarmaktadır. Ayrıca, askerlikte sevgi ve bağlılık ortamının yaratılmasının, disiplinin sürekliliği açısından hayati bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Üstlerle olan ilişkilerde saygı ve itaatin esas alınması gerektiğini belirten yazar, Avrupa ordularından örnekler vererek, subayların itaatkâr bir tutumla emirleri yerine getirdiklerini ve bu davranışların hem bağlılık hem de düzen açısından olumlu etkiler yarattığını açıklamaktadır. Yazının sonunda, askeri düzenin başarısının, disiplinli, ciddiyetle yürütülen ve sevgi bağını koruyan bir eğitim süreciyle mümkün olacağını dile getirmektedir.⁵⁰

Zabt-ı Rabt yazı dizisinin son yazısı Kılınç'ın 23. sayısında bulunmaktadır ve 21. sayıdaki yazının devamıdır. Yazar, askeri disiplini ve düzeni sağlamanın temel koşulunun, subayların ve askerlerin görevlerine duydukları bağlılık ve azim olduğunu öne sürmektedir. Askerlerin, görevlerini kutsal bir sorumluluk olarak benimsemesi gerektiğini savunurken, isteksizce yerine getirilen bir hizmetin faydalı sonuçlar doğurmayacağını belirtmektedir. Osmanlı'nın tarih boyunca elde ettiği büyük zaferlerin, padişahların, komutanların ve askerlerin görev aşkı ve fedakârlıkları sayesinde mümkün olduğunu hatırlatarak, aynı anlayışın bugünkü askeri sistemde de yer almasının kaçınılmaz olduğunu dile getirmektedir. Görev bilincinin eksikliğinin yalnızca bireysel bir sorun yaratmakla kalmayacağını, milletin geleceğini de tehlikeye atacağını vurgulamakta ve bu nedenle her askerin görevine tam bir bağlılıkla yaklaşmasının zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Yazar, Avrupalı devletlerin bilim ve teknolojiye gösterdikleri ilerlemeyi değerlendirerek, Osmanlı'nın bu gelişmelere yetişebilmesi için çok daha fazla çaba göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Yeterince

⁵⁰ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 21, 7 Mayıs 1326, s. 2.

çalışılmadığı ve azimle hareket edilmediği sürece Avrupa'nın ulaştığı seviyeye ulaşmanın imkânsız olduğunu aktarmakta, bu nedenle her bireyin üzerine düşen görevi titizlikle yerine getirmesini tavsiye etmektedir. Görevin, bir insanın onuru kadar kutsal bir değer olduğunu belirten yazar, bu anlayışın devlet işleyişine düzen, milletin geleceğine ise güvenlik kazandıracağını ifade etmektedir. Ancak, Batı'nın her yaptığını taklit etmenin yanlış bir yaklaşım olduğunu vurgulamakta ve Osmanlı'nın kendi değerlerine sadık kalarak ilerlemesi gerektiğini savunmaktadır. Askerlerin, vatanseverlik, sadakat ve sorumluluk gibi özelliklerle donatılmasının ordunun gücünü artıracığını açıklayan yazar, bu erdemlerin Osmanlı ordusunu her türlü zorluğun üstesinden gelebilecek bir konuma taşıyacağını ifade etmektedir. Askerlerin, üstlerinin savaşın tüm zorluklarına kendileriyle birlikte göğüs gereceğini ve yaralanmaları halinde sahipsiz bırakılmayacaklarını bilerek hareket etmelerinin, onların bağlılıklarını daha da güçlendireceğini belirtmektedir. Yazar, savaşın sonucunu belirleyen en önemli faktörün yalnızca silah veya teknolojik araçlar olmadığını, esas belirleyicinin askerlerin manevi gücü olduğunu ifade ederek bu gücün disiplinli bir eğitimle desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır.⁵¹

Kılınç Gazetesi'nin "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair" başlıklı yazı dizisi, Osmanlı ordusunun modernleşme sürecinde disiplinin, eğitimin ve liderliğin önemine ışık tutmaktadır. Bu yazılar, sadece dönemin askeri uygulamalarını aktarmakla kalmamakta, aynı zamanda toplumsal bir dönüşüm aracı olarak askeri disiplinin rolünü ele almaktadır.

Yazar, disiplinin ve eğitimin yalnızca askeri başarı için değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal erdemlerin güçlendirilmesi açısından hayati olduğunu öne sürmüştür. Subayların, hem görev alanlarında hem de özel yaşamlarında askerler için birer rol model olması gerektiği vurgulanmış, liderliğin ahlaki bir sorumluluk taşıdığı belirtilmiştir. Burada disiplinin mekanik bir olgu olarak değil, ahlaki ve kültürel bir yapı taşı olarak ele alındığı görülmektedir. Bu yaklaşım, askeri disiplini sadece fiziksel düzenle sınırlamaktan çıkarak, moral değerler ve sosyal bağlılık üzerinden yeniden tanımlamaktadır.

---

⁵¹ Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 23, 21 Mayıs 1326, s. 2-3.

Disiplinin bir diğer önemli boyutu ise itaat kavramı üzerinden tartışılmıştır. Ancak burada itaat, pasif bir boyun eğme olarak değil, sadakat ve vatan sevgisi gibi erdemlerle desteklenen aktif bir bağlılık olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, bireysel sorumluluk ile kolektif aidiyet arasında bir denge kurulmasını sağlamaktadır. Modern savaşlarda fiziksel güçten ziyade manevi gücün belirleyici olduğu düşüncesi, metinde sıkça vurgulanmış ve askerlerin manevi eğitiminin önemine dikkat çekilmiştir.

Bu yazı dizisi Osmanlı'nın modernleşme çabalarına dair önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Yazar, Batı dünyasından etkilenmiş olmakla birlikte, bu etkilenmeyi körü körüne bir taklit yerine Osmanlı'nın kendi toplumsal ve kültürel dinamiklerine uyarlama çabası olarak değerlendirmiştir. Bu durum, dönemin Osmanlı entelektüellerinin Batı ile olan ilişkisine dair kritik bir ipucu vermektedir.

Bu yazı dizisi, Osmanlı askeri modernizasyonunun yalnızca teknik bir süreç olmadığını, aynı zamanda toplumsal bir dönüşümü hedeflediğini göstermektedir. Yazılar, bir orduyu sadece disiplinli bir yapı haline getirmekle kalmayıp, aynı zamanda moral ve etik değerler üzerinden toplumsal bir model oluşturmayı amaçladığını ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, modernleşmenin yüzeysel bir yenilik olmaktan ziyade, köklü bir değişim olarak ele alınması gerektiğini vurgulamış ve Osmanlı toplumunun hem askeri hem de ahlaki dönüşümüne dair önemli bir çerçeve sunmuştur. Disiplinin yalnızca kurallarla değil, değerlerle inşa edilmesi gerektiği fikri, Osmanlı'nın modernleşme sürecindeki kritik adımlarından birini yansıtmaktadır.

Modern ordu yapısına geçiş, Avrupa'da olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de savaş teknolojileri, toplumsal yapı ve ekonomik koşulların etkisiyle şekillenmiştir. Bu dönüşümün merkezinde, ortaçağ süvari ordularının yerini piyade birliklerinin alması yer alır. Süvari sınıfı, donanım ve lojistik bakımından yüksek maliyetli olduğundan, özellikle Osmanlı gibi geniş sınırlara sahip devletler için sürdürülebilir bir askerî model sunmamaktaydı. Osmanlı'nın uzun seferleri, atlı birliklerin ihtiyaç duyduğu yem, taşıma, bakım gibi giderleri karşılamayı her geçen yüzyılda daha da zorlaştırmış, bu da piyade sınıfının giderek öne çıkmasına neden olmuştur. Piyadenin ön plana çıkışında en büyük etkenlerden biri de tüfek teknolojisinin gelişmesi olmuştur. Osmanlı

ordusu da, özellikle 18. yüzyıldan itibaren ateşli silahların etkinliğini fark etmiş, Humbaracı Ahmet Paşa gibi reformcu isimler aracılığıyla piyade sınıfını güçlendirmeye ve disipline etmeye çalışmıştır. Tüfeğin kolay öğrenilmesi, ucuz olması ve kısa sürede eğitim verilebilmesi, Osmanlı gibi reformlarla mücadele eden imparatorluklar için oldukça cazip bir seçimdi. Süvariliğin gerektirdiği bireysel hünerin yerini, ordu makinesi içinde itaatkâr bir parça olmak anlayışı almıştır. Bu süreçte asker, yalnızca savaşan bir birey değil, disipline edilmiş ve emir-komuta zinciri içinde hareket eden bir unsur olarak yeniden tanımlanmıştır. Foucault'nun "siyasal anatomi" dediği bu yaklaşım, beden inktidar mekanizmalarına tabi tutulması, verimliliğin artırılması ve mutlak itaate dönüştürülmesi olarak Osmanlı askeri reformları içinde de karşılık bulmuştur. Özellikle Tanzimat sonrası Osmanlı'da bu yöndeki reformlar hız kazanmış; asker seçiminde beden ölçüleri, eğitim seviyesi gibi kriterler tartışılmış, Avrupa ordularına benzer bir şekilde askerlerin bedenlerinin standardize edilmesi amaçlanmıştır. Ancak tüm bu düzenlemeler, Osmanlı toplum yapısı, ekonomik kaynaklar ve bürokratik gelenekler nedeniyle sınırlı ölçüde uygulanabilmiştir.⁵²

Kılınç Gazetesi de piyadelerin eğitimi üzerinde durmakta ve Osmanlı Devleti'ndeki talimnameler⁵³ üzerinden değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu konuda "Piyade Nazariyatı Dersleri" başlıklı bir yazı dizisi mevcuttur. Yazar tam ismini vermemiştir. Yazar kısmında Erkân-ı Harb Yüzbaşılardan S. T. yazmaktadır. Gazetenin 1. sayısında yazar, askeri talimlerin esas amacının askerleri savaş koşullarına uygun şekilde hazırlamak olduğunu belirtmektedir. Tarih boyunca, savaşların basit ve doğrudan olduğu dönemlerde talimnamelere duyulan ihtiyacın düşük olduğu, çünkü uzun seferberlik süreçlerinin doğal bir öğrenme zemini sunduğunu ancak ateşli silahların kullanılmaya başlanmasıyla birlikte savaş kurallarının karmaşık hale geldiği ve bu durumun talimnamelere olan ihtiyacı artırdığını dile getirmektedir. İlk talimnamenin 16. yüzyılda Prens Maurice tarafından yazıldığı, fakat savaş teknolojisinin gelişimiyle talimnamelerin düzenli olarak yenilenmesinin zorunlu hale geldiğini belirtmektedir. Almanların, savaş

⁵² Yücel Karadaş, *a.g.t.*, s. 20-23

⁵³ Talimnameler konusunda geniş bilgi için bakınız: Necdet Öz, *Yenileşme Dönemi Osmanlı Ordusunda Talimnameler (1826-1914)*, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2021.

tecrübeleri ve düzenli manevralardan edindikleri bilgilerle talimnameleri sürekli güncelledikleri ve bu konuda öncülük ettiklerini buna karşın, Osmanlı ordusunun 1888'den itibaren aynı talimnameyi kullanmaya devam etmesini, modernleşme ve eğitim açısından bir eksiklik olarak değerlendirmektedir. Yazar, 1906'da getirilen yeni talimnamenin bu eksikliği gidermek adına önemli bir adım olduğunu ve talimnamenin sadeliğinin eğitimde daha etkili sonuçlar alınmasını sağlayacağını savunmaktadır. Talimnamelerin basit bir yapıya sahip olmasının askerlerin kısa sürede eğitilmesine ve hızlı bir şekilde uyum sağlamalarına imkân verdiğini ifade etmektedir. Bu anlayışın, savaş sırasında birliklerin daha uyumlu ve etkili hareket etmesine doğrudan katkı sağlayacağına dikkat çekmektedir.⁵⁴

Yazının 2. sayıdaki devamında yeni piyade talimnamesinin sadelik esasına dayandığı belirtilmektedir. Sadelik, hem eğitim sürecini hızlandıran hem de askerlerin talimatları kolayca öğrenip uygulamasını sağlayan temel bir prensip olarak öne çıkmaktadır. Talimnamenin ilk kısmında, savaşlarda başarıya ulaşmanın en önemli unsurunun basit ama etkili talimatlar olduğu ifade edilmiştir. Bu yaklaşımın, askerlerin kısa sürede eğitilmesi ve geniş ölçekli operasyonlara kolayca adapte olmasını sağladığı vurgulanmaktadır. Talimnamenin ikinci kısmı, muharebe stratejileriyle ilgilidir ve önceki versiyonlardan önemli farklılıklar göstermektedir. Özellikle tüfeklerin yıkıcı etkileri nedeniyle saldırı yöntemlerinin değiştiği, bu doğrultuda komutanlara daha fazla inisiyatif tanındığı dile getirilmiştir. Modern savaşların çoğunun müstahkem mevziler etrafında gerçekleşeceği öngörülmüş ve saldırı stratejilerinin bu gerçeğe uygun şekilde geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Talimnamenin üçüncü kısmında, resmi geçit ve muayene düzenine dair konular ele alınmıştır. Resmi geçitlerin gereksiz bir zaman kaybı olduğu belirtilmiş ve bu uygulamaya haddinden fazla önem veren kumandanlar eleştirilmiştir. Yazıda, Japon talimnamesi örnek gösterilerek, resmi geçitlerin savaş başarısına katkı sağlamadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, talimnamedeki basit maddelerin askeri disiplini ve etkinliği sağlamada yeterli olduğu, ancak detayların ihmal edilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Yazının sonunda, bu talimnameleri

⁵⁴ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 1, 18 Kanun-ı Evvel 1325, s. 3-4.

açıklayıp detaylandırmanın büyük bir sorumluluk olduğu ve silah arkadaşları için bu görevin yerine getirileceği ifade edilmiştir.⁵⁵

4. sayıdaki yazıda manganın talim ve terbiyesi hakkında bilgiler verilmektedir. Yazıda, manganın savaş hattındaki en küçük birim olarak taşıdığı kritik önemden bahsedilmiş, takımın başarısının manganın dikkatli ve sürekli eğitimiyle mümkün hale gelebileceği ifade edilmiştir. Manga, savaş sırasında bağımsız hareket kabiliyeti kazanması gereken temel bir yapı olarak tanımlanmış ve bu birimin etkinliğinin artırılması için düzenli ve pratik eğitimin zorunlu olduğu vurgulanmıştır. Manga başlarının eğitiminin, başarının kilit noktası olduğu belirtilmiş; onların yalnızca verilen emirleri uygulamak yerine inisiyatif alabilen, bağımsız kararlar verebilen liderler olarak yetiştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Hedef tespiti, mermi etkilerinin gözlemlenmesi, nişan alma, ateşin doğru şekilde yönetilmesi gibi teknik becerilerle donatılmalarının yanı sıra, askerlerini gizli ve güvenli bir şekilde yönlendirip hızla mevzi almalarını sağlama becerilerinin geliştirilmesi gerektiği anlatılmıştır. Arazi üzerinde uygulamalı eğitimlerin, teorik bilgiden çok daha etkili olduğu vurgulanmış ve koşullarda verilen eğitimin bu türden ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı açıklanmıştır. Bölük komutanlarının, arazi eğitimlerini fırsata dönüştürmek üzere iyi bir şekilde planlama yapmaları gerektiği üzerinde durulmuş; bu tür eğitimlerin, manga başlarının yetkinliklerini artırmak açısından kritik olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, avcı hattında disiplinin sağlanması adına sessizliğin korunması gerektiği hatırlatılmış, fakat manga başlarının askerleriyle iletişim kurarak yönlendirme yapmalarının savaşın etkin yönetimi için vazgeçilmez olduğu belirtilmiştir. Bu yaklaşımların, manga başlarının liderlik becerilerini geliştirmesi ve takımın savaş alanındaki başarısına doğrudan katkı sağlaması bakımından önemli olduğu açıklığa kavuşturulmuştur.⁵⁶

5. sayıdaki yazının devamında manga başlarının savaş alanında ve eğitim süreçlerinde üstlendikleri hayati rol detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Manga başlarının, maiyetindeki askerleri ateş etme, hedef belirleme, siper alma ve hareket düzenleme gibi konularda doğru yönlendirmesi gerektiği, bunun için bağımsız hareket etme ve hızlı

⁵⁵ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 2, 25 Kanun-ı Evvel 1325, s. 3-4.

⁵⁶ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 4, 10 Kanun-ı Sani 1325, s. 2-3.

karar verme yeteneklerinin geliştirilmesinin şart olduğu vurgulanmıştır. Sadece emir iletmekle sınırlı kalmamaları, duruma uygun esneklik ve inisiyatif sergileyerek etkili bir liderlik göstermeleri gerektiği belirtilmiştir. Standart yöntemlere körü körüne bağlı kalmanın savaş alanında başarısızlığa yol açabileceği ifade edilerek, durumun gerektirdiği şekilde yaratıcı ve esnek hareket edilmesinin gerekliliği öne çıkarılmıştır. Manga başlarının düşmanın stratejik noktalarına etkili ateş açması veya takımın ateşini koordine etmesiyle genel başarının artacağına dikkat çekilmiştir. Eğitimlerin, yalnızca teorik bilgiyle sınırlı kalmaması, arazi üzerinde yapılan uygulamalı çalışmalarla desteklenmesi gerektiği ve bu uygulamaların manga başlarının gerçek muharebe koşullarında karşılaşacakları zorluklara hazırlıklı olmalarını sağladığı ifade edilmiştir. Sorumluluk bilinciyle hareket eden manga başlarının, maiyetindeki askerleri motive etmeleri ve düşman karşısında hızlı, etkili çözümler üretebilmelerinin savaşın kaderini değiştirebilecek bir unsur olduğu belirtilmiştir. Eğitimlerde özveri ve çabanın önemi vurgulanmış, bu süreçte yapılacak ihmallerin telafi edilemeyeceği ve bu nedenle fırsatların iyi değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.⁵⁷

6. sayıdaki yazıda manganın muharebeye nasıl hazırlanması gerektiği hakkında bilgiler verilmektedir. Yazıda, muharebede avcıların hareketlerinin yanlarındaki askerlerle uyum içinde olması gerektiği önemle belirtilirken, bu uyumun geliştirilmesi amacıyla eğitimlerin titizlikle tasarlanması gerektiği ifade edilmektedir. Eğitim sürecinde ilk olarak hareketlerin basit bir şekilde öğretilmesi, ardından bu hareketlerin arazi koşullarında uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır. Böylece askerlerin gerçek savaş ortamına hazırlanması sağlanmaktadır. Arazi tatbikatlarının, talimhanedeki çalışmalardan daha etkili sonuçlar doğurduğu aktarılmakta ve askerlerin bu yolla savaş şartlarına daha kolay uyum sağlayabileceği dile getirilmektedir. Deneyimli askerlerin örnek oluşturacak şekilde hareketleri sergilemesi, ardından acemi askerlerin bu hareketleri tekrarlaması ve olası hataların düzeltilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu süreçte, askerlerin öğretilen hareketlerin nerede ve nasıl kullanılacağını kavraması büyük önem taşımakta, böylelikle

⁵⁷ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 5, 15 Kanun-ı Sani 1325, s. 3-4.

serbest düşünme ve bağımsız karar alma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Mangaların eğitiminde liderlik yapacak onbaşların kritik bir rol üstlenmesi gerektiği belirtilmekte, bu liderlerin mangalarını doğru bir şekilde yönlendirmesi ve hataları tespit ederek hızlıca düzeltmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, mangaların diğer birimlerle koordinasyon içinde hareket edebilmesi için gerekli bilgilendirmelerin önceden yapılması gerektiği aktarılmaktadır. Manga başlarının mangalarını yalnızca komutlarla değil, gerektiğinde iletişimle yönlendirmesi gerektiği ve bunun başarının temel unsurlarından biri olduğu dile getirilmektedir. Eğitim sırasında yapılan hataların küçük komutanlar tarafından hızla düzeltilmesi gerektiği, ancak bu müdahalelerin manga başları ile mangalar arasındaki ilişkileri olumsuz etkilememesi gerektiği belirtilmektedir. Eğitimlerin ezbere dayalı bir yaklaşım yerine, askerlerin hareketlerin mantığını ve kullanım alanlarını anlamalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği aktarılmaktadır. Böylece askerlerin savaş sırasında daha bilinçli ve etkili bir şekilde hareket edebileceği, bireysel ve birimsel başarıların artacağı öne sürülmektedir.⁵⁸

Yazı dizisinin 7. sayıdaki kısmında bir manganın eğitim ve talim sürecinde uygulanması gereken hareketler ve temel prensipler ele alınmaktadır. Manga eğitiminde, askerlerin sıkı bir şekilde kurallara bağlı kalmalarından sonra, serbest ve rahat bir şekilde hareket etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Manganın ileri hareketlerinde, manga başının rehberliği temel alınırken, askerlerin istikamet değişikliklerine hızlıca uyum sağlaması ve yeni düzene hızla geçmesi beklenmektedir. Merkezi düzen ve aralıkların korunması önem taşırken, askerlerin yürüyüş ve hareket sırasında doğal ve esnek olmaları istenmektedir. Durma ve mevzi alma gibi hareketler için ciddi bir talim gerektiği ifade edilmekte ve bu tür durumlarda askerlerin yere yatma, diz çökme veya mevzi alma gibi eylemleri başarıyla gerçekleştirmesi gerektiği belirtilmektedir. Geri çekilme veya yeniden toplanma hareketlerinde, askerlerin hızlıca yeni bir saf düzenine geçmesi gerektiği ve bunun detaylarına takılmanın gereksiz olduğu aktarılmaktadır. Ayrıca, manganın farklı yönlere harekete geçmesi veya yeni düzenlere

⁵⁸ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 6, 22 Kanun-ı Sani 1325, s. 3-4.

adaptasyonu gibi eğitimlerin, askerlerin savaş koşullarına hazırlanmasında kritik olduğu ifade edilmektedir. Bu süreçte askerlerin hareketleri, doğal savaş ortamına uyum sağlayacak şekilde esnek ve pratik bir şekilde düzenlenmektedir.⁵⁹

10. sayıda talimnamelerde belirtilen eğitim ve hareketlerin uygulanışına ilişkin stratejik noktalar ele alınmaktadır. Yürüyüş sonrası mevziye giriş, sıçrayarak ilerleme ve düşmana yaklaşma gibi temel askeri hareketlerin, mutlaka arazi üzerinde pratik yapılarak öğretilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Zayıf ve düzensiz avcı hatlarının modern savaş şartlarında ağır kayıplara yol açacağına dikkat çekilmekte ve tüm hareketlerin stratejik gerekliliklere uygun olarak düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sıçramalar sırasında tüfeğin korunması, dolduruşun eksiksiz tamamlanması ve hızlı ilerlemenin sağlanması gibi becerilerin askerler tarafından etkin bir şekilde öğrenilmesi gerektiği aktarılmaktadır. Ateşin durdurulması, emniyet tedbirlerinin alınması ve tüm işlemlerin hızla gerçekleştirilmesinin önemine işaret edilmekte; cephanesi tükenen askerlerin mevzilerini terk etmeyip pozisyonlarını korumalarının zorunluluğu ifade edilmektedir. Eğitimlerde gereksiz komutların verilmesinin ve zaman kaybının önlenmesinin önemine de vurgu yapılmaktadır. Düşmana yaklaşma eğitimlerinin askerlerin çeviklik kazanmalarını, araziye doğru değerlendirmelerini ve doğal örtülerden faydalanmalarını sağlamayı amaçladığı yazıda, doğru hareket tarzlarının belirlenip uygulanmasının eğitimin önemli bir parçası olduğu belirtilmektedir. Tüm bu süreçlerin, gerçek muharebe koşullarına uygun şekilde düzenlenmesi gerektiği ifade edilerek, askerlerin bilinçlenmesi ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirmelerinin hedeflendiği dile getirilmektedir.⁶⁰

Kılınç'ın 11. sayısında manga başlarının muharebede oynadığı kritik roller ve görevler detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Manga başlarından öncelikle, kumandaların doğru, net ve duruma uygun bir şekilde verilmesi beklenmektedir. Kumandanların, çevredeki tüm hareketlere ve koşullara uygun olacak şekilde dikkatle düzenlenmesi gerektiği vurgulanırken, komutların gereksiz yüksek sesle verilmesinin yanlış olduğu ifade edilmektedir. Manga başlarının, kendi mangalarının

⁵⁹ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 7, 29 Kanun-ı Sani 1325, s. 2-3.

⁶⁰ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 10, 19 Şubat 1325, s. 3-4.

yanı sıra diğer manga başlarının hareketlerini de dikkate alarak, genel düzeni sağlaması ve aralarındaki uyumu yönetmesi gerektiği belirtilmektedir. Talimlerde, düzenli avcı hatlarının yanı sıra sık ve seyrek hatlarla da çalışılarak, manga başlarının geniş cephesi bulunan mangaları yönetme becerilerinin artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca yazıda, manga başlarının dürbün kullanımında dikkatli olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Dürbünün doğru bir şekilde muhafaza edilmesi ve kullanılmasının, hedef belirleme ve mermi etkisini gözlemlene açısından kritik bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Rüzgarın getirebileceği tozun dürbün camlarını kirletmesine karşı önlemler alınması gerektiği aktarılırken, mesafe tahmininin doğru yapılabilmesi için manga başlarının efradın görüşlerini dikkate alması gerektiği ifade edilmektedir. Tahmin edilen mesafelerin vasatisinin alınarak hedefin uzaklığının belirlenmesi gerektiği ve yalnızca en önemli mesafelerin dikkate alınmasının zaman kaybını önleyeceği vurgulanmaktadır. Arazideki doğal veya suni işaretlerden yararlanarak mesafe tespiti yapılması önerilmekte ve bu işaretlerin düşman tarafından tanınmamasına özen gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir. Mevzi tahkimatları sırasında mesafelerin liste halinde kaydedilmesi, özellikle savunma durumlarında manga başlarına rehberlik edecek bir yöntem olarak sunulmaktadır. Yazıda, manga başlarının mesafe tespiti, hedef seçimi ve genel düzenin sağlanmasındaki etkin rolüne dikkat çekilmekte; bu rollerin başarıyla yerine getirilmesinin muharebe başarılarına büyük katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır.⁶¹

Bu konuya 12 ve 13. sayılarda devam edilmektedir. 12. sayıdaki yazıda, manga başlarının görevlerini yerine getirirken dikkatli olmalarının şart olduğu ifade edilmektedir. Mesafe tahmini ve hedef tespiti gibi konuların, uygulamalı eğitimlerle manga başlarına öğretilmesi gerektiği aktarılmaktadır. Ateş idaresi ve cephaneye yönetiminin etkili şekilde sağlanması, manga başlarının temel sorumlulukları arasında yer almaktadır. Manga başlarının sadece teorik bilgiye sahip olmalarının yetmeyeceği, bu bilgileri sahada pratik bir şekilde kullanmalarının önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Hataların hızla fark edilip düzeltilmesi ve buna yönelik reflekslerin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, komutların net, düşük sesle ve

⁶¹ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 11, 26 Şubat 1325, s. 2-3.

dikkatle iletilmesi gerektiği anlatılmaktadır. Yanlış anlamalara mahal verilmemesi için manga başlarının iletişim becerilerinin güçlendirilmesi gerektiği söylenmektedir. Efradın temel eğitimlerle hedef tespiti ve ateş idaresini öğrenmesi, bu süreçlerin etkinliğini artıracak fikri dile getirilmektedir. Kıyafetlerin araziye uyum sağlamasının düşman tarafından fark edilme riskini azalttığı ve haki üniformaların bu konuda daha başarılı olduğu açıklanmaktadır. Ancak, feslerin değiştirilmesi gerektiği yönünde eleştiriler de bulunmaktadır. Plansız cesaretin modern muharebelerde etkisiz olduğu, her kurşunun dikkatle ve plan dahilinde hedefe yönlendirilmesinin şart olduğu ifade edilmektedir. İsabetsiz atışların yalnızca kaynak israfına neden olacağı vurgulanmakta ve neferlerin tüm hareketlerini bilinçli ve planlı bir şekilde icra etmeleri gerektiği sonucuna varılmaktadır.⁶²

13. sayıdaki Yazıda, emirlerin ve komutaların doğru, hızlı ve net bir şekilde iletilmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Emirlerin avcılar arasında sözlü olarak aktarılması veya el işaretleriyle desteklenerek açıklığa kavuşturulması gerektiği ifade edilmektedir. Manga başlarının, emirlerin doğru şekilde anlaşılmasını sağlamada anahtar bir rol oynadığına dikkat çekilmekte, kelimelerin açık bir şekilde telaffuz edilmesinin ve el hareketlerinin iletişimi güçlendirmede etkili bir yöntem olduğu belirtilmektedir. Örneğin, nişangah rakamlarının havada yazılarak daha iyi anlaşılmasının sağlanabileceği açıklanmaktadır. Ateş idaresinin, kumandanlar tarafından kontrollü bir şekilde yürütülmesinin önemi üzerinde durulmakta ve gerektiğinde emirlerin kulaktan kulağa aktarılması gerektiği ifade edilmektedir. Manga başlarının eğitiminde, ateşin yönetimi ve doğru nişan alma gibi konuların detaylı bir şekilde işlenmesi gerektiği dile getirilmekte; bu eğitimin manevra fişeklerinden başlayarak hakiki fişeklere kadar ilerleyen bir süreçle verilmesinin etkili olduğu belirtilmektedir. Eğitim sırasında, teori ve pratiğin birlikte uygulanmasının, manga başlarının görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilmelerine olanak tanıyacağı ifade edilmektedir.⁶³

14. sayıdaki Yazıda, piyadenin hazırlık endaht talimlerinin önemi ve nasıl uygulanması gerektiği açıklanmaktadır. Talimlerin, hem manga

⁶² S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 12, 5 Mart 1326, s. 1-2.

⁶³ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 13, 12 Mart 1326, s. 2-3.

başlarını hem de avcıları, gerçek muharebe koşullarında bağımsız hareket etmeye hazırlamayı hedeflediği belirtilmektedir. Avcıların nişan alma, ateşi düzgün şekilde dağıtma ve hedef seçme becerilerinin, arazi üzerinde uygulamalı olarak geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ateşin, belirlenen hedef üzerinde eşit şekilde dağıtılması ve boş alanlar bırakılmamasının önemine değinilmektedir. Ayrıca, manga başlarının görevlerinin, avcıları arazide doğru şekilde yerleştirme, emir verme ve ateşi yönlendirme gibi sorumlulukları içerdiği ifade edilmektedir. Ateş idaresinin bazı durumlarda kumandanların kontrolünde olduğu, ancak zaman zaman avcıların bağımsız hareket etmek zorunda kalabileceği de anlatılmaktadır. Bağımsız hareket gerektiren durumlarda avcıların, kendi kararlarını hızlı ve doğru bir şekilde verebilmeleri gerektiği vurgulanmakta; bu tür becerilerin talimlerle kazandırılmasının önemi belirtilmektedir. Yazıda ayrıca, disiplinli bir ateş yönetiminin, hem isabeti artırdığı hem de cephanenin verimli kullanılmasını sağladığı dile getirilmektedir.⁶⁴

Endaht talimleri ile ilgili bilgilere 15. sayıda devam edilmektedir. Yazıda, piyadelerin hazırlık ve muharebe talimlerinde dikkat edilmesi gereken unsurlar ele alınmaktadır. Yeni ve tecrübeli askerlerin birlikte eğitilmesi gerektiği, muharebe şekillerinin hem eğitimli askerlerden hem de yeni katılanlardan oluşturulabileceği belirtilmektedir. Talimlerde, nişan alma, ateşin doğru şekilde dağıtılması ve hedefin hızlı tespit edilmesi gibi becerilerin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Hedeflerin genişliğinin, ateş eden birliğin genişliğinden biraz büyük olması gerektiği ve hedefe doğru ateş dağılımının eşit şekilde yapılmasının önemi dile getirilmektedir. Manga başlarının, arazide birliklerini doğru şekilde yerleştirme, hedef mesafesini tahmin etmesi ve nişangah ayarlarını kontrol ederek yanlışlıkları düzeltmesi gerektiği ifade edilmektedir. Muharebe sırasında, avcıların bağımsız hareket etme yeteneği geliştirilmelidir. Hedeflerin tespiti için doğal veya yapay işaretlerden yararlanılması ve sahte hedeflere dikkat edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Havanın ve rüzgarın menzil üzerindeki etkileri açıklanarak, bu faktörlerin nişangah seçiminde göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır.

---

⁶⁴ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 14, 19 Mart 1326, s. 2-4.

Ayrıca dürbün gibi ekipmanların doğru kullanımı ve arazi üzerindeki işaretlerden faydalanmanın eğitimde önemli olduğu belirtilmektedir.⁶⁵

Konunun 16. sayıdaki devamında *endaht* (nişan alıp atış yapma) talimlerinde dikkate alınması gereken detaylar, nişangah ayarları, rüzgar ve hava koşullarının atış üzerindeki etkileri ile atış hızına yönelik talimatlar ele alınmaktadır. Yazıda, hava koşullarının, mermi menzili ve doğruluğu üzerinde nasıl bir etkisi olduğu detaylandırılmaktadır. Sıcak havanın menzili uzattığı, soğuk havanın ise kısalttığı; rüzgarın yön ve şiddetine bağlı olarak mermiyi hedefin yanına veya uzağına sürüklediği ifade edilmektedir. Bu durumun, özellikle uzak mesafelerde nişangahın doğru ayarlanmasını gerektirdiği belirtilmektedir. Hedefe isabet oranını artırmak için nişan noktalarının seçimi büyük önem taşımaktadır. Yazıya göre, nişan noktası genellikle hedefin kenarı olarak alınmalıdır; ancak rüzgar, mesafe veya hedefin boyutlarına göre bu nokta hedefin içerisine ya da daha farklı bir konuma kaydırılabilir. Yakın mesafelerde, rüzgarın etkisinin az olduğu durumlarda nişan noktası seçiminin avcılarının inisiyatifine bırakılmasının faydalı olabileceği ifade edilmektedir. Atış hızlarının, yavaş, şiddetli veya çabuk olarak kategorize edilmesi gerektiği ve her hızda yapılan atışların farklı bir beceri geliştirdiği vurgulanmaktadır. Yavaş atışlarda, avcılarının hata yapmamayı öğrenmesi ve isabet oranını artırması hedeflenirken, çabuk atışlar acil durumlarda etkin bir müdahaleyi mümkün kılmaktadır. Atış sırasında kumandanların, atış hızını artırma veya azaltma kararını verebileceği belirtilmiştir. Son olarak, atışların eşit bir şekilde hedef üzerinde dağıtılmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Her avcının, kendisine düşen hedef bölümüne doğru ateş etmesi gerektiği ve hedefte açık alanlar bırakılmamasının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu süreçte, kumandanların, nişangah ayarlarını ve ateş doğruluğunu sürekli kontrol ederek gerektiğinde müdahale etmesi gerektiğinin de üzerinde durulmaktadır.⁶⁶

Kılınç Gazetesi'nin 17, 18, 19 ve 20. sayılarındaki "Piyade Nazariyatı Dersleri" başlıklı yazılar da piyadenin *endaht* eğitimi ile ilgilidir. 17. sayıda avcı birliklerinin nişan alma, atış pratiği ve düşmanla mücadele taktikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Farklı hedef senaryoları, mesafe

⁶⁵ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 15, 25 Mart 1326, s. 2-4.

⁶⁶ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 16, 2 Nisan 1326, s. 1-3.

ayarları ve rüzgarın etkisine göre nişan noktası seçimi gibi ayrıntılar verilmektedir. Avcıların (piyadelerin) kendi inisiyatifleriyle hareket etmeye alıştırmaları, nişangah tanzimi, ateşin şiddeti ve düşman geri çekilirken takip ateşi gibi konular ele alınmaktadır. Ayrıca tahkimattan faydalanma ve dikkatli atış yapma eğitimi gibi unsurlarla, gerçek muharebe koşullarına hazırlık vurgulanmaktadır.⁶⁷

18. sayıdaki yazıda, askeri eğitimde avcılarının hedef tespiti, mevzi alımı ve nişan alma süreçlerinde dikkat edilmesi gereken hususlardan bahsedilmektedir. Düşman ateşi altında hızlı ve dikkatli bir şekilde mevziye geçmenin, dış etkenler ve hedefin görünürlüğüne göre nişan noktalarının doğru belirlenmesinin önemi vurgulanmaktadır. Şiddetli rüzgâr gibi dış faktörlerin mermiler üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilirken, avcılarının dürbün ve arazi işaretlerinden yararlanarak hedef tespit etmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, siper kazma işleminin güvenliği sağlayacak düzenli bir şekilde yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır; ilk sıradaki askerlerin ateş ederken, ikinci sıradakilerin siper kazmaya başlaması gerektiği ve bu sürecin genişletilerek tüm askerlerin korunmasını sağlayacak şekilde ilerletilmesi gerektiği aktarılmaktadır. Hedef tespiti ve tarifinin yalnızca dürbünle değil, çıplak gözle de yapılmasının önemli olduğu belirtilirken, hedefi doğru bir şekilde tanıyıp isabet sağlamak için eğitimlerin kritik bir rol oynadığı dile getirilmektedir. Hedefi göremeyen askerlerin desteklenmesi gerektiği, gerektiğinde dürbünlerin elden ele dolaştırılması ve hedefin konumuna göre doğru tariflerin yapılmasının önem taşıdığı ifade edilmektedir. Bu eğitimlerle avcılarının nişan alma, gözlem yapma, hedef tespiti ve ateş kesme becerilerini geliştirmelerinin, muharebe sırasında başarı için temel olduğu sonucuna varılmaktadır.⁶⁸

19. sayıdaki yazıda, askeri eğitimde avcılarının hareketli hedeflere ve takviye kıtalarına karşı muharebe taktikleri üzerinde durulmaktadır. Bisikletli bir düşmana ateş etme eğitimiyle ilgili olarak, avcılarının hareketli hedeflerin istikametini takip ederek nişan alma, hız ve rüzgâr etkisi gibi faktörlere göre nişangahı ayarlama becerilerinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Diz üstü nişan pozisyonunda, hedef

⁶⁷ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 17, 9 Nisan 1326, s. 1-3.

⁶⁸ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 18, 16 Nisan 1326, s. 2-4.

hareketini takip ederek süratle ateş etme ve hedefin gözden kaybolması durumunda ateşi kesme talimatlarının uygulanması önem arz etmektedir. Ayrıca, avcılarının açık arazide düşmana yaklaşırken kısa sıçramalarla ilerlemesi ve her mevzide süratle ateş açması gerektiği vurgulanmaktadır. Manga başlarının, araziye değerlendirerek avcılarının düşmana uygun pozisyon almasını sağlaması ve yeni mevzilere geçişte liderlik yapması gerekmektedir. Takviye birlikleriyle desteklenen bir düşmana karşı savunma stratejileri ise ayrıntılı şekilde ele alınmış, düşmanı püskürtmek için şiddetli ateşin sürekliliği ve takviye hatlarının etkisiz hale getirilmesi üzerinde durulmuştur. Eğitimlerde hedef tespiti, nişangah ayarı, arazi değerlendirmesi ve ateş disiplini konularına özel önem verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁶⁹

20. sayıda uzun mesafeli hedeflere karşı etkili ateş teknikleri ve farklı durumlara yönelik stratejik yaklaşımlar ele alınmaktadır. Yazıda, manga başlarının ve avcılarının hedefleri doğru bir şekilde seçip tanımlamaları, rüzgarın ve diğer çevresel etkilerin ateş üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Hedefin bölünmesi, nişangah ayarlarının yapılması ve rüzgarın yön ve şiddetine göre nişan noktalarının ayarlanması gibi detaylar, isabetli ateş sağlanması için önemli görülmektedir. Süvari hedeflerine karşı yayılım ateşi düzenlemek, hareketli hedeflere nişan almayı öğrenmek ve süvari keşif kollarına etkili ateş etmek için spesifik teknikler açıklanmaktadır. Örneğin, nişangah değişimi, hedefi izlerken uygun nişan pozisyonlarının alınması (diz çökme veya yere yatma) ve hedeflerin hareketine göre nişan noktalarının değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, süvarilerin veya diğer düşman unsurlarının belirli bir alanda etkisiz hale getirilmesi için baskın tarzı ateş yöntemleri önerilmektedir. Hedeflere isabet oranını artırmak için dürbün ve diğer gözlem araçlarından faydalanılması gerektiği ifade edilmektedir. Yazıda, avcılarının kendi inisiyatifleriyle nişan alma becerilerini geliştirmesi ve stratejik kararlar alarak ateş açmaları gerektiği vurgulanmakta, özellikle rüzgar etkisi ve arazi koşulları gibi faktörlerin iyi değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.⁷⁰

⁶⁹ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 19, 23 Nisan 1326, s. 3-4.

⁷⁰ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 20, 30 Nisan 1326, s. 3-5.

21. sayıda yeni bir konuya geçilerek acemi askerler ile ilgilidir. Acemiler, köylerinden ayrılarak kışla hayatına adım attıklarında büyük bir değişimle karşılaşmakta ve bu durum onları ürkek ve tedirgin bir tavra sürüklemektedir. Yazıda, bu acemi neferlerin çocuk gibi oldukları, sevgi ve ilgi gördüklerinde uyum sağladıkları, aksi halde yanlış yollara sapabilecekleri ifade edilmektedir. Askerliği genellikle bir işkence olarak gören acemilerin bu algısını değiştirmek ve askerlik kavramını benimsemelerini sağlamak için ilk temasın ve hazırlıkların önemi vurgulanmaktadır. Koğuşların temizlenmesi, tamiratların yapılması, haşeratlerden arındırılması gibi düzenlemelerle onlara sıcak bir karşılama ortamı hazırlanması gerektiği belirtilmektedir. Bölük komutanlarının acemileri davul ve zurna eşliğinde karşılamasının, onların askerlik hayatına adaptasyon sürecini kolaylaştıracağı ifade edilmekte; zabitlerin ise mülayim ve destekleyici bir tutum sergileyerek dostane bir yaklaşım geliştirmeleri gerektiği aktarılmaktadır. Sert ve tehditkâr bir tavrın, acemilerin zabitlerden korkmalarına ve askerlikten soğumalarına yol açabileceği, ancak isimlerini ve geçmişlerini sorarak sıcak bir ilişki kurmanın, zabitleri birer destekleyici figür olarak görmelerini sağlayacağı vurgulanmaktadır. Kışlaya giriş yapan acemilerin bilgileri künye defterine kaydedildikten sonra, nöbetçi çavuş ve başçavuş refakatinde elbiseleri teslim edilmekte, elbiselerini giydikten sonra yüzbaşı tarafından kontrol edilerek gerekirse fazla paralarını tabur sandığına teslim etmeleri hatırlatılmaktadır. Boy ölçümleri yapıp saçları kesilen acemiler hamama gönderilmekte, ardından doktor muayenesine alınarak sağlık durumları değerlendirilmekte ve eksiklikler zabitler tarafından kayıt altına alınmaktadır. Yazıda, acemi neferlerin askerlik hayatına alışmalarının, ilk temasın niteliğine ve onlara gösterilen özenli yaklaşıma bağlı olduğu, bu sayede hem disiplinin hem de aidiyet duygusunun geliştiği anlatılmaktadır.⁷¹

22. sayıdaki yazıda acemi askerlerin eğitim süreci, bu sürecin önemi ve nasıl bir yol izlenmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Yazıda, acemilerin Eylül ayının sonunda kıtalara geldikleri ve bu dönemin kış devrine denk geldiği belirtilmektedir. Bu devrede acemilere, askerlik için gerekli temel bilgilerin hem teorik hem de pratik olarak öğretilmesi

⁷¹ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 21, 7 Mayıs 1326, s. 3-4

gerektiği ifade edilmektedir. Tabur bütünlüğü sağlandığında acemiler bölüklere dağılmakta, ancak yer ve zaman kısıtlaması olduğunda tüm acemiler merkezde toplanarak eğitilmektedir. Eğitim sırasında acemilerin küçük gruplara ayrılması, hataların daha kolay tespit edilip düzeltilmesini sağlamaktadır. Talime memur edilen zabıtların sabırlı, öğretme isteği yüksek ve sistematik bir şekilde çalışmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Program yazımı sırasında kolaydan zora doğru bir yöntem izlenmeli, acemilerin özgüven kazanmalarına yardımcı olunmalıdır. Derslerin bir kısmı sahada pratik olarak, bir kısmı ise koşullarda teorik olarak verilmekte, teorik derslerde dini, ahlaki ve sağlık konuları da öğretilmektedir. Ayrıca, acemilere nezaket, temizlik, yaralı bir askere nasıl yardım edileceği gibi temel konuların öğretilmesi ve ceza kanununun ilgili maddelerinin sade bir dille açıklanması gerektiği ifade edilmektedir.⁷²

23. sayıda acemi askerlerin eğitim sürecinde dikkat edilmesi gereken unsurları ele almaktadır. Acemilerin talimhanede gösterilecek harekâtı önceden koşu ta teorik olarak öğrenmesinin faydalı olduğu belirtilmektedir. Eğitim sırasında, askerlerin sıkılmadan ve yorulmadan hareketleri doğru yapmayı öğrenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Haftada en az bir kez arazi üzerinde pratik yapmanın, hem askerlerin motivasyonunu artıracakğı hem de araziyi tanımalarını sağlayacakğı ifade edilmektedir. Acemi askerlerin fiziksel duruşlarını düzeltmek ve becerilerini artırmak için idman talimlerinin önemine değinilmiştir. Ayrıca, acemilere verilecek ilk eğitimin doğru ve hatasız olması gerektiği, çünkü bu ilk eğitimin onların askerlik hayatı boyunca kalıcı bir etki bırakacakğı ifade edilmiştir. Eğitimden sorumlu heyet-i talimiyenin sabit ve yetkin kişilerden oluşması gerektiği, bu kişilerin askerlerin mizacını, ahlakını ve kabiliyetlerini anlamaları gerektiği vurgulanmaktadır. Zabıtların, muallimlerin eğitim yöntemlerini denetlemesi, eksik ya da hatalı noktaları düzeltmesi gerektiği belirtilmiştir. Muallimlerin, acemilere sabırla, hoşgörüyü ve sevgiyle yaklaşması, sık sık tekrar yaparak öğrenilen bilgilerin pekişmesini sağlamaları gerektiği ifade edilmiştir. Askerlikte öğretim sürecinin

⁷² S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 22, 14 Mayıs 1326, s. 3-5.

başarıya ulaşmasının temelinde, eğitimcilerin sabrı, bilgisi ve uygun yöntemleri kullanması yer almaktadır.⁷³

Son olarak 24. sayıda takımın talim ve terbiyesinin önemi ve muharebe şartlarına hazırlık için gerekli hususlar detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Yazıda, Yazıda, takımın muharebelerdeki rolünün, kumanda ve ateş idaresinde temel bir birim olarak büyük bir önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Talimnamenin, takımın muharebede bağımsız bir birim olarak değerlendirildiğini belirttiği ifade edilmekte ve takımın talimi ile terbiyesinin, bölüğün genel başarısı için temel oluşturduğu, bu nedenle takım zabitlerinin ve küçük zabitlerin, muharebenin gerçek ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yetiştirilmesinin gerektiği belirtilmektedir. Takım kumandanının sorumlulukları arasında avcı hattının teşkilini sağlamak, yürüyüş istikametini belirlemek, gerektiğinde irtibatı emretmek ve muharebenin amacına, düşman mesafesine, arazi şartlarına uygun olarak avcılar arasındaki aralıkları düzenlemek yer almaktadır. Örneğin, düşmanı püskürtmek için sık bir avcı hattı teşkil edilirken, düşmanı aldatmak veya kuvveti saklamak için seyrek bir hat tercih edilebilmektedir. Taarruz sırasında, takım kumandanının telefatı en aza indirmek ve başarıya ulaşmak için dikkatli bir şekilde hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, takımın güçlü ve sık bir avcı hattı oluşturması, araziden ve düşman ateşinden korunarak hedefe yaklaşması gerektiği ifade edilmektedir. Japon ordularından örnek verilerek, farklı arazi şartlarına göre avcı hatlarının sık veya seyrek oluşturulabileceği, muharebenin ve arazinin ihtiyaçlarına göre esneklik gösterilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, takımın talim ve terbiyesinin, muharebe başarısının temel unsurlarından biri olduğu ve bu eğitimin, kumandanların dikkatli ve planlı bir şekilde liderlik yapmasıyla desteklenmesi gerektiği yazının ana mesajını oluşturmaktadır.⁷⁴

Kılınç Gazetesi'nin "Piyade Nazariyatı Dersleri" başlıklı yazı dizisi, Osmanlı ordusunun modernleşme sürecinde eğitimin önemini detaylı bir şekilde ele alarak, talim ve terbiyeye yönelik reformist bir yaklaşım sergilemektedir. Yazı dizisi, özellikle piyade eğitimi bağlamında, askerî eğitimin sadece bir teknik bilgi aktarımı olmadığını, aynı zamanda savaş

⁷³ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 23, 21 Mayıs 1326, s. 3-4.

⁷⁴ S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 24, 28 Mayıs 1326, s. 2-3.

koşullarına uygun bir zihniyet ve disiplin kazandırmayı hedefleyen bir süreç olduğunu göstermektedir. Osmanlı ordusunun, modern savaşın gerekliliklerini karşılamak için talimnamelere olan ihtiyacını vurgulayan yazılar, bu ihtiyacın tarihi bir arka planını sunarak, ateşli silahların kullanımıyla birlikte savaş kurallarının karmaşıklaştığını ve talimnamelerin öneminin arttığını ifade etmektedir.

Yazılar, talimnamelerin sade bir yapıya sahip olmasının askerlerin hızlı bir şekilde eğitilmesine ve adaptasyon sağlamasına imkân tanıdığını vurgulamaktadır. Eğitim süreçlerinde, teorik bilgi kadar pratik uygulamalara da ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmekte, arazi tatbikatlarının, askerleri gerçek savaş koşullarına hazırlamada en etkili yöntem olduğu dile getirilmektedir. Özellikle manga başlarının eğitimi, yazının merkezinde yer almakta ve onların sadece emirleri uygulayan kişiler olmaktan çıkarılarak inisiyatif alabilen, bağımsız kararlar verebilen liderler olarak yetiştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda, hedef tespiti, ateş idaresi, arazi kullanımı gibi teknik becerilerin yanı sıra, liderlik vasıflarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Yazılarda, Osmanlı ordusunun eğitimindeki eksikliklere dair eleştiriler de yer almakta, özellikle talimnamelerin düzenli olarak güncellenmemesinin eğitim ve modernleşme açısından bir geri kalmışlık yarattığı ifade edilmektedir. Ancak 1906 yılında getirilen yeni talimnamenin, bu eksikliği gidermede önemli bir adım olduğu belirtilmekte, bu talimnamenin sadeliği ve etkinliği öne çıkarılmaktadır. Talimnamelerin yalnızca savaş sırasında değil, barış döneminde de ordunun disiplinini ve etkinliğini sağlamada kritik bir rol oynadığı dile getirilmektedir.

Acemi askerlerin eğitimi konusundaki yazılar, onların askerliğe adaptasyon sürecinde karşılaştıkları zorluklara ışık tutmakta ve bu sürecin dikkatle yönetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Acemilerin psikolojik olarak desteklenmesi, kışla hayatına alışmaları için sıcak bir karşılama ortamı hazırlanması ve eğitimlerinin sabır ve hoşgörülle verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Yazılar, eğitim süreçlerinde disiplinin ve motivasyonun dengeli bir şekilde sağlanmasının önemini ön plana çıkarırken, eğitimin ilk aşamalarındaki hataların telafisinin zorluğuna dikkat çekmektedir.

Yazı dizisinin genelinde, eğitim ve liderlik anlayışı birbiriyle uyumlu bir şekilde ele alınmaktadır. Eğitim süreçlerinin, sadece askerlerin değil, komutanların da muharebe koşullarına hazırlanmasını hedeflediği; disiplinin, teknik becerilerin ve stratejik düşünme kabiliyetinin birlikte geliştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Manga başlarının ve küçük zabıtların, savaş alanında inisiyatif alabilecek ve hızlı karar verebilecek şekilde eğitilmeleri gerektiği belirtilmekte, bu durumun savaşın kaderini belirleyici bir unsur olacağı vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, Kılınç Gazetesi'nin bu yazı dizisi, Osmanlı ordusunun modernizasyon çabalarını, eğitim anlayışını ve talim süreçlerini yansıtan önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Yazılar, yalnızca eğitim süreçlerini açıklamakla kalmamakta, aynı zamanda dönemin askerî stratejileri ve liderlik anlayışına dair önemli ipuçları vermektedir. Eğitimde teori ile pratiğin dengeli bir şekilde birleştirilmesi, liderlik vasıflarının geliştirilmesi ve askerlerin bireysel sorumluluklarının artırılması gibi konulara yapılan vurgu, bu yazı dizisinin Osmanlı ordusundaki reform çabalarına ışık tuttuğu için oldukça değerlidir.

Osmanlı ordusunda modernleşme ihtiyacı olan diğer bir alan sağlıktır. Osmanlı ordusundaki sağlık sisteminin modernleşme süreci, ordu içindeki diğer alanlara kıyasla daha geç ve yavaş ilerlemiştir. Her ne kadar 1827 yılında Askerî Tıbbiye (Tıbhane-i Amire) kurulmuş ve bu okul modern tıbbın Osmanlı ordusuna kazandırılması yönünde bir dönüm noktası olmuşsa da, eğitim sistemi, örgütlenme ve altyapı açısından ciddi eksiklikler mevcuttu. Tıbbiye'nin amacı, ordudaki askerlerin sağlık ihtiyaçlarına cevap verecek eğitimli hekimler yetiştirmektir; fakat bu hedefe ulaşmakta büyük zorluklar yaşanmıştır. İlk yıllarda okulda uzmanlaşma bulunmamakta, cerrah ve tabip ayrımı yapılmadan eğitim verilmektedir. Eğitim dili Fransızcadır ve bu durum öğrencilerin büyük kısmının eğitimin önemli bir bölümünü yabancı dil öğrenmeye ayırmasına sebep olmuş, tıbbi uzmanlık bilgilerine geç ulaşılmıştır. Bu durum eğitimdeki verimliliği düşürmüştür. Osmanlı karar alıcıları, bu eksikliği görerek eğitim dilinin Türkçeleştirilmesine yönelmiş ve ilerleyen yıllarda Tıbbî İdadiler kurularak, temel bilimler eğitimi bu okullara devredilmiştir. Böylece Tıbbiye'deki eğitim daha ileri düzeyde derslere odaklanabilmiştir. Bununla birlikte, Tıbbiye'deki

sorunlar sadece dil ya da temel eğitimle sınırlı değildi. Uzmanlaşmaya dair sistematik bir yapı, yeterli donanım ve organizasyon eksikliği de sağlık hizmetlerinin kurumsallaşmasını geciktirmiştir. Hastanelerde mikroskop, kadavra ve ameliyathane gibi temel ihtiyaçlar yetersizdi. Öğrenciler ameliyatlara hamamlarda, göbek taşının üstünde yapmak zorunda kalıyor, dezenfeksiyon işlemleri doğru düzgün yapılmadan aynı alet tekrar tekrar kullanılıyordu. Okulun iç disiplini de zayıftı; öğrenciler kendi yemeklerini pişiriyor, yatakhaneler adeta akraba misafirhanelerine dönüşüyordu.⁷⁵

II. Abdülhamid döneminden itibaren Almanya'dan gelen uzmanlar sayesinde bu çarpıklıklara müdahale edilmiştir. Rider Paşa öncülüğünde gelen heyet, eğitim sistemini yeniden düzenlemiş, 1898'de modern hastane açılmış, laboratuvarlar kurulmuş, çok sayıda mikroskop sağlanmıştır. Ayrıca öğrenciler Almanya'ya gönderilerek tıp alanında yurtdışında uzmanlaşmaları sağlanmıştır. Alman etkisi, II. Meşrutiyet sonrasında da devam etmiş, yeni hastaneler açılmış, laboratuvar ve revir ağları genişletilmiştir. Encümen-i Tıbbî-i Askerî gibi bilimsel danışma organları da bu dönemde hayata geçirilmiştir. II. Meşrutiyet döneminde Cemil Paşa (Topuzlu) başkanlığında yapılan reformlarla Tıbbiye'nin şişkin kadrosu sadeleştirilmiş, Harbiye ile benzer şekilde öğretim görevlilerinin sayısı azaltılarak etkinlik artırılmıştır. Askerî ve Mülkî Tıbbiye birleştirilmiş, eğitim ve altyapı güçlendirilmiş, hastane yatak kapasitesi artırılmış, doğumevi ve diş hekimliği bölümleri açılmıştır. Ancak, İttihat ve Terakkî'nin parti kadrolaşması bu olumlu adımları sekteye uğratmış, Cemil Paşa görevden alınarak yerine yandaş bir yönetici atanmıştır.⁷⁶

Tıbbiye'deki bu yapısal sorunlar, Osmanlı ordusunun girdiği savaşlarda açık bir şekilde gözlemlenmiştir. 93 Harbi, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı sağlık sistemi, ciddi anlamda yetersiz kalmıştır. Yaralıların taşınması için sistemli bir nakil düzeni yoktu, cephe gerisindeki hastaneler dolup taşmakta, hekim sayısı ihtiyaca cevap verememekteydi. Özellikle 93 Harbi'nde Osmanlı ordusunda 300 binden fazla asker bulunmasına rağmen yalnızca 300 kadar mektepli doktor vardı. Hastaneler, yerel personelle idare

⁷⁵ Yücel Karadaş, *a.g.t.*, s. 177-179.

⁷⁶ Yücel Karadaş, *a.g.t.*, s. 181-182.

edilmekte; örneğin Plevne’de bir hastanede yalnızca bir Alman doktor ve iki iyileşmiş eski hasta hizmet vermekteydi. Ayrıca sağlık sistemi yalnızca tedavi değil, koruyucu sağlık hizmetleri açısından da oldukça zayıftı. Askerlerin bağışıklığını güçlendirecek düzgün beslenme, barınma, giyim, temizlik önlemleri alınamıyor; insan ve hayvan atıkları yaşam alanlarından uzaklaştırılamıyordu. Banyo imkanları yetersizdi ve bu da savaşlar sırasında yayılan tifüs, dizanteri, kolera gibi salgınların yaygınlaşmasına neden oluyordu. Bu eksiklikler, ordunun savaş alanındaki direncini ciddi biçimde azaltmış, binlerce askerin çatışma dışı sebeplerle hayatını kaybetmesine yol açmıştır.⁷⁷

Kılıç Gazetesi’nde askerlerin sağlıkları ile ilgili de yazılar mevcuttur. Bunlar “Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi” başlıklı yazılardır. 11. sayıdaki yazıda askerlerin sağlıklarının korunması ve dayanıklılıklarının artırılması konusunda zabıtların (subayların) görev ve sorumlulukları ele alınmaktadır. Subayların, komutası altındaki askerlerin hem fiziksel hem de ruhsal sağlıklarını gözeterek onları zorlu koşullara hazırlaması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu süreçte, askerlerin güç ve dirençlerini artırmaya yönelik eğitimlerin düzenlenmesi önemli görülmekte, ancak bu eğitimlerin aşırı yorulma veya güç kaybına neden olmamasına özen gösterilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Subayların, askerlerin fiziksel kapasitelerini iyi tanınması ve bu sınırları aşmadan uygun yöntemlerle onları geliştirmesi beklenmektedir. Ayrıca, zorlu hava koşulları, salgın hastalıklar veya aşırı yorgunluk gibi durumlarda eğitimlerin geçici olarak ertelenmesi ya da durdurulması gerektiği belirtilmekte ve subayların bu tür durumlarda yalnızca kurallara bağlı kalmayıp yerel koşullara uyum sağlayarak çözüm üretmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Askerlerin sağlık durumlarının düzenli olarak kontrol edilmesi gerektiği, hastalık belirtileri gösterenlerin zamanında ilgili birimlere iletilmesi ve tedavi sürecinin titizlikle yürütülmesinin önemine dikkat çekilmektedir. Subayların, hasta askerlere bir aile sıcaklığıyla yaklaşması gerektiği hatırlatılmakta, askeri hekimlerin de hasta askerleri yakından gözlemlemesi ve gerekli önlemleri alması gerektiği vurgulanmaktadır. Sağlık durumunu gizlemeye çalışan askerlerin bu tutumlarının engellenmesi ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmasının gerekliliği dile

---

⁷⁷ Yücel Karadaş, *a.g.t.*, s. 183-184.

getirilmektedir. Yazı, askerlerin sağlıklarını koruma, dayanıklılıklarını artırma ve eğitimlerini mevcut şartlara uygun şekilde yönetme konularında subayların sahip olması gereken bilinç ve sorumluluğu gözler önüne sermektedir.⁷⁸

Askerlerin sağlıklı olabilmeleri için hiç şüphesiz koşullarının temiz olması gerekmektedir. Bu konuda 12. sayıdaki yazıda askerlerin bulunduğu koşulların temizliği, düzeni ve hijyen kurallarına ilişkin detaylar aktarılmaktadır. Koşullardaki tozların havaya kalkmasını önlemek amacıyla eşyaların nemli bir bezle silinmesi, zeminlerin dikkatlice süpürülmesi ve gerektiğinde ıslak bezle temizlenmesi önerilmektedir. Ancak, zeminin bol suyla yıkanmasının sakıncalı olduğu, çünkü suyun tahtalar arasından sızarak biriken artık maddeleri ıslatıp kötü kokulara neden olabileceği uyarısında bulunmaktadır. Temizlik sırasında suya sirke ya da benzer maddeler eklenmesinin faydalı olacağı da belirtilmektedir. Zemin katlarda bulunan yemek alanlarının temizliğine özen gösterilmesi gerektiği, sofraların çatlak veya aralıklı yüzeylerden arındırılarak kırıntı birikimine karşı korunmasının önemli olduğu ifade edilmektedir. Duvarların badanasının ise parça parça yapılmasının uygun olacağı aktarılmaktadır. Soğuk havalarda koşulların yeterince ısıtılması gerektiği, bunun için soba ya da mangalların zamanında hazır edilmesi gerektiği dile getirilmektedir. Aşırı soğuklarda ek yakacak temin edilmesi gerektiğinde, bu işlemin belirlenmiş kurallara uygun şekilde gerçekleştirilmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Koşullarda ıslak kıyafetlerin kurutulmaması gerektiği, bunun nem ve hastalık riskini artıracığı ifade edilmektedir. Kış mevsiminde meydana gelebilecek ölümler ve solunum yolu hastalıklarının önlenmesi için hastalık belirtileri taşıyan askerlerin derhal sağlık birimlerine sevk edilmesi gerektiği hatırlatılmaktadır. Talim sırasında soğuğa dayanamayan askerler için de benzer tedbirlerin alınmasının gerekli olduğu belirtilmektedir. Bu tür durumlarda, askerlerin dönüşte koşullarda sıcak içeceklerle karşılaşmasının, ısınmalarına ve yorgunluklarını atmalarına yardımcı olacağı ifade edilmektedir. Askerlerin her gün yedi ile sekiz saat arasında uyuyabilmelerinin önemli olduğuna dikkat

⁷⁸ Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 11, 26 Şubat 1325, s. 4.

çekilmekte, nöbet ve görev düzenlemelerinin bu ihtiyacı aksatmayacak şekilde yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Yatakların temiz tutulması, örtülerin sık sık değiştirilmesi ve koğuşların sıkışıklık yaratmayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği dile getirilmektedir. Ayrıca, her asker için yeterli hava alanının (17 metreküp) sağlanması zorunlu olduğu belirtilmektedir. Bu tedbirlerin tümü, askerlerin sağlıklı ve düzenli bir yaşam alanında bulunmasını temin etmeye yöneliktir.⁷⁹

14. sayıdaki yazıda askerlerin sağlıklı ve hijyenik bir ortamda içme suyuna erişimlerini sağlamak için alınması gereken tedbirler ve uygulanması gereken kurallar anlatılmaktadır. Askerlere içirilecek suyun kalitesi, hem komutanlık hem de askeri sağlık birimlerinin sürekli ilgilenmesi gereken bir konu olarak vurgulanmaktadır. Eğer güvenilir su kaynaklarına erişim geçici olarak kesilirse ya da şüpheli su kaynaklarından su sağlanması gerekirse, belediye ve askeri birimler arasında iş birliği yapılmasının önemine dikkat çekilmektedir. Kışlada kullanılan her su kaynağına "içilebilir" veya "tehlikeli" gibi uyarı levhalarının asılması gerektiği ifade edilmektedir. İçme suyuna erişimde bir sorun yaşandığında, mevcut suyun askerlere dağıtılmadan önce kaynatılması gerektiği belirtilmektedir. Bu durumlarda, ordu sıhhiye birimlerinin su kaynatmaya ve saklamaya uygun ekipmanlar temin etmesi ve askerlerin içmesi için sıcak içeceklerin (örneğin çay) sağlanması gerekmektedir. Kaynatılan suyun hijyenik koşullarda muhafaza edilmesi ve dağıtılması için gerekli depoların, kazanların ve semaverlerin düzenli olarak kontrol edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Su kaynaklarında hijyen sorunları yaşandığında, bu durumun hemen üst makamlara bildirilmesi ve gerekli ekipmanların hızlı bir şekilde gönderilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.⁸⁰

Kirli veya sağlıksız su kaynaklarının kullanılmasını önlemek için kuyuların kapatılması, tulumların kolunun çıkarılması ve muslukların mühürlenmesi gibi tedbirlerin alınması gerektiği dile getirilmektedir. Bu şekilde iptal edilen su kaynaklarının yalnızca ordu komutanının emriyle veya zorunlu hallerde (örneğin yangın durumunda) yeniden

---

⁷⁹ Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 12, 5 Mart 1326, s. 3.

⁸⁰ Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 14, 19 Mart 1326, s. 4.

kullanıma açılacağı belirtilmektedir. Ayrıca, su borularının ve süzgeçlerin düzenli olarak temizlenmesi, kontrol edilmesi ve gerektiğinde tamir edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Su taşımada kullanılan fiçilerin mümkün olduğunca sacdan yapılması ve her kullanım öncesinde dikkatle temizlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sebze ve meyvelerin hijyenine de değinilen metinde, özellikle çiğ tüketilecek sebze ve meyvelerin iyice yıkanmadan ya da temizliğinden emin olunmayan su ile temas ettikten sonra tüketilmemesi gerektiği belirtilmektedir. Şüpheli suların mutlaka süzülmesi ve kaynatılması gerektiği, böylece olası hastalıkların önüne geçilebileceği açıklanmaktadır. Tüm bu tedbirler, askerlerin sağlığını koruma ve su kaynaklarının hijyenik şekilde kullanılmasını sağlama amacını taşımaktadır.⁸¹

Askerlerin sağlığı ile ilgili son yazı gazetenin 15. sayısında bulunmaktadır. Yazıda, hapishanelerin, hamamların ve askerlerin yürüyüş (meşi) ve manevra sırasında karşılaşılabilecekleri zorluklara dair alınması gereken tedbirleri açıklamaktadır. Hapishanelerin havadar, rutubetsiz ve temiz tutulması gerektiği vurgulanmaktadır. Hapishanelerin düzenli olarak denetlenmesi ve bu konuda ilgili kanunlara tam uyum sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Hapis cezasına çarptırılan askerlere hava soğuk olduğunda bir yağmurluğun yanı sıra bir döşek verilmesi gerektiği ifade edilmekte, soğuk hava koşullarında bu tedbirlerin yetersiz kalması durumunda hücre hapsinin ertelenmesi veya başka uygun bir yerde uygulanması önerilmektedir. Hamam kullanımı ile ilgili olarak, askerlerin sıcak hamamlarda uzun süre kalmaktan kaçınmaları, hamamdan çıktıktan sonra rüzgârdan korunmaları ve soğuk sudan önce mutlaka vücutlarını sıcak tutmaya özen göstermeleri gerektiği açıklanmaktadır. İrmak veya deniz gibi açık alanlarda yıkanırken üşümemeleri ve sudan çıktıktan sonra iyice kurulandıktan sonra vücutlarını ısıtmaları gerektiği belirtilmektedir.⁸²

Yürüyüş ve manevralar sırasında, aşırı sıcak, soğuk ya da yağmur gibi hava koşullarının asker üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği ifade edilmektedir. Özellikle sıcak havalarda yürüyüş saatlerinin sabah

⁸¹ Belirtilmemiş, a.g.m., s. 5.

⁸² Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 15, 26 Mart 1326, s. 6.

erken saatlerde veya öğleden sonra serin zamanlara göre ayarlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu durum, her bölgedeki iklim ve arazi koşullarına göre farklılık gösterebileceği için, komutanların hava durumunu dikkate alarak uygun kararlar alması gerektiği belirtilmektedir. Askerlerin yürüyüş sırasında toz kalkmaması için yolun kenarından yürütülmesi ve yürüyüş hızının ağırlaştırılması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, yürüyüş öncesinde mataralarının en iyi su kaynaklarından doldurulması gerektiği, yürüyüş esnasında ise doğrudan dere veya çeşmeden su içmelerinin yasak olduğu açıklanmaktadır. Özellikle terliken su içmemesine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sıcak havalarda ıspirtolu içkilerin askerlerin sağlığını olumsuz etkilediği için kesinlikle yasaklanması gerektiği belirtilmektedir. Yürüyüşlerde mola yerlerinde yeterli miktarda temiz su sağlanması gerektiği, bu konuda köy ve kasaba sakinlerinden destek alınabileceği ifade edilmektedir. Bu düzenlemeler, askerlerin fiziksel ve sağlık açısından korunması ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeleri için alınması gereken önlemleri kapsamaktadır.⁸³

*Kılıncı Gazetesi'*ndeki asker sağlığına ilişkin yazılar, Osmanlı ordusunda sağlık, hijyen ve disiplinin modern askeri anlayışla ne denli bütünleştiğini ortaya koymaktadır. Bu yazılar, askerlerin sağlıklarının korunmasının sadece bireysel önlemlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda disiplinli bir organizasyon, çevresel koşulların düzenlenmesi ve komuta kademesinin bilinçli yaklaşımlarını da içerdiğini göstermektedir. Dönemin askeri sağlık politikaları, modern tıbbın etkisiyle şekillenmiş, askerlerin günlük yaşamlarından savaş koşullarındaki dayanıklılıklarına kadar geniş bir çerçevede değerlendirilmiştir.

Yazılarda dikkat çeken önemli bir nokta, askerlerin sağlıklarının korunmasının fiziksel dayanıklılığın artırılmasıyla birlikte ele alınmasıdır. Subayların, askerlerin bireysel kapasitelerini göz önünde bulundurarak eğitimlerini düzenlemeleri gerektiği, zorlu hava koşulları veya yorgunluk gibi durumlarda esneklik gösterebilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, merkezi bir yönetim anlayışına dayanan Osmanlı ordusunun, yerel koşulları dikkate alan bir komuta

⁸³ Belirtilmemiş, a.g.m., s. 7.

yapısı oluşturmaya çalıştığını göstermektedir. Askerlerin fiziksel sınırlarını zorlamadan dayanıklılıklarını artırmayı hedefleyen bu anlayış, modern ordularda da benimsenen bir eğitim felsefesine işaret etmektedir.

Barınma koşullarıyla ilgili yazılar, hijyen bilincinin sadece kişisel sağlık önlemleriyle sınırlı kalmayıp, askerlerin yaşadığı mekanların düzenlenmesiyle bütünleştiğini göstermektedir. Koğuşların havalandırılması, zeminin dikkatli bir şekilde temizlenmesi ve ıslak kıyafetlerin koğuş içinde kurutulmasının engellenmesi gibi detaylar, dönemin tıbbi bilgi birikiminin askeri yaşam pratiklerine aktarıldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, asker başına düşen hava miktarının belirlenmesi gibi uygulamalar, Avrupa ordularında benimsenen hijyen standartlarının Osmanlı ordusunda da hayata geçirildiğini göstermektedir. Bu durum, Osmanlı'nın modernleşme çabalarının sadece teknik alanda değil, askeri sağlık politikalarında da kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır.

İçme suyu hijyenine dair yazılar, ordunun sağlık sorunlarını önleme konusundaki bilinçli yaklaşımını göstermektedir. Özellikle kirli su kaynaklarının kullanımının yasaklanması, suyun kaynatılarak içirilmesi ve su kaynaklarının güvenli olup olmadığının düzenli olarak denetlenmesi gibi önlemler, su kaynaklı salgın hastalıkların önlenmesine yönelik modern tıbbi uygulamalarla örtüşmektedir. Bu durum, Osmanlı askeri yönetiminin, halk sağlığı ve hijyen konusunda Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip ettiğini ve bu gelişmeleri kendi koşullarına uyarladığını göstermektedir. Ayrıca, çiğ sebze ve meyvelerin temiz suyla yıkanmadan tüketilmemesi gerektiği vurgusu, gıda hijyenine verilen önemi ortaya koymaktadır.

Hapishaneler, hamamlar ve yürüyüşlerle ilgili yazılar ise, disiplin ile sağlık arasındaki ilişkinin altını çizmektedir. Hapishanelerde mahkumların temiz ve sağlıklı koşullarda tutulması gerektiği vurgulanırken, hamamların kullanımında dikkat edilmesi gerekenler, bireysel hijyenin korunmasına yönelik önemli detaylar sunmaktadır. Özellikle yürüyüşler sırasında askerlerin sıcak ve soğuk hava koşullarından etkilenmemesi için alınması gereken tedbirler, fiziksel dayanıklılık ve sağlık arasındaki dengeyi kurmayı amaçlamaktadır. Yürüyüşlerde mola yerlerinin dikkatle seçilmesi, askerlerin susuz

kalmaması için su tedarikine yönelik organizasyonların yapılması gibi uygulamalar, lojistik yönetiminin sağlık politikalarıyla bütünleştirildiğini göstermektedir.

Genel olarak bu yazılar, Osmanlı ordusunda sağlık ve hijyen anlayışının, modern tıbbın etkisiyle şekillenen bir kurum kültürü olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Asker sağlığının korunması, yalnızca bireysel bir mesele olarak ele alınmamış, aynı zamanda ordunun genel savaş kabiliyetini artıracak bir önlem olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, Osmanlı askeri modernleşmesinin sadece teknik ya da stratejik boyutta değil, sağlık ve hijyen politikaları gibi insana yönelik uygulamalarda da kapsamlı bir dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır. *Kılıç Gazetesi*'ndeki bu yazılar, Osmanlı ordusunun modernleşme sürecindeki entelektüel ve pratik temellerini anlamak için önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

II. Meşrutiyet sonrasında Osmanlı ordusunda gerçekleştirilen reformlardan birisi de, süvari sınıfının eğitime yönelik yapılan iyileştirmelerdir. Bu dönemde süvari subaylarının temel eğitimi yine Harbiye Mektebi'nde verilmekteydi; ancak değişen harp teknolojisi ve genişleyen ordu teşkilatı, daha nitelikli subaylara ve ayrıca subayla er arasında konumlanan küçük zabıtlere olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda, subay altı sınıf için özel eğitim kurumları gündeme gelmiş ve bu kapsamda Süvari Küçük Zabıt Mektebi açılmıştır. Bu, küçük zabıtlere yalnızca kıta içinde yetişmesi geleneğinden uzaklaşıldığını ve artık kurumsal bir eğitim anlayışının benimsendiğini göstermektedir. Süvari subaylarının daha ileri düzeyde taktik, teknik ve binicilik eğitimleri almasını sağlamak amacıyla Süvari Binicilik ve Tatbikat Mektebi kurulmuştur. Bu okul, süvari sınıfının savaşta maksimum verimle kullanılmasını hedefleyen ileri düzey bir askeri eğitim kurumu olarak teşkil edilmiştir. Kuruluş amacı yalnızca teknik ve fiziki eğitim değil, aynı zamanda uluslararası süvari deneyimlerinin Osmanlı süvarilerine aktarılmasını da içermekteydi. Mektebin kuruluşunda Fransızların Saumur Binicilik Okulu'nun ya da Almanların Hannover Okulu'nun örnek alındığına dair iki görüş bulunmaktadır. Osmanlı'nın askeri modernleşmesinde ağırlıklı Alman sistemini benimsemiş olması, Alman etkisinin daha kuvvetli olduğu düşüncesini desteklemektedir. Mektebin öğretim kadrosu ve idari

yapısı detaylı bir şekilde oluşturulmuştur. Öğrenciler, ordudaki alay komutanları tarafından seçilip Harbiye Nezareti onayıyla mektebe gönderilmiştir. Öğrenciler, hayvan bakımı, nalbantlık, binicilik, silah temizliği, harita okuma, telgraf inşası, atış ve manevra gibi birçok alanda eğitim almış; teorik bilgilerin yanı sıra orman tatbikatları, keşif, muhabere, sefer eğitimi gibi saha çalışmalarıyla uygulamalı beceriler de kazanmışlardır. Süvari subaylarının eğitimiyle ilgili bu mektebin amacı, eğitimi tamamlayan subayların birliklerine döndüklerinde öğrendiklerini diğer asker ve subaylara aktarmaları, yani bilgiyi çoğaltıcı rol oynamalarıydı. Mektebin verdiği eğitim, süvari sınıfının değişen askeri koşullara uyum sağlamasını, atlı birliklerin artık sadece hızlı saldırı değil; aynı zamanda haberleşme, keşif, stratejik hareket kabiliyeti gibi çok yönlü görevler üstlenmesini hedeflemiştir. Mektebin daha sonraki yıllarda nasıl bir dönüşüm geçirdiğini anlamak için yayımlanan Süvari Binicilik ve Tatbikat Mektebi Talimatnamesi önemlidir. Bu belgeye göre okul, yalnızca ulusal değil, uluslararası askeri süvari birikimini takip eden ve uygulayan bir merkez olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, okulun idari yapısı daha da geliştirilmiş ve müdürlük rütbesi, bir tümen komutanına denk gelen seviyeye yükseltilmiştir. Bu durum, okulun devlet ve ordu nezdindeki öneminin arttığını göstermektedir.⁸⁴

Kılınç Gazetesi'nde süvarilerin eğitimi ile ilgili de yazılar bulunmaktadır. Bu konuda ilk yazı gazetenin 2. sayısında Yüzbaşı Halil Zeki tarafından kaleme alınan "Süvari Nazariyatı Dersleri" başlıklı yazıdır. Yazıda, süvari talimnamesine göre bireysel askerî eğitimin (terbiye-i münferide) temel bir unsur teşkil ettiği ve tüm toplu eğitimlerin bu bireysel disiplin üzerine bina edilmesi gerektiği açıklanmaktadır. Birliklerin savaş meydanında düzenli hareket edebilmesi için her askerin temel eğitimden eksiksiz geçmesi zorunlu görülmekte, bu sürecin özenle yürütülmesi gerektiği ifade edilmektedir. Eğitimde bireyselliğin önemi, bir makinenin düzgün çalışması için tüm parçalarının uyum içinde olması gerektiği benzetmesiyle açıklanmakta, eksik eğitilmiş bir askerin tıpkı bir makinenin aksayan bir parçası gibi bütün düzeni bozabileceği

⁸⁴ Oğuzhan Konuk, *XX. Yüzyılın Başında Osmanlı Nizamî Süvari Birlikleri (1900-1914)*, Milli Savunma Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022, s. 47-51.

belirtilmektedir. Özellikle muharebe sırasında birlik içindeki düzenin muhafaza edilmesi hayati bir önem arz etmekte, bir askerin yanlış hareketinin zincirleme bir şekilde diğerlerini de etkileyerek birlik içerisinde düzensizliğe yol açabileceği anlatılmaktadır. Dolayısıyla eğitim sürecinin temelden sağlam bir yapıya oturtulması ve bireysel eğitimin ihmal edilmemesi gerekmektedir.⁸⁵

Acemi askerlerin daha etkili bir şekilde yetiştirilebilmesi için küçük gruplara ayrılmaları gerektiği vurgulanmakta, bu grupların genellikle 8-10 kişilik olmasının uygun görüldüğü, ancak eğitimin verimli olması adına 7'den az, 10'dan fazla olmaması gerektiği belirtilmektedir. Her grubun başına tecrübeli, askerliğe yatkın ve eğitime kabiliyeti yüksek küçük zabıtların (çavuşların) getirilmesinin elzem olduğu dile getirilmekte, bu zabıtların belirlenmesinde kıdemden ziyade bilgi, deneyim ve ahlaki niteliklerin göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, grupların genel gözetimi ve koordinasyonunun yüzbaşının seçtiği kıdemli bir zabıte bırakılmasının eğitimin disiplinli bir şekilde ilerlemesini sağlayacağı aktarılmaktadır. Yeni katılan askerler için ilk eğitimlerin, onların askerliğe uyum sürecinde büyük bir rol oynadığı vurgulanarak, eğitimden sorumlu zabıtların ve çavuşların tutumunun acemi askerlerin askerî düzene adapte olma sürecini doğrudan etkilediği öne sürülmektedir. İlk izlenimlerin askerî disiplini benimseme sürecinde kritik bir yer tuttuğu ifade edilerek, eğitimin bu doğrultuda titizlikle yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir. Yazının genelinde, eğitimcilerin doğru seçilmesinin yalnızca bireysel eğitimin kalitesini artırmayacağı, aynı zamanda tüm birliklerin düzenli ve disiplinli hareket edebilmesini mümkün kılacağı vurgulanmaktadır.⁸⁶

Süvarilerin hatt-ı hareketi ile ilgili Halil Zeki 3. sayıda yazısına devam etmektedir. Yazıda, süvari eğitiminde acemi askerlerin hayvanlarla ilk temaslarının büyük bir önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Bölük kumandanının, neferlerin yeteneklerine ve fiziksel kapasitelerine göre en uygun ve en sakin hayvanları seçerek dağıtması gerektiği ifade edilmektedir. Özellikle, biniciliğe yeni başlayan bir neferin ilk günlerde yaşadığı olumlu ya da olumsuz deneyimlerin, tüm askerlik süresi

⁸⁵ Halil Zeki, "Süvari Nazariyatı Dersleri", *Kılıç*, S. 2, 25 Kanun-ı Evvel 1325, s. 5.

⁸⁶ Halil Zeki, a.g.m., s. 6.

boyunca etkisini sürdürebileceği belirtilmektedir. Eğer bir asker başlangıçta attan düşerse veya hayvana karşı korku geliştirirse, bu durumun ilerleyen süreçte onun güvenini ve cesaretini olumsuz yönde etkileyeceği dile getirilmektedir. Bu nedenle, ilk aşamada askerlerin biniciliği kolay ve güvenli bir şekilde öğrenmelerini sağlamak amacıyla sakin ve eğitilmiş hayvanların seçilmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Ancak, hayvanların aşırı uysal olması da istenmemekte, çünkü bu durum askerlerde tembelliğe yol açabileceği gibi onların süvari disiplinine uygun bir şekilde yetişmelerini engelleyebileceği ifade edilmektedir. Dolayısıyla, hafif ateşli ancak genel olarak sakin hayvanların tercih edilmesi ve acemi neferler gelmeden önce bu hayvanların en iyi askerler tarafından eğitilerek talime hazır hale getirilmesi önerilmektedir.⁸⁷

Bölük kumandanının acemi askerlerin eğitimini üstlenen zabitleri titizlikle seçmesi gerektiği vurgulanmakta, bu görevin hem zor hem de kritik bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Zabitlerin eğitim sürecine başlamadan önce gerekli tüm hazırlıkları yapması, talimnamelerde belirtilen kurallara göre bir eğitim planı hazırlaması ve bu planı bölük kumandanının onayına sunarak gereken yönlendirmeleri alması gerektiği açıklanmaktadır. Günlük olarak küçük zabitlere görev dağılımı yapmaları, izlenecek yöntemleri belirlemeleri ve eğitim sürecinde özellikle dikkat edilmesi gereken noktaları aktarmaları beklenmektedir. Acemi askerlerin 8'er kişilik gruplara ayrılarak eğitildiği, önceki yıllarda binicilikte başarısız olmuş askerlerin de bu gruplara dahil edilerek yeniden eğitildiği ifade edilmektedir. Bu yöntemle, hem eski askerlerin eksikliklerinin giderileceği hem de yeni gelenlerin motivasyonunun artırılacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca, binicilik konusunda yetenekli olan askerlerin bile temel eğitim aşamalarını eksiksiz tamamlaması gerektiği belirtilmekte, çünkü en deneyimli binicilerin dahi düzenli talimler sayesinde kuralları tam anlamıyla öğrenebileceği ve süvari disiplinine uygun hale gelebileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle, talim sürecinin her aşamasında

---

⁸⁷ Halil Zeki, "Süvari Neferinin Talim ve Terbiyesinde Tutulacak Hatt-ı Harekat", *Kılınc*, S. 3, 3 Kanun-i Sani, s. 2.

belirlenen kaide ve kurallara uyulmasının zorunluluğu üzerinde durulmaktadır.⁸⁸

Halil Zeki'nin 4. sayıdaki yazısını "Süvari Taliminde Bölük Kumandanları Alay Kumandanının Hangi Kumandalarını Tekrar Ederler" başlığı ile yayımlamaktadır. Yazıda, süvari talimnamesinde yer alan komutların bölük kumandanları tarafından tekrar edilip edilmemesi meselesi ele alınmaktadır. Bu konuda farklı görüşler olduğu belirtilmekte; bazılarının göre bölük kumandanlarının üst kademedeki gelen komutları tekrar etmelerine gerek yokken, bazıları bunun zorunlu olduğunu savunmaktadır. Yazar, bu meselenin ancak talimname hükümlerinin detaylı bir şekilde incelenmesiyle açıklığa kavuşturulabileceğini belirtmektedir. Talimnamenin ilgili maddelerinin dikkatlice analiz edilmesi gerektiğini ifade eden yazar, askeri harekâtlara dair oluşabilecek şüphelerin ve farklı yorumların, talimnamenin açık hükümlerine başvurularak giderilebileceğini vurgulamaktadır. Ancak, bu kuralların doğru anlaşılabilmesi için yalnızca yüzeysel bir okuma değil, aynı zamanda askeri literatürden ve sahadaki uygulamalardan elde edilen bilgilerle desteklenmesi gerektiği dile getirilmektedir. Talimnameye dair yanlış veya eksik bir yorumlamanın, pratik uygulamalarda hatalara yol açabileceği belirtilmektedir.⁸⁹

Bununla beraber Bölük kumandanlarının komutları tekrar edip etmeyecekleri hususunda yürüyüş, duruş ve hizaya gelme gibi temel komutların ele alındığı ifade edilmekte ve örnekler üzerinden tartışılmaktadır. Özellikle "Alay marş!" komutunun verildiğinde, bölük kumandanlarının "Bölük marş!" komutunu verip vermemesi gerektiği sorgulanmaktadır. Kimilerine göre, alay kumandanının verdiği komut zaten tüm askerler tarafından duyulabilir olduğundan, bölük kumandanlarının bunu tekrar etmesine gerek yoktur. Ancak yazar, talimnamenin ilgili maddelerini inceleyerek, yürüyüş için verilen boru işaretlerinin bile bölük kumandanları tarafından tekrar edilmesi gerektiğini belirterek bu görüşe itiraz etmektedir. Bölük kumandanlarının kendi birimlerinin hareketlerinden doğrudan sorumlu

---

⁸⁸ Halil Zeki, a.g.m., s. 3.

⁸⁹ Halil Zeki, "Süvari Taliminde Bölük Kumandanları Alay Kumandanının Hangi Kumandalarını Tekrar Ederler", *Kılıç*, S. 4, 10 Kanun-i Sani 1325, s. 3-4.

oldukları, bu nedenle komutları tekrar etmelerinin bir zorunluluk olduğu vurgulanmaktadır. Alay kumandanının verdiği bir komutun doğrudan icra edilmesinin, bölük kumandanlarının kontrolü ve denetimi olmadan gerçekleşmesinin askeri disiplin ve düzen açısından sakıncalı olabileceği ifade edilmektedir. Sonuç olarak, yazar, alay kumandanı bir komut verdiğinde bölük kumandanlarının da aynı anda bu komutu tekrar etmeleri gerektiğini savunmakta ve bu durumu hem talimnamedeki açık hükümlere hem de askeri uygulamanın doğasına dayandırmaktadır.⁹⁰

Halil Zeki 6. sayıdaki yazısına aynı başlıkla devam etmektedir. Bu metinde, süvari alaylarında verilen komutların tekrar edilip edilmeyeceği konusu ele alınmaktadır. Alay kumandanı tarafından verilen yürüyüş, duruş, hizaya gel ve takımları çerh ettirme komutlarının bölük kumandanları tarafından tekrar edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun sebebi, bölük kumandanlarının kendi bölüklerinden doğrudan sorumlu olması ve yanlış anlaşılabilir bir komutun hatalı icra edilmesini önlemektir. Talimnameler incelendiğinde, yürüyüş komutları gibi işaretlerin boruyla çalındığı durumlarda bile bölük kumandanlarının bunları tekrar ettirmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde, takımları çerh ettirme komutları da bölük kumandanları tarafından yinelenmelidir. Bölük kumandanlarının kendi birliklerini doğrudan yönetmesi, hatalı hareketlerden doğacak sorumluluğun netleşmesini sağlamakta ve düzeni korumaktadır. Sonuç olarak, alay kumandanının verdiği temel komutlar bölük kumandanları tarafından tekrar edilmelidir.⁹¹

Kılıç Gazetesi'nin 7. sayısında Binbaşı Hüseyin Hüsnü kaleme aldığı "Süvaride Kumandaların Suret-i İcrası-Yahut Kılıç'ın 4 ve 6 numaralı Nüshalarındaki Mündericatına Cevap-" başlıklı yazısı Halil Zeki'nin talimnamelere ilişkin yorumlarına bir yanıt niteliğindedir ve özellikle kumandaların tekrar edilmesi konusundaki görüşlere eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. Yazar, süvari talimnamelerindeki emirlerin tekrar edilip edilmemesi gerektiği konusunda mevcut hükümleri

⁹⁰ Halil Zeki, a.g.m., s. 5.

⁹¹ Halil Zeki, "Süvari Taliminde Bölük Kumandanları Alay Kumandanının Hangi Kumandalarını Tekrar Ederler", *Kılıç*, S. 6, 22 Kanun-i Sani 1325, s. 5-6.

detaylıca ele almakta ve önceki yazıda savunulan görüşlere karşı teknik ve teorik bir karşılık vermektedir.

Öncelikle, yazar, süvari talimnamesinde bölük kumandanlarının tekrar edeceği ve etmeyeceği emirlerin açıkça belirtildiğini ifade etmektedir. Alay kumandanının verdiği emirlerin bölük kumandanları tarafından tekrar edilmesinin yalnızca belirli durumlarda gerekli olduğunu, ancak "Alay Marş!" ve "Alay Takımlar Sağa/Sola Çerh!" gibi emirlerin doğrudan uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Burada temel argüman, alayın tüm unsurlarının senkronize bir şekilde hareket etmesi gerektiği ve tekrar edilen emirlerin bir gecikmeye yol açarak düzeni bozabileceğidir. Yani, alay kumandanının verdiği emirlerin bölük kumandanları tarafından tekrar edilmesine ihtiyaç duyulmaması gerektiği vurgulanmaktadır.⁹²

Ayrıca, yazar, yürüyüş sırasında borazan işaretlerinin tekrar edilmesinin yanlış olacağını, çünkü bu tekrarların bölüklerin farklı zamanlarda harekete geçmesine ve düzenin bozulmasına sebep olacağını belirtmektedir. Özellikle "Dört Fil Marş!" boru işaretinin her bölüğün kendi borazanı tarafından tekrar edilmesi durumunda bölüklerin senkronizasyonunun kaybolacağına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, yazar, talimnamede belirtilen 115. ve 116. maddelere dayanarak, belirli boru işaretlerinin tekrar edilmemesi gerektiğini ve alay kumandanının emirlerinin doğrudan yerine getirilmesi gerektiğini savunmaktadır.⁹³

Bunun yanı sıra, Alman süvari talimnamesine yapılan atıfların geçerli bir kanıt olarak sunulamayacağını öne sürmektedir. Yazar, Alman ve Fransız talimnamelerinde kullanılan terminolojinin yanlış çevrildiğini ve bu çeviri hatalarının yanlış uygulamalara yol açtığını dile getirmektedir. Almanca ve Fransızca terimlerin yanlış yorumlandığını, dolayısıyla bu talimnamelerin doğru anlaşılması için dilsel hassasiyetin göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmektedir. Sonuç olarak, yazar, önceki yazılarda ifade edilen görüşlerin hatalı olduğunu, bölük kumandanlarının belirli durumlarda emirleri tekrar etmelerinin gerekli

⁹² Hüseyin Hüsnü, "Süvaride Kumandaların Suret-i İcrası-Yahut Kılınc'ın 4 ve 6 numaralı Nüshalarındaki Mündericatına Cevap-", *Kılınc*, S. 7, 29 Kanun-i Sani 1325, s. 3.

⁹³ Hüseyin Hüsnü, a.g.m., s. 4.

olmadığını ve tercüme hatalarına dayalı yanlış anlamaların askeri uygulamalar üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini iddia etmektedir.⁹⁴

Hüseyin Hüsnü'nün bu yazısından sonra Halil Zeki'de kendisine 8. sayıda cevap vererek süvari talimnamesi hakkındaki yazılarına son vermektedir. Yazar, mevcut süvari talimnamesinin 1890 Alman Süvari Talimnamesi ile büyük ölçüde örtüştüğünü ve bu metnin tercüme edilirken birçok hata barındırdığını ifade etmektedir. Bu hataları tespit etmek için yalnızca talimnameyi yüzeysel incelemenin yeterli olmadığını, aksine sürekli olarak bu metinle ilgilenmek, madde madde analiz etmek ve askeri literatürde yer alan diğer önemli kaynaklarla karşılaştırmak gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak, geçmişteki idari baskılar nedeniyle bu tür eleştirilerin uzun süre dile getirilemediğini, dolayısıyla mevcut talimnamenin eksikliklerinin ve hatalarının askeri eğitimde bir standardizasyon eksikliğine yol açtığını savunmaktadır.⁹⁵

Yazar, süvari talimnamesine yönelik eleştirilerin bir gereklilik olduğunu belirtirken, önceki yazılarda ortaya konan bazı iddialara da doğrudan karşılık vermektedir. Özellikle 115. maddede geçen yürüyüş borularının tekrar edilip edilmeyeceğine dair yapılan yorumları ele alarak, *Kılınc* Gazetesi'nde öne sürülen “yürüyüş için verilen kumanda ve boru işaretlerinin tekrar edilmesinin uygun olmadığı” görüşüne itiraz etmektedir. Yazar, yürüyüş sırasında alay kumandanının verdiği boru işaretlerinin bölük kumandanları tarafından tekrar edilmesi gerektiğini ve bu hususun talimnamede açıkça belirtildiğini savunmaktadır. Yürüyüş ve hareket düzeninin sağlanması için bölük kumandanlarının bağımsız komut vermesi gerektiğini, aksi takdirde hareket düzeninin bozulabileceğini ifade etmektedir. Bölük kumandanlarının komutlarının yürüyüş sırasında gecikmeye sebep olacağı iddiasına karşılık, talimlerin bu tür gecikmeleri önlemek için yapıldığını ve düzenli eğitimle tüm komutların senkronize edilebileceğini öne sürmektedir.⁹⁶

⁹⁴ Hüseyin Hüsnü, a.g.m., s. 5.

⁹⁵ Halil Zeki, “Süvari Talimnamemiz ve Telkin-i Hakikat”, *Kılınc*, S. 8, 5 Şubat 1325, s. 3-4.

⁹⁶ Halil Zeki, a.g.m., s. 5.

Yazar, ayrıca "Takımların Çerhi" meselesine de değinerek, Kılınc Gazetesi'ndeki yazıda yer alan, takımların çerh hareketi sırasında bölük kumandanlarının kumanda vermesine gerek olmadığı yönündeki görüşe itiraz etmektedir. Talimnamenin ilgili maddelerini kaynak göstererek, bölük kumandanlarının takımların çerhi sırasında da komut vermesi gerektiğini ve bunun açıkça düzenlendiğini belirtmektedir. Ayrıca, ictima kolu nizamında yön değıştirme hareketlerinin bölükler arasında bağımsız olarak icra edildiği iddiasını da eleştirerek, talimnamedeki ilgili maddelerden hareketle bölük kumandanlarının bu harekete doğrudan dahil olduğunu ve komut vermesi gerektiğini kanıtlamaktadır. Son olarak, "Hizaya Gel!" kumandasının tekrar edilmesine dair 1909 Alman Süvari Talimnamesi'ndeki ifadeye değinerek, bu talimnamenin henüz Osmanlı ordusunda resmi olarak kabul edilmediğini ve dolayısıyla bu maddenin yürürlüğe girmediğini ifade etmektedir.⁹⁷

Kılınc Gazetesi'nde süvari eğitimi üzerine yapılan tartışmalar, Osmanlı ordusunun modernleşme sürecinde yaşadığı zorlukları ve bu süreçte karşılaşılan metodolojik farklılıkları gözler önüne sermektedir. Bu tartışmalar, özellikle süvari talimnamelerinin uygulanışı, askeri disiplinin nasıl sağlanacağı ve komuta zincirinin nasıl işlemesi gerektiği gibi konular etrafında şekillenmiştir. Halil Zeki ve Hüseyin Hüsnü arasındaki fikir ayrılıkları, Osmanlı askeri eğitim sisteminin genel sorunlarına ışık tutmakta ve farklı eğitim anlayışlarının nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Bir tarafta Halil Zeki, süvari eğitiminin bireysel disiplinden başlayarak kademeli olarak toplu eğitime geçmesi gerektiğini, bireysel eğitimin eksiksiz uygulanmadığı durumlarda tüm birliğin disiplin açısından zarar görebileceğini savunmaktadır. Ona göre, eğitim sürecinde küçük detaylar bile büyük çaplı harekâtların başarısını etkileyebilir ve askerin disiplinli hareket edebilmesi için tüm eğitim süreçlerinin titizlikle uygulanması gerekir. Bu bağlamda, komut tekrarlarının önemli olduğunu ve bölük kumandanlarının alay kumandanı tarafından verilen emirleri tekrar etmelerinin zorunluluk teşkil ettiğini ifade etmektedir. Halil Zeki, özellikle yürüyüş ve hizaya gelme gibi harekâtlarda emir tekrarlarının askeri düzeni sağlamada

⁹⁷ Halil Zeki, a.g.m., s. 6.

kritik bir unsur olduğunu savunarak, bunun talimname maddeleriyle desteklenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Diğer tarafta ise Hüseyin Hüsnü, askeri eğitimde emirlerin tekrar edilmesinin aksine, birliklerin hareket senkronizasyonunu bozabileceğini savunmaktadır. Ona göre, alay kumandanı tarafından verilen emirler, bölük kumandanları tarafından tekrar edilmek zorunda değildir ve bu tür tekrarlar askeri harekâtın hızını ve disiplinini olumsuz etkileyebilir. Özellikle borazan işaretlerinin tekrar edilmesinin, birliklerin farklı zamanlarda harekete geçmesine neden olabileceğini ve bu durumun yürüyüş düzenini bozabileceğini belirtmektedir. Hüseyin Hüsnü, bu bağlamda, Osmanlı ordusunda uygulanan süvari talimnamelerinin bazı maddelerinin yanlış tercüme edildiğini ve bu yanlış çevirilerin eğitim süreçlerini olumsuz etkilediğini de vurgulamaktadır.

Bu tartışmalar, Osmanlı ordusunun 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında yaşadığı modernleşme sürecinin dinamiklerini anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Süvari talimnamelerinin büyük ölçüde Alman askeri sisteminden tercüme edilerek Osmanlı ordusuna adapte edilmesi, bu sürecin önemli bir parçasıdır. Ancak, bu çeviri sürecinin yeterince titiz yürütülmemesi, Osmanlı askeri sisteminde uygulama farklılıklarına ve bazı noktalarda yanlış anlamalara neden olmuştur. Bu bağlamda, Halil Zeki ve Hüseyin Hüsnü gibi subaylar, askeri eğitimde karşılaşılan bu sorunları dile getirerek çözüm önerileri sunmaya çalışmıştır.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nin son döneminde gerçekleştirilen askerî reformlar, yalnızca kurum yapısında değil, zihniyet düzeyinde de ciddi dönüşümlere işaret eder. Bu dönüşüm süreci, yalnızca askerî talim ve teknolojiye değil; aynı zamanda disiplin, eğitim, sağlık, liderlik ve kamuoyuyla kurulan ilişki gibi alanlara da yansımıştır. Bu çok yönlü reform ortamında ortaya çıkan Kılınç Gazetesi, sadece bir askerî yayın değil, aynı zamanda dönemin askerî reform ruhunu, düşünce iklimini ve uygulama sahasını yansıtan bir belgedir.

Gazetenin içerikleri üzerinden yapılan analizler göstermektedir ki, modernleşme yalnızca Batı'dan aktarılan tekniklerle sınırlı kalmamış, Osmanlı'nın kendi iç dinamikleriyle harmanlanarak özgün bir karakter kazanmıştır. Bu bağlamda, gazetede yer alan her bir başlık, reform

sürecinin nasıl kapsamlı bir zihniyet değişimine dayandığını açıkça ortaya koymaktadır.

Kılınç Gazetesi'nin en dikkat çekici bölümlerinden biri, piyade ve süvari birliklerinin eğitimi üzerine olan yazılardır. Bu yazılar, eğitim süreçlerinin artık yalnızca kas gücüne ya da fiziksel yeterliliğe değil; aynı zamanda düşünme, planlama, itaat ve refleks geliştirme gibi zihinsel kapasitelere de dayandığını göstermektedir.

Piyade eğitiminde, disiplinli yürüyüşlerden taarruz düzenine kadar birçok ayrıntı, askerlerin birlikte hareket etme becerileriyle ilişkilendirilmiş, askerin bireysel gücünden ziyade kolektif düzen içinde var olabilme kabiliyeti öne çıkarılmıştır. Süvari birliklerinin eğitimi ise daha teknik bir uzmanlık gerektirmektedir. At hâkimiyeti, komut alma, araziye uyum gibi beceriler hem fiziksel hem de zihinsel bir disiplinin ürünüdür. Süvari yalnızca at süren kişi değil; aynı zamanda hareketli bir harp ortamında iletişim kurabilen, hızla pozisyon değiştirebilen bir karar alıcı olarak konumlandırılmıştır.

Bu yönüyle ordu, içindeki her birliği standartlaştırmak yerine, her bir askeri görev için özelleşmiş, fonksiyonel birimler yaratma yoluna gitmiştir. Bu da, Osmanlı ordusunda modern askerî doktrinlerin özümsemeye başladığını ve bunun yalnızca talimlerle değil, basın aracılığıyla da yaygınlaştırıldığını göstermektedir.

Disiplin, Kılınç Gazetesi'nde yalnızca emir-komuta zincirinin işlerliğiyle değil, askerî ahlakın ve liderliğin temel dayanağı olarak ele alınmaktadır. Subayların sadece emir veren değil, örnek olan ve askerin güvenini kazanan kişiler olması gerektiği fikri, dönemin klasik otoriter anlayışının ötesine geçen bir yaklaşımdır.

Gazetede yazılarda disiplin, yalnızca cezaıyla sağlanan bir düzen değil; davranış üzerinden kurulan bir modeldir. Subayın davranışı askerin içselleştirmesi gereken normları belirlemekte, bu da disiplinin dışsal değil, içsel bir bilinç olarak inşa edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Disiplinin bu şekilde tanımlanması, ordu içinde yalnızca fiziksel düzenin değil; aynı zamanda moral bütünlüğün, ruhsal hazırlığın ve dayanışmanın da teşvik edildiği bir dönüşümün parçasıdır. Bu, modern

anlamda askerî kültürün gelişmesinde liderliğin nasıl bir rol üstlendiğini açıkça göstermektedir.

Eğitim, Kılıç Gazetesi'nin en çok üzerinde durduğu başlıklardan biridir. Burada dikkat çeken husus, eğitim sürecinin yalnızca bilgi aktarma ile sınırlı kalmaması; askerî görevlere dair becerilerin yanı sıra vatan sevgisi, görev sadakati, itaat, ahlak gibi değerlerin de bu süreçte yer almasıdır.

Gazete, acemi askerlerin eğitiminin yalnızca fiziksel yeterlilik değil, zihinsel hazırlıkla da bağlantılı olduğunu savunur. Eğitim bir ritüele dönüşmekte, askerî bilgi birikimiyle birlikte kültürel ve moral kodlar da bu süreçte aktarılmaktadır. Böylece ordu, yalnızca savaşan bir yapı değil, bir değerler okulu olarak kurgulanmaktadır.

Makalenin önemli bölümlerinden biri olan Hıfz-ı Sıhha yazıları, Osmanlı ordusunun askerî disiplini yalnızca zihinle değil, bedenle de kurduğunu göstermektedir. Kışla koşulları, temizlik, sağlık kontrolleri gibi konuların sıkça ele alınması, askerî bedenin disipline edilmesinin yalnızca görevsel değil, yönetsel bir tercih olduğunu ortaya koyar.

Buradaki disiplin, bireylerin sağlık yoluyla kontrol altına alındığı; düzenli kontroller, temiz ortamlar ve hijyen kurallarıyla askerî sistemin işlevselliğinin korunduğu bir yapıdır. Askerî sağlık, birey refahının ötesinde, ordu bütününe verimliliği için bir zorunluluk olarak konumlandırılmıştır.

Gazetede yer verilen teknolojik yenilikler (otomobil ve velosiped gibi) üzerinden yapılan değerlendirmeler, Osmanlı askerî modernleşmesinin Batı'dan birebir alıntı değil, bir yorum ve uyarılama süreci olduğunu göstermektedir. Yeni teknolojilerin birlik içi koordinasyon, ulaşım, keşif ve haberleşme açısından taşıdığı potansiyel analiz edilmiş, bu araçların yerli koşullara nasıl entegre edilebileceği tartışılmıştır.

Bu tartışmalar, Osmanlı subayının pasif bir uygulayıcı değil, askerî modernleşmeyi sorgulayan ve şekillendiren aktif bir figür olduğunu kanıtlar. Böylece ordu, yalnızca yenilikleri alan değil; bu yenilikler üzerinde fikir üreten bir kuruma dönüşmektedir.

Kılınç Gazetesi, Osmanlı askerî yapısındaki dönüşümün yalnızca belgesi değil, aynı zamanda düşünsel taşıyıcısı olmuştur. Subayların yazılarıyla şekillenen bu yayın, askerî eğitimi, disiplini, sağlık uygulamalarını ve teknolojiyle ilişkili kararları bir bütünlük içinde ele almış, böylece reformların yalnızca yukarıdan gelen emirlerle değil, içeriden gelen tartışmalarla da beslendiğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, Kılınç Gazetesi gibi askerî yayınlar, Osmanlı'nın geç dönem modernleşmesinde yalnızca teknik yeniliklerin değil, aynı zamanda kurumsal kimlik inşasının ve zihinsel dönüşümün de yapı taşı olmuştur. Gazete, askerî alanda ortaya çıkan yeni düşünce biçimlerinin, disiplin anlayışlarının ve birey-devlet ilişkilerinin nasıl yeniden şekillendiğini gösteren çok katmanlı bir kaynak niteliğindedir.

Kaynakça

Aksu, Cevad, *Dâr-ı Şûra-yı Askeri*, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.

Atıcı, Ali, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Ordusunda Modernizasyon*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2024.

Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 11, 26 Şubat 1325, s. 4.

Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 12, 5 Mart 1326, s. 3.

Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 14, 19 Mart 1326, s. 4.

Belirtilmemiş, "Hıfz-ı Sıhhat Kavaidi Hakkında Harbiye Nezareti Talimnamesi", *Kılınç*, S. 15, 26 Mart 1326, s. 6-7.

Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 5, 15 Kanun-ı Sani 1325, s. 2.

Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 6, 22 Kanun-ı Sani 1325, s. 6-7.

Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 7, 29 Kanun-ı Sani 1325, s. 5-6.

Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 9, 12 Şubat 1325, s. 2

Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 10, 19 Şubat 1325, s. 2

Belirtilmemiş, "Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair", *Kılınç*, S. 11, 26 Şubat 1325, s. 1-2.

Belirtilmemiş, “Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair”, *Kılınç*, S. 18, 16 Nisan 1326, s. 1-2.

Belirtilmemiş, “Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair”, *Kılınç*, S. 19, 23 Nisan 1326, s. 2-3.

Belirtilmemiş, “Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair”, *Kılınç*, S. 20, 30 Nisan 1326, s. 2-3.

Belirtilmemiş, “Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair”, *Kılınç*, S. 21, 7 Mayıs 1326, s. 2.

Belirtilmemiş, “Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriyeye Dair”, *Kılınç*, S. 23, 21 Mayıs 1326, s. 2-3.

Berkes, Niyazi, *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004.

Beydilli, Kemal, “Nizam-ı Cedid”, *DİA*, C. 33, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, s. 175-178.

Birinci, Ali, “Meşrutiyet Matbuatı (1324-1325)”, *Kebikeç*, Yıl: 3, S. 6, 1998, s. 143-148.

Ceylan, Ayhan, “Tanzimat Dönemi Osmanlı Basım ve Yayımlarında Hukuki Düzen (1839-1876)”, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, S. 1, 2006, s. 139-155.

Çadırcı, Musa, “Anadolu’da Redif Askeri Teşkilatı’nın Kuruluşu”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.8, S. 14, s. 63-75.

Demir, Kenan, “Osmanlı’da Basının Doğuşu ve Gazeteler”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 5, 2014, s. 57-88

Ertuğ, Hasan Refik, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, Yenilik Basımevi, İstanbul 1970.

Halil Zeki, “Süvari Nazariyatı Dersleri”, *Kılınç*, S. 2, 25 Kanun-ı Evvel 1325, s. 5-6.

Halil Zeki, “Süvari Neferinin Talim ve Terbiyesinde Tutulacak Hatt-ı Harekat”, *Kılınç*, S. 3, 3 Kanun-i Sani, s. 2-3.

Halil Zeki, “Süvari Taliminde Bölük Kumandanları Alay Kumandanının Hangi Kumandalarını Tekrar Ederler”, *Kılınç*, S. 4, 10 Kanun-i Sani 1325, s. 3-5.

Halil Zeki, “Süvari Taliminde Bölük Kumandanları Alay Kumandanının Hangi Kumandalarını Tekrar Ederler”, *Kılınç*, S. 6, 22 Kanun-i Sani 1325, s. 4-6.

Halil Zeki, “Süvari Talimnamemiz ve Telkin-i Hakikat”, *Kılınç*, S. 8, 5 Şubat 1325, s. 3-6.

Hüseyin Hüsnü, “Süvaride Kumandaların Suret-i İcrası-Yahut Kılınç’ın 4 ve 6 numaralı Nüshalarındaki Mündericatına Cevap-”, *Kılınç*, S. 7, 29 Kanun-i Sani 1325, s. 3-5.

İnuğur, M. Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yay., İstanbul 1993

İskit, Server, *Türkiye’de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü, Ankara 1943.

Karadaş, Yücel, *Osmanlı Ordusunda Modernizasyon ve Demodernizasyon 1826-1918*, Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2011.

Karal, Enver Ziya, *Büyük Osmanlı Tarihi- Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri*, TTK Yay, Ankara, 1999.

Karal, Enver Ziya, *Büyük Osmanlı Tarihi-İslahat Fermanı Devri*, TTK Yay., Ankara, 1977.

Karaman, Mehmet Ali, *II Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay, Ankara 2017.

Kaşıyüğun, Ali, *Enver Paşa'nın Orduyu Islah Çalışmaları*, Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay, 2009.

Koloğlu, Orhan, *İlk Gazete, İlk Polemik, Vakay-i Mısıriye'nin Öyküsü ve Takvim-i Vakayî'de Tartışma*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2014.

Koloğlu, Orhan, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yay., İstanbul 2013.

Konuk, Oğuzhan, *XX. Yüzyılın Başında Osmanlı Nizamî Süvari Birlikleri (1900-1914)*, Milli Savunma Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022.

Nalcioglu Ulusoy, Belkis, "Tanzimat Dönemi Türk Gazeteciliği Ve Türk Basınının İlkleri", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 254-267.

Okay, Cüneyd, *Osmanlıca Süreli Yayınlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, Gezgin Kitabevi, Ankara 2000.

Ortaylı, İlber, *İkinci Abdülhamid Döneminde Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981.

Özcan, Abdülkadir, "Humbaracı Ahmed Paşa", *DİA*, C. 18, TDV Yayınları, İstanbul, 1998, s. 351-353.

Özdemir, Hami, *İkinci Meşrutiyet Sonrası Osmanlı Ordusunda Yenileşme Hamleleri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2019.

Parmaksız, Esmâ, *II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909) Eğitim Sistemi, Eğitim Yapıları ve Askeri Rüşdiyeler*, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 1, 18 Kanun-ı Evvel 1325, s. 3-4.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 10, 19 Şubat 1325, s. 3-4.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 11, 26 Şubat 1325, s. 2-3.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 12, 5 Mart 1326, s. 1-2.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 13, 12 Mart 1326, s. 2-3.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 14, 19 Mart 1326, s. 2-4.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 15, 25 Mart 1326, s. 2-4.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 16, 2 Nisan 1326, s. 1-3.

S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 17, 9 Nisan 1326, s. 1-3.

- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 18, 16 Nisan 1326, s. 2-4.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 19, 23 Nisan 1326, s. 3-4.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 2, 25 Kanun-ı Evvel 1325, s. 3-4.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 20, 30 Nisan 1326, s. 3-5.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 21, 7 Mayıs 1326, s. 3-4
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 22, 14 Mayıs 1326, s. 3-5.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 23, 21 Mayıs 1326, s. 3-4.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 24, 28 Mayıs 1326, s. 2-3.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 4, 10 Kanun-ı Sani 1325, s. 2-3.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 5, 15 Kanun-ı Sani 1325, s. 3-4.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 6, 22 Kanun-ı Sani 1325, s. 3-4.
- S. T., "Piyade Nazariyatı Dersleri", *Kılınç*, S. 7, 29 Kanun-ı Sani 1325, s. 2-3.
- Topuz, Hıfzı, *II. Mahmud'dan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2012.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I*, TTK Basımevi, Ankara, 1988.
- Ünal, Uğur, "İdari ve Sosyal Alanlarda Nizâm-ı Cedîd Çabaları", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı:14, 2003, s. 273-289.
- Yancı, Ülkü, "Osmanlı'nın Bisikletle Tanışması ve Osmanlı'da Bisikletin Kullanım Alanları", *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, Yıl 10, S. 1, s. 5-26.
- Yaramış, Ahmet, *II. Mahmud Döneminde Asakir-i Mansure-i Muhammediyye (1826-1839)*, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2002.
- Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılınç*, S.2, 25 Kanun-ı Evvel 1325, s. 2-3.
- Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılınç*, S.3, 25 Kanun-ı Sani 1325, s. 1-2.
- Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılınç*, S.4, 10 Kanun-ı Sani 1325, s. 1-2.
- Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılınç*, S.5, 15 Kanun-ı Sani 1325, s. 1.
- Yasin Hilmi, "Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından", *Kılınç*, S.6, 22 Kanun-ı Sani 1325, s. 1-2
- Yeni, Mustafa, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Motorlu Kara Taşıtları (1890-1922)*, Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Eklr

Ek 1: Kılıç Gazetesi

اعلان این وقت حضوره همی حاصلت شریفی اعلای
 ایشان اومدی باریجسی بکاملی وقتندار بر سلاحد
 بی ایشان ملی افضل الصلوات والسلام اقدم
 حضرتکری بیورستفرد که : [الخیر السلف والخیر فی
 السیف والخیر مع السیف] یعنی خیر و (فوز و علاج)
 قلیعه - تا کلاً قلیعه و تأکید علی الشاکه کله فلیحه
 بزار و یکدیگر -

مائل اولدی بیلر دولت حریت شه سز قلیح سلیستمدور
 بو شک کی حدیث شریفه ماسوق اولدی قلیحه بیجی
 شکر وار که تحریرد صمدلار .
 سار ملیه بیون آمال خیره و انکار عالیه مسکریه
 حافظ وطن دینکه شان اولان و هر زمان امنه ادمه
 پیش شو طوس سلاحد و سوز اورد و سراج ایشلدن
 سلامت و سعادت ملک وقت ایچون متعده جالیستمد
 همده بیون قوت و موجود قرله جالیستمد .
 (این انسان الا مانی) دستور جانی ایدی
 فیض و تاثیر اولسون - بک پارلاق و طبعه قلمه رسان
 راستقالی و شوخه ، تأمین ایلمه و کی ایچون کایچومزی
 دانا ، اومن دانا کیکین طوملم ...

- عماره داری -

وقت حضوره وقت سفر بر رکن تحریق اولسون
 اینی آتار - وقت حضر دینک تنگتک دول امینه دن
 هیچ بریده عمار بوقدی و بوکام قلیحات موجود
 حضرتکری محاطه ایترک لیم و تریسه تنگتک
 اقامت عتقه سیه اشتغال ایتمکری زمان بریکدیگر .
 قلیحات عسکره اشتغالات مذکوره ایله متولیان اولدق قری
 بر صرده سیاست همومیز ک شیله کیمیا سیه نتیجه س
 اولدق دولتک بره عسکره ایشلی ظهور ایدر ایسه
 اینک اول و بر یه شک امر سفر رتک امر ایدر ... مجا
 بر امر له او زریه و بر یور
 همونه معلومد که هر سه عموم دینک طابور
 و

نظامنامه ملک آخری بوکام مانع اولمش ایدی ، ایچ
 حجاب حقه بیولی شکر اولسون ، اودا کله شرقیاب
 اولدیمن شو دور منصور مشرطیک قلیحات باهره
 برقیانندن اولق او زریه اواب مصلانمن ارانده جمعیتم
 و غیرتار بک کونکون زایدی و علی الخصوص سکرهایار
 و رساله لریه اولان نایله دلت و ترائق باقدار سز کمزله
 بزار و قلیح و دیو توسع ایتمکدی بوز - ایچکی بر
 افتاح مسروره ایله بر سید اعمار مالمب بیچاره
 سید مستقل اولدی ، بکاه سرماجمن اولان حسن
 بیترک بویله بر افتاح مسودیه اقزاق استقال ایچون
 بزم بیوک ایدر و بر یور . بواشتان اقل بیلر سعادت
 و شطارت او زریه علوم و قلاقون عسکره تک کافه
 وار - مایه بیندن باشلاری صر سیه و هر عسکرک
 ایشاده ایله بیچکی عورتده - ماست و مقلات و بر
 بیوق حوادن و سلولیات عسکره و نظامنامه و اواصر
 خلاصه ساری و وقومات کار بیهی قارین رمنه ترکی
 هر ده من عرصه کس افتخار ایدر

دانا و هر حال و کاره محتاج و موافق بولدی بیلر
 وجهه توفیق صمدایه مطهر تر تکی خالصی بورد
 دخی نکراره اصحاب تق و همک سار بورد و سلولیات
 عسکره و کار بیه لریه عرض افکار ایلر ...

قلیحه حیات اماره س

- قلیحی دانا کیکین طوملم -

قلیحه : سلیف ، حام ، صمدام ، ایشلی ،
 ایز و شکر ، الهامه ... ایچ و انسان حر سیه بر جوق
 اسلاری و عثمانی قلیح : هیچ : سوار ی مطوب س
 والا ... ، کی بره اواصر وارده ، بک تقدلی و قلیح
 شاق بر سلاحد باقمه سکرل تصدیق ایدر که ؛
 حرده [الله] اینه [دشته هموم ایدرک حلقه
 سامیندن اول ایلر ایچ آیلوب مطهر قز ایدر ان .

Extended Abstract

The Ottoman Empire, in the late 19th and early 20th centuries, embarked on an extensive military reform process to keep pace with modern warfare technologies and strategic advancements. These reforms were not limited to updating military equipment but also encompassed improvements in soldier training, discipline, and health conditions. In this context, military press publications played a crucial role in introducing and discussing these reforms. One of the most significant newspapers reflecting the modernization process of the Ottoman army was Kılınç Newspaper, which extensively covered issues such as infantry and cavalry training, military discipline, logistical advancements, health practices, and the integration of war technologies into the army. The newspaper did not merely provide information but also contributed to the decision-making processes by offering suggestions and critiques to military officers and bureaucrats.

The analysis of Kılınç Newspaper reveals that the modernization of the Ottoman army required a multifaceted transformation. One of the key topics the newspaper addressed was the evolution of infantry training. In a series titled Piyade Nazariyatı Dersleri (Theoretical Infantry Lessons), the importance of training infantry units in accordance with battlefield conditions was emphasized. The newspaper highlighted that military training should not be confined to theoretical knowledge but should be reinforced through practical exercises and field drills. The necessity of progressive training, starting with individual soldiers and extending to coordinated teamwork at the platoon and battalion levels, was frequently underscored. Furthermore, the newspaper argued that complex training methods hindered soldiers' ability to quickly learn and adapt, advocating instead for a simplified and more practical training approach. The 1906 Infantry Training Manual, which was introduced to make military education more efficient and suitable for modern warfare, was positively received by Kılınç, though the publication also stressed the need for continuous updates to training materials.

Military modernization was not limited to infantry training but also extended to cavalry units, which played a vital role in Ottoman military operations. In a series titled Süvari Nazariyatı Dersleri (Theoretical Cavalry Lessons), the newspaper examined the role of cavalry in modern warfare and discussed ways to enhance their effectiveness. It was noted that traditional cavalry tactics were becoming increasingly ineffective due to changes in battlefield conditions, necessitating the adoption of new strategies. Among the alternatives discussed were mounted infantry, who could move swiftly on horseback but fight on foot, and bicycle battalions, which were inspired by

European military experiments and were considered a cost-effective and mobile alternative to cavalry for reconnaissance and communication. Military figures such as Halil Zeki and Hüseyin Hüsnü debated how cavalry training manuals should be implemented, and Kılınç Newspaper provided a platform for these discussions, reflecting the dynamic and multidimensional nature of Ottoman military modernization.

Another critical issue frequently addressed in Kılınç was military discipline, referred to as *zabt-ı rabt*, which was regarded as fundamental to the efficiency of the army. Articles published under the title *Zabt-ı Rabt ve Terbiye-i Askeriye* (Discipline and Military Training) examined the role of officers and non-commissioned officers in maintaining a strong command structure. While discipline in the Ottoman army had traditionally relied on punitive measures, Kılınç advocated for a morale-based system in which soldiers internalized military values such as patriotism, loyalty to the state, and professional pride. The newspaper argued that officers should lead by example, earning the respect of their subordinates not through fear but through their own discipline and commitment. According to Kılınç, military discipline should not be limited to enforcing obedience but should also instill a sense of responsibility and honor among soldiers.

In addition to training and discipline, Kılınç placed a strong emphasis on military health and hygiene, known as *hıfz-ı sıhha*. The newspaper recognized that maintaining soldiers' health was crucial to sustaining combat readiness and covered issues related to sanitation, disease prevention, and medical advancements. The necessity of maintaining clean barracks, ensuring hygienic food preparation, securing access to clean drinking water, and implementing sanitation measures during military campaigns was frequently highlighted. The newspaper also warned about the dangers of infectious diseases, which had historically weakened the Ottoman army, and called for the adoption of Western medical practices, citing examples from European and Russian military health systems. Preventive medicine, vaccination programs, and the establishment of better field hospitals were presented as indispensable components of military modernization. Additionally, the psychological adaptation of recruits to military life was addressed, with Kılınç advocating for a structured orientation process to ease the transition for new soldiers and reduce the likelihood of desertion.

The modernization of the Ottoman military also necessitated advancements in logistics and transportation systems, another key area of discussion in Kılınç Newspaper. The newspaper's series *Terakkiyat-ı Medeniyyenin Askerliğe Ait Aksamından* (Technological Advancements in Military Affairs) explored the role of modern transportation in military

efficiency. The increasing importance of motorized vehicles and railway networks in warfare was emphasized, with a particular focus on how the Ottoman army could integrate these advancements. The use of automobiles and trucks for military transport, as well as the strategic implementation of field railways, was seen as essential to improving logistical capabilities. The newspaper argued that traditional supply methods were becoming inadequate for modern combat operations and that the Ottoman army needed to invest in new transportation technologies. Furthermore, Kılınç highlighted the importance of collaboration between the military and civilian sectors in developing infrastructure that would facilitate rapid troop movements and efficient supply chains.

Closely following global military trends, Kılınç also analyzed new technological developments and their potential impact on warfare. The newspaper examined how machine guns were transforming battlefield tactics, leading to a shift from open-field battles to trench warfare. It also explored the growing role of telegraph and radio communication in improving coordination between military units. Another emerging area of interest was aviation, with discussions on how aircraft could be used for reconnaissance and aerial combat. The newspaper repeatedly warned that failing to adopt these technological innovations could render the Ottoman army obsolete, advocating for continuous investment in military research and development.

In conclusion, Kılınç Newspaper played a crucial intellectual role in the Ottoman military modernization process. By addressing a broad range of topics, including military training, discipline, logistics, health practices, and technological advancements, the newspaper served as both a journalistic platform and a forum for military thought. Rather than passively reporting on reforms, Kılınç actively engaged in policy discussions, critiqued deficiencies in modernization efforts, and provided forward-thinking recommendations. The newspaper contributed to shaping the perspectives of military officers, policymakers, and intellectuals, influencing the direction of Ottoman military reforms. The discussions fostered by Kılınç reflected the broader struggle of the Ottoman Empire to adapt to the rapidly evolving nature of modern warfare, illustrating the complexity and depth of its late military reforms.